

Onsdagen den 22 April 1868.

Kammaren sammanträdde kl. 10 f. m.

Justerades 2 protokollsutdrag för den 18 och protokollet för den 8 dennes f. m.

Herr Grefven och Talmannen tillkännagaf, att, i enlighet med hvad Talmännen vid hållet sammanträdde öfverenskommit, omröstningar jemlikt 65 § Riksdags-ordningen komme att anställas Onsdagen den 29 dennes öfver alla de voteringspropositioner, som dessförinnan blifvit af båda Kamrarne godkända.

Upplästes ett af Grefve Wachtmeister, Hans, inlemnadt Memorial af följande lydelse:

Vördsamligen anhåller jag att under 12 dagar få från Riksdagen vara frånvarande.

Denna anhållan bifölls.

Föredrogs änyo Konstitutions-Utskottets den 16 och 18 dennes bordlagda Utlåtande, N:o 3, i anledning af dels Kongl. Maj:ts nådiga Propositioner till Riksdagen om ändringar i 6 och 7 §§ i Rege-
ringsformen, dels ock enskild motion om ändring i förstnämnda §.

Herr Rydin: I afseende på föredragningen af detta Betänkande, får jag vördsamt hemställa, att densamma måtte ske punktvis, äfvensom att, vid behandlingen af 4:de punkten, § 6 i Utskottets förslag måtte föredragas först, samt derefter § 5 och öfriga §§ efter nummerföljd.

Sedan Kammaren, uppå gjord proposition, lemnat bifall till hvad sålunda i afseende ä sättet för Utlåtandets föredragning blifvit föreslaget, föredrogs

1:sta punkten.

Hans Excellens, Friherre De Geer: Likaså enig som man i allmänhet synes vara derom, att genomgripande förändringar äro behöfliga i sjelfva grunderna för organisationen af vara förvaltande einbetsverk, likaså skiljaktiga och till en del outvecklade äro också meningarne, angående hvilka förändringar, som i detta afseende höra ske. Då dessutom tillfälle ofta gifvits att erfaras, hurusom många hysa öfverdrifna förhoppningar om den förbättring, förenkling och, framför allt, besparing, som kunde genom dessa förändringar åstadkommas, så har jag från början ej haft stort hopp, att de grundlagsförslag, som Regeringen vid denna riksdag framlagt, skulle vinna bifall, och ännu mindre, att de skulle omedelbart och utan förändringar godkännas. Detta var också anledningen, hvarföre jag, på sätt Statsråds-protokollet utvisar, i underdånighet tillstyrkte Kongl. Maj:t, att dela detta förslag i två propositioner, på det att, om den ena af dem skulle falla, den icke måtte draga den andra delen af förslaget med sig, i den händelse att denna del skulle hafva större utsvigt till större framgång. I denna omständighet låg också orsaken, hvarföre jag ansåg, att förslagen borde vid denna riksdag framläggas, ehuru de ej kunna antagas vid den nästföljande. Härigenom gjordes det möjligt att, om omständigheterna så föranledde, kunna, med ledning af de anmärkningar, som vid denna riksdag kunde framställas, till nästa riksdag bereda ett förslag, i hvilket afseende kunde fästas vid Representationens uttalade åsigter, utan att genom ett sådant förfarande någon tid för förändringens genomförande ginge förlorad. Då nu Konstitutions-Utskottet, såvidt förevarande Betänkande utvisar, enhälligt afslagit Kongl. Maj:ts förslag, så tager jag för afgjort, att bifall till det samma i intet fall kan påräknas; och sedan Riksdagen tillsatt ett särskildt Utskott för att öfverväga förslag till en genomgående reform af våra förvaltande embetsverk, så finner jag mig ej ens lämpligen kunna begära, att Riksdagen skulle nu på förhand, genom antagande af ifrågavarande förslag till grundlagsförändring, innan resultatet af nämnda Utskotts verksamhet blifvit känt, binda händerna på sig vid den pröfning, som Riksdagen kommer att egna åt Utskottets arbete. Jag ämnar derföre ej nu framställa yrkande, att de Kongl. Propositionerna måtte antagas hvilande; och hvad den nu ifrågavarande propositionen angår, så kan jag så mycket heldre afstå från ett sådant yrkande i afseende på densamma, som Konstitutions-Utskottet framlagt ett annat förslag, hvilket, derest det vinner Riksdagens bifall, åtminstone möjliggjorde uppfyllandet af det ändamål, som Kongl. Maj:ts Propositioner afsett, nemligen inrättandet af ett nytt departement. Om Riksdagen vill flytta bestämmelserna om departementena från grundlagen till en särskild lag, så har jag ej något att invända deremot; men vare sig att det ena eller andra sker, är jag öfvertygad derom, att det vore i hög grad ändamålsenligt att ett nytt departement inrättades för behandlingen af de ärenden, som Kongl. Maj:t i förevarande nådiga Proposition afsett att åt ett sådant departement uppdraga.

Utskottet har, bland andra skäl mot ökandet af departementenas antal, anfört exempel från åtskilliga andra med oss jemförliga länder, hvilka icke hafva större antal stats-departement än vi. För min del

finner jag likväl dessa exempel föga talande i den riktning, som Utskottet ansett. Hvad Norge beträffar, så har det visserligen endast sju departement, såsom vi; men Norge behöfver också icke något Utrikesdepartement. Baijern, Portugal och Belgien hafva visserligen ej flera departement än vi, men de hafva alla särskilda departement för antingen näringarne eller allmänna arbeten eller ook för båda gemensamt. De andra länder, som Utskottet nämnt, nemligen Danmark, Holland och Würtemberg, hafva visserligen sin inre civila förvaltning icke delad i särskilda departement; men antalet af konselj-ledamöter är der icke heller större än antalet departement, hvadan också dessa länders förhållanden icke fullt kunna jemföras med förhållandena hos oss, som hafva en konselj af tio ledamöter, och der således en större arbetsfördelning är möjlig. Utskottet synes mig för öfrigt i sin motivering hafva fäst sig för stor vigt vid målens antal och för liten vid deras beskaffenhet. Afven om numerären skulle för de nu mest betungade departementen kunna i betydligare mån nedbringas, så kräfver likväl ett mindre antal ärenden samma sakkännedom som ett större; och dessa specialinsigter förvärfvas lättare, om man ej uppdrager alltför olika ärenden åt samma person. Dessutom tillhör det olika ärendens beskaffenhet, att de kräfva olika naturgåfvor, hvilka man ej alltid kan finna förenade hos samma person. Jag tror derföre, att den fördelning af konseljens arbeten, som Kongl. Maj:t föreslagit, skulle komma att visa sig i hög grad lämplig; och det är endast derföre, att jag icke anser Konstitutions-Utskottets förslag lägga något hinder i vägen för en lycklig lösning af frågan vid en kommande riksdag, som jag nu ej påyrkar bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Herr Grefven och Talmannen tillkännagaf, att anslag blifvit utfärdadt till sammanträdets fortsättning kl. 6 e. m.

Grefve Sparre, Eric: Sedan en af Konungens rådgifvare tillkännagifvit, att Konseljens ledamöter ej änna påyrka bifall till Kongl. Maj:ts Proposition, så kan i denna fråga icke någon synnerlig diskussion uppkomma, och kan den diskussion, som tilläfvventyrs uppstår, antagligen icke alhandla annat än företrädet mellan samma Proposition och det förslag, som Konstitutions-Utskottet i motsats mot densamma framlagt.

Redan kort tid efter Stats-departementenas antagande och införandet af stadgarne derom i vår grundlag väcktes, på sätt Konstitutions-Utskottet också påpekat, frågor om förändringar i förvaltningen. År 1844 afgaf nemligen Kongl. Maj:t till Rikets Ständer en Proposition om Högsta dom-stolens förstärkning, på det att till densamma skulle öfverflyttas de till Stats-Rådet ingående besvärsmålen. Denna Kongl. Proposition vann ej Representationens bifall. År 1853 gjordes en ny framställning om införande för samma ändamål af en så kallad Regeerings-rätt, och år 1857 framställde Kongl. Maj:t en Proposition om inrättande af en Minister för allmänna arbeten; men intetdera af dessa förslag blef af Rikets Ständer godkändt. Sedan dess har nästan vid hvarje riksdag förslag om inrättande af nya stats-departement framträdt; och vid sista riksdagen gjorde det så kallade Jordbruks-Utskot-

tet en hemställan om, att jordbruket måtte, mer än dittills varit fallet, af Regeringen omhågnas, och en särskild del af förvaltningen derät egnas. Det visar sig således, att denna fråga, eftersom den ständigt återkommer, måtte vara af ofantlig vigt och omfattas med det största intresse. Vid sådant förhållande kan också denna saks pröfning nu inskränka sig till afgörandet, huruvida Konstitutions-Utskottets förslag till frågans lösning är lyckligare än det förslag, som Kongl. Maj:t framställt.

Det är en sanning, att man kan säga mycket både för och emot lämpligheten deraf, att stats-departementen omtalas i vår grundlag. De finnas emellertid uppräknade i vår Regeringsform, hvilken, såsom också sjelfva namnet Regering-form antyder, handlar om former, och detta måhända i högre grad än som kan vara för en grundlag nödvändigt. Men den är emellertid en grundlag; och jag föreställer mig, att betydelsen af en dylik lag är sådan, att förslag om dess förändring ej borde beständigt framkomma. År 1809 fanns i grundlagen intet taladt om departementen; men år 1834 fann man nödvändigt att deri införa bestämmelser om dem, hvilka också år 1840 fastställdes. Nu 1868 äro vi färdiga att stryka ut dessa bestämmelser. Jag skulle kanske hafva hyst mycken tvekan att införa dessa stadganden i grundlagen; men då de en gång inkommit deri, och det så nyligen som för tjugu år sedan, finner jag det vara betänkligt att vidtaga en förändring härutinnan. Det synes mig, att man i allmänhet bör försöka att hålla på grundlagarne så mycket som möjligt och förändra dem endast i den mån, omständigheterna det onödgärligen kräfva, och detta nu så mycket heldre, som vi för icke längre tid än två år sedan vidtagit en genomgripande reform i desamma. Jag har nyligen i Konstitutions-Utskottets Betänkande vid 1809 års riksdag funnit en äfven på vår tid tillämplig mening, som jag ber att få för Kammaren uppläsa. Det heter nemligen der: »Utskottet föreslår ej stora och lysande förändringar i vår statsförfattningens åldriga grundformer. Det har trott att sådana former icke böra lättinnigt omskapas, allraminst i de första stunderna af en återvunnen frihet under en då oundviklig söndring af tänkesätt. Det har trott, hvad exemplet af Europas friaste stat äfven bevisar, att för en nations allmänna rätt och medborgares personliga frihet finnes intet stadigare värn, än dessa former, omgifna af seklers helgd och befastade af en allmän nationalkraft, som i dem verkar». Jag hemställer nu, hvilken seklernas helgd skall kunna tillkomma en grundlag, i hvilken man hvarje år föreslår förändringar, och från hvilken man nu vill såsom förkastlig utdöma en grundsats, — den om stats-departementen, — hvilken man för icke längre tid än tjugu år sedan ansåg vara nödvändig att i densamma införas. Skulle jag dessutom vitja ur Regeringsformen utdöma allt hvad i densamma förekommer om former, så kunde måhända med vida större skäl ur densamma utplånas hvad der står om ärendenas beredning för föredragning i Högsta domstolen och annat dylikt. Men med alla dessa formers intagande i grundlagen afsåg 1809 års Konstitutions-Utskott just det ändamål, som det i sitt Betänkande uttalat, nemligen att värna nationens allmänna rätt och medborgarnes personliga frihet och säkerhet. Det kan också ej vara så illa att i tider, så fallna för omskapningar som den närvarande, hafva vissa former i grundlagen be-

stämnda. Då de derföre finnas der, kan någon tvekan om deras bibe-hållande hos mig ej uppstå.

Man kan visserligen säga, att det är vida enklare att, såsom t. ex. fallet är med den Norska grundlagen, i Regeringsformen alledes icke tala om departementen, utan blott nämna antalet Statsråd och at Konungen öfverlemnade att mellan dem fördela göromälen, på sätt honom godt synes. Men der finnas många saker, tjänande till skydd för borgarnes frihet och säkerhet, hvilka ej återfinnas i Norska grundlagen, men som man ansett nyttigt att intaga i vår grundlag, och som onekligt hafva sin plats der. Sådana äro t. ex. stadgandet om att Konungen allena eger styra riket, sådana vissa bestämmelser angående ärendenas afgörande i Stats-Rådet, hvilka i dessa tider, då, genom vårt parlamentariska styrelsesätt, innehafvarne af statsrådsplatserna blifva, säge hvad man vill, mer eller mindre beroende af Representationen, kunna vara af betydlig vikt. Vill jag nu också ur grundlagen utmönstra statsdepartementen, så skulle jag väl göra mig reda för hvarföre jag handlade så, eller huruvida i grundlagen funnos intagna några statsdepartement, hvilkas tillvaro ej vore grundad i sakens egen natur, eller hvilka ej kunna anses erforderliga inom en väl ordnad statsorganism. Hvilken stat kan väl undvara ett departement för Justitie-ärenden? Sverige, förenadt med Norge, måste hafva ett Utrikes-departement. Ett departement för Landtsförsvaret kunna vi ej umbära. Och ehuru en i dessa dagar inträffad i sig sjelf obetydlig händelse har uppväckt tanken derpå, att det måhända vore lämpligt att hafva en föredragande både för landt- och sjöförsvaret, så måste vi väl å andra sidan erkänna, att just den omarbetning af vårt sjöförsvaret, som för närvarande pågår, fordrar en särskild man för den nya organisationens genomförande, äfvensom att grundlagens stadganden angående kommandomål och angående det högsta befälet öfver arméen och flottan, som dessa rådgifvare näst Konungen innehafva, göra skiljde chefer för de två departementen behöflige. Att ett Civil-departement bör finnas, faller väl ingen in att bestrida; och då våra finanser hafva för oss den betydelse, som de alltid och synnerligast i denna tid ega, kan man väl ej utesluta Finans-departementet, helst på detsamma hvilat jemväl omsorgen om vårt katedralverks förenkling. Icke heller lär ett departement för de ecklesiastiska ärendena vara öfverflödigt.

Då det således befinnes, att icke något af de nuvarande departementen kan uteslutas, återstår att tillse, huruvida inrättandet af ett nytt departement kan vara af behovet påkalladt. Frågan härom har sedan lång tid stått på dagordningen, och allmänna meningen torde i detta hänseende vara fullkomligt utbildad. Ett departement för värden om näringarne och allmänna arbeten måste anses såsom i hög grad önkvärdt. Naringarne intaga inom samhället i allmänhet, och framför allt inom vårt, till följd af de åtgärder för deras utveckling, som på de sista tiderna blifvit vidtagna, en så betydande plats och äro af en sådan vikt, att de väl förtjena att behandlas af en person, som, om han ock icke är affärsman, likväl eger tillräcklig blick för bedömande af deras kraf och de steg, som för deras befrämjande böra tagas. Jag tror derföre, att Regeringen handlat både rätt och klokt, då den framställt ett
förlag

förslag om inrättande af ett nytt departement för näringarne, synnerligast då den i sitt förslag med dem sammanbundit de allmänna arbetena och kommunikationsanstalterna. Om vi i Sverige hade egt en ministèr för näringar och allmänna arbeten, skulle måhända bra många förhållanden hafva gestaltat sig olika mot hvad de i närvarande ögonblick äro. Jag säger detta med betygande af den största aktning för den nuvarande ministèren, mot hvilken jag ej har för afsigt att rigta några förebräelser; men jag vågar dock hysa den mening, att just bristen på mälsmän för näringarne och kommunikationsanstalterna har föranlett misstag, af hvilkas följder Sverige i närvarande ögonblick lider. Jag tror derföre, att, då Regeringen sjelf erkänner behovet af en person, som inom densamma förer näringarnes talan, Representationen måste anse sig pligtig att ej tillbakakasta Regeringens i detta afseende väckta förslag och ej underlåta att erkänna den omtanke om rikets väl, som Regeringen, genom att lyssna till folkets i detta afseende uttalade önskingar, ådagalagt.

Det synes mig derföre mindre lämpligt att, på sätt Konstitutions-Utskottet föreslagit, Representationen afslår Regeringens förslag och uttalar den öfvertygelse, att hvad Regeringen äsyftat kan på ett annat sätt och med mera fördel åvägabringas. Jag tror ej att Konstitutions-Utskottet uppfattat den vigt, som kommunikationsanstalterna i vårt land ega, och den omsorg om desamma, som är nödvändig. Atminstone har Konstitutions-Utskottet i sitt Betänkande ej visat något tecken till en sådan uppfattning. Utskottet har företrädesvis fäst sig vid det Särskilda Utskott för embetsverkens reorganisation, som blifvit vid denna riksdag tillsatt; och, såsom vi nu haft tillfälle att höra, har jemväl Hans Excellens Justitiæ-statsministern lagt den vigt vid detta Utskott, att han på detsammas tillvaro grundat sitt beslut att ej hos Kammaren göra framställning om antagande af Kongl. Maj:ts Proposition. Detta Särskilda Utskott, om hvilket jag ännu ej annat vet, än att det varit svårt att få ledamöter i detsamma, emedan de, som dertill utsågos, förklarade, att de kunde intet uträtta och fördenskull undanbådo sig förtroendet, och om hvilket jag sedan dess ej annat hört, än att det varit ganska svårt att finna någon ledamot, som velat åtaga sig ordförandeskapet derinom, af detta Utskott, säger jag, väntar jag visserligen mycket, och hoppas jag att få se framlagd en fullständig plan till reorganisation af hela vår förvaltning. Men jag är likväl ej fullt ense med mig sjelf, om jag skall kunna vid detta på tre veckor utarbetade förslag fästa det synnerliga afseende, att jag på detsamma vill stödja en förändring af grundlagens stadganden angående stats-departementen. Vid detta förhållande, och med särskildt afseende derpå, att många väsendtliga förändringar i förvaltningen förestå, på hvilka vi måste vara betänkta, och bland dem i främsta rummet reorganisationen af Kommerskollegium, tror jag, att det kunde hafva varit af mycken nytta, om Kongl. Maj:t redan nu erfärit Representationens åsigt om behöfligheten af det här ifrågasatta stats-departementet, på det att Kongl. Maj:t, sedan denna fråga blifvit afgjord, kunde vidtaga de organisationsåtgärder i afseende på de lägre embetsverken eller kollegierna, hvarpå Kongl. Maj:t för det närvarande otvifvelaktigt lär vara betänkt. Jag skulle således för min

del icke hafva hyst någon tvekan att tillstyrka den af Kongl. Maj:t föreslagna förändringen i 6 § Regeringsformen. Hvad den 7 § åter beträffar, är jag ej af samma åsigt som Regeringen utan mera böjd för att instämma med Utskottet. Da jag emellertid hör att Regeringen sjelf ej häller på sitt förslag i afseende å förstnämnda §, och då jag dessutom erkänner det rigtiga i den här uttalade tanken, att den föreslagna förändringen ernäs lika snart, ehvad frågan derom göres hvilande vid denna eller nästa riksdag, samt då derjemte det framställda förslaget under tiden kan hinna att mogna och Kongl. Maj:t blifva i tillfälle att med ledning af de anmärkningar, som kunna komma att inom Representationen framställas mot samma förslag, modifiera detta och deri göra de ändringar, som mahända kunna anses af behovet påkallade, så vill jag för min del ej heller nu påyrka, att Kongl. Maj:ts Proposition vid denna riksdag af Representationen förklaras hvilande.

Till de skäl, som jag redan anfört för min tvekan att förändra en grundlagsbestämmelse, som ej är äldre än sedan 1840, kommer ytterligare det, att i sjelfva redaktionen af Konstitutions-Utskottets förslag så väsendtliga brister förefinnas, att de ensamt skulle göra det för mig omöjligt att tillstyrka bifall till förslaget. Det är väl sannt, att åtskilliga redaktionsfel förefinnas äfven i våra nuvarande grundlagar; men dessa fel kunna ursäktas derigenom att 1809 års Konstitutions-Utskott ej hade längre tid än två veckor för att utarbeta Regeringsformen. Likvisst såg man i dess arbete ej sådana saker som utsluppit ur 1868 års Konstitutions-Utskotts pennor. Den 6:te §:n, just den som nu är i fråga, börjar i Utskottets förslag på följande sätt: »För de särskilda förvaltningsgrenarne skola finnas stats-departement till det antal, som bestämmes genom en af Konungen och Riksdagen gemensamt stiftad lag». *Förvaltningsgrenarne!*? Hvad är det för ett ord? Der finnes förut i grundlagen icke taladt hvarken om någon förvaltning eller några grenar. *En af Konungen och Riksdagen gemensamt stiftad lag!* Den lagen skulle således bestämma förvaltningsgrenarnes antal. Jag kan ej finna att den skulle komma att innehålla mera eller lyda annorlunda än den nuvarande § 6: och hela åtgärden skulle således blifva den, att flytta de der fattiga raderna ur grundlagen och in i en särskild lag. Det der kan nog vara mycket bra, men i Norge har man ansett det vara öfverflödigt. Låtom oss nu läsa vidare i detta förträffliga opus: »Fördelningen af ärendena departementena emellan bestämmes af Konungen genom en särskildt utfärdad offentlig kungjord stadga». Således en lag och en stadga! Lagen, som innehåller att departementena skola vara sju, och stadgan, som säger hvad dessa sju departement skola göra. Detta synes mig verkligen nästan öfverflödigt. Skola vi stryka ut bestämmelsen om departementen, så låtom oss då följa Norges exempel och säga, att Konungen får organisera konseljen såsom han vill. Sedan förekomma här åtskilliga andra ändringar, och man möter på en mängd ställen orden »Statsrådet och Föredraganden för justitieärenden», ett långt, tråkigt och icke synnerligen vackert uttryck. Jag bryr mig dock icke så mycket om det. Jag fäster mig i stället vid § 26 i Utskottets förslag: »Då justitieärenden i Stats-Rådet förekomma, skola, jemte Statsrådet och Föredraganden för samma ärenden samt två andra Statsråd, två af Högsta domstolens ledamöter dem öfvervara».

Jag tillåter mig att fästa redaktörens af denna paragraf, hvilken säkerligen ej haft Hans Järtas penna, uppmärksamhet på det mindre egentliga i denna redaktion: »Då justitieärenden i *Stats-Rådet* förekomma»; Här är ordet *Stats-Rådet* liktydigt med konseljen; »skola jemte *Statsrådet* och Föredraganden för samma ärenden samt två andra *Statsråd* etc.» Här är på två ställen ordet *Statsråd* begagnadt i betydelsen af Konungens Rådgifvare. Det är sannerligen icke vackert att så der omedelbart i samma andetag använda samma ord i två diametralt motsatta bemärkelser. Jag vill dock ej hålla så fasligt mycket på dessa redaktionsfel. Finner Riksdagen den föreslagna utstrykningen lämplig, så vill jag för min del ej motsätta mig densamma. Då det likväl ej torde brådska med att antaga detta af Konstitutions-Utskottet i någon brådska utarbetade Betänkande, så hemställer jag att vi måtte afslå detsamma lika väl som Kongl. Maj:ts Proposition, på det att vi må kunna till kommande riksdag få ett någorlunda utarbetadt förslag till hvilket Representationen kan lemna sitt bifall. Det är nemligen ej alltid så synnerligen lyckligt att Riksdagen sätter sig att skriva nya grundlagar; det är vida bättre att lemna det bestyret åt Regeringen.

Slutligen kan jag ej undertrycka den äsigt att, om Riksdagen afslår Kongl. Maj:ts Proposition i en fråga, der Regeringens mening otvifvelaktigt också är folkets, så bör ett sådant afslag ej meddelas alldeles naket utan tillika innefatta ett erkännande af sakens vikt och det rigtiga i förslaget. Jag skulle derföre vilja föreslå proposition på bifall till följande svar å den Kongl. Propositionen: »att Riksdagen, som erkänner behofvet af en förändring i 6 § Regeringsformen, likväl för närvarande och i saknad af kännedom om de förändringar i afseende å embetsverkens organisation, Kongl. Maj:t behagar föreslå, icke kan lemna sitt bifall till Kongl. Maj:ts Proposition, men emotser i underdånighet nästkommande år nådig framställning i ämnet».

Herr Rydin: Efter det anförande, som Hans Excellens Justitie-Statsministern nyss hållit, torde det vara i allmänhet öfverflödigt för Konstitutions-Utskottets ledamöter att yttra sig i afseende å förevarande punkt, synnerligast som äfven den siste värde talaren icke yrkade bifall till Kongl. Maj:ts ifrågavarande Proposition. Såsom ledamot af nämnda Utskott anser jag mig dock böra till besvarande upptaga de anmärkningar, som den siste värde talaren framställt mot Utskottet, äfvensom utveckla de skäl, som bestämt mig att i Utskottet ej mindre afstyrka Kongl. Maj:ts Proposition än äfven våga ett försök till förslag angående grundlagsändringar, hvilka skulle, efter Utskottets äsigt, medföra samma verkningar, som den Kongl. Propositionen äsyftat.

Vid behandlingen af denna fråga har man ej kunnat undgå att inse nödvändigheten, rättvisan och billigheten deraf, att åt vissa Departements-chefer, hvilka för det närvarande äro öfver höfvan nedtyngde af arbete, någon lättnad i detta afseende bereddes. Utskottet ansåg derföre, att en förändrad fördelning af regeringsärendena genom vissa måls öfverflytande från det ena till det andra departementet borde ega rum, en åtgärd genom hvilken vederbörande Departements-chefer dessutom skulle kunna erhålla en sjelfständigare ställning än som hit-

tills varit fallet. Men vid närmare betraktande af denna fråga måste Utskottet fästa uppmärksamheten vid de afgifna förslagens förhållande dels till förvaltningen i sin helhet, dels ock till grundlagens bestämmelser. Man kunde dervid ej förbise två förhållanden inom vår högre administration, som nedtynga Departements-chefens arbete. Det ena är afgörandet af de så kallade besvärsmålen, i synnerhet de administrativt-judiciela, hvilka fordra en noggrannare pröfning än de rent administrativa målen. Det andra är sjelfva Departementalförvaltningens organisation. Redan vid 1840 års riksdag insåg man nödvändigheten af att denna förvaltning omorganiserades; men de redan då öfverklagade olägenheterna hafva sedan dess fått fortfara och utöfva sin på Departements-chefens arbete nedtyngande verkan. Ända till 1864 erfordrades inga kunskaper i administrativ rätt och lagfarenhet för vinnande af inträde i departementenas expeditioner. Man nöjde sig med en allmän humanistisk bildning och stod i detta afseende kvar på samma ståndpunkt, som då den Skytteanska professionen i 17:de seklet inrättades, hvilken just omfattade samma läroämnen, som ingingo i den gamla så kallade kansliexamen. Först under de sednaste åren har man således af departementenas tjänstemän fordrat några högre kunskaper. Går man till de särskilda instruktionerna, skall man finna, att departementenas tjänstemän från och med expeditionssekreterare och protokollssekreterare till och med kanslister och kopister ej hafva någon mera magtpåliggande befattning än en sådan, som kan skötas af hvilken notarie i ett kollegium som helst. Det har också visat sig omöjligt att från departementena erhålla lämpliga expeditionschefer inom de civila departementen; när man behöft sådana, har man vanligtvis vändt sig till Justitie-revisionen, och jag har mig ej bekant mer än ett fall under sista decenniet, då en expeditionschef tagits från departementen, och i detta fall var det en extra ordinarie kanslist, som sattes att förvalta expeditionschefs-embetet. Till följd af dessa förhållanden kunde Utskottet ej undgå att göra sig den frågan, huruvida ej en reorganisation af sjelfva den departementala förvaltningen först borde företagas, innan frågan om nödvändigheten af ökandet af departementenas antal företogs till pröfning.

Utskottet sökte vidare, innan det afgjorde förevarande fråga, att utreda huruvida en förändring i den riktning, som Regeringen föreslagit, skulle komma att för Chefen för Civil-departementet medföra en så stor lättnad i arbetet, som man trott. Af ett utdrag ur de af Konstitutions-Utskottet nu granskade Statsråds-protokoll, som blifvit gjort af sekreteraren i Konstitutions-Utskottet, inhemtas, att de ärenden, hvilka, enligt nämnda förslag, skulle komma att från Civil-departementet öfverflyttas till det föreslagna nya departementet, under samma år uppgått till ett antal af 292. Af dessa ärenden angingo 18 jordbruk, 9 boskapskötsel samt 30 skiften och afvittringar; tillhoppa 57. De öfriga, omfattande fiske, bergsbruk, sjöfart och hamntaxor, väg- och vattenbyggnader, jernvägar, reseanslag och diverse, uppgingo till 235 eller tillsammans med de nyssnämnda 57 till 292. Tager man nu i betraktande, att till Civil-departementet skulle läggas medicinalärenden och fattigvårdsärenden, så finner man, att de till Civildepartementets handläggning hörande ärenden, med undantag af besvärsmålen, skulle kom-

ma att uppgå till 651; och om till denna summa läggas dels departementets egna besvärsmål, dels ock de besvärsmål, som skulle komma att öfverflyttas från Ecklesiastik-departementet, till ett antal sammanlagdt af 254, finner man att Chefen för Civil-departementet visserligen skulle få färre ärenden att behandla, men deremot flera besvärsmål än förut, så att hela antalet af mål och ärenden, som komme under hans handläggning, blott med 150 nummer skulle komma att understiga det nuvarande, som i Statsrådsprotokollen uppgår till 1,055. Äfven denna omständighet kom derföre Utskottet att tveka i fråga om tillstyrkande af Kongl. Maj:ts förslag om ett nytt stats-departements inrättande.

Man borde äfven taga i betraktande betydelsen af de ärenden som det nya departementet skulle komma att omfatta, och det förbisågs ej att ändamålsenlig vård om jordbruket, handeln och öfriga näringar samt allmänna arbeten skulle främjas genom att dithörande ärenden sammanfördes under ett gemensamt departement. Men tillika gjorde Utskottet sig den frågan, huruvida under nuvarande förhållanden, då allmänheten på Regeringen ställer anspråk, att den skall skapa näringar, industri, handel, jordbruk, och gör densamma ansvarig för näringarnes utveckling i alla delar, ja, snart sagdt, för solsken och regn, det kunde vara lämpligt att inrätta en befattning hvars innehafvare lätt kunde blifva en skottafla för förebräelser och få uppbära skulden till de olyckor, som genom ekonomiska katastrofer för närvarande drabba den enskilde. För mig är det alldeles klart — och jag tror, att hvar och en annan, han må resonnera hur han vill, skall komma till samma öfvertygelse — att det i vårt land i främsta rummet är den enskildes flit, omtanke och sparsamhet, som skall framkalla våra näringars förkofran, och att, om man också inrättade tio departement för deras skull, så kommo dessa att tjena till intet, om nämnda egenskaper ej vore verksamma hos nationen. Om ett nytt departement för ifrågakvarande ärenden behöfver inrättas, bör derföre inrättandet bestämmas från administrativ synpunkt, ej betraktas såsom en i konseljen insatt särskild bevakare af näringarne och allmänna arbeten.

Vidare kunde Utskottet ej undgå att göra sig den frågan, huruvida icke genom insättande i konseljen af en departementschef, hvilken, för att kunna gifva åt sitt departement nödig enhet och sammanhållning, måste vara fackkarl, en splittring i ministären skulle under vissa omständigheter uppkomma. Om nemligen denna Departementschef vore en skicklig jordbrukare eller näringsidkare, kunde han till följd af sina politiska åsigtter vara en mindre lämplig medlem af ministären; under det att å andra sidan han, om han vore i politiskt hänseende framstående, kunde måhända vara mindre utmärkt i förhållande till de intressen, hvars bästa han skulle befrämja. Man ansåg derföre, att, om till exempel, hvad jordbruket anginge, de skilda värf, som hittills ålegat Landbruks-akademiens förvaltningsutskott, Stambolländeristyrelsen, Stuteri-styrelsen samt till en del Kammar-kollegium, skulle under en central myndighet sammanföras, denna myndighet borde ställas under Chefen för Civil-departementet, på det att den verksamhet, som densamma skulle utöfva, kunde fortgå jemn och oberoende af politiska vaxlingar. Slutligen framställdes ock den frågan, huruvida icke, då hela den civila och administrativa lagstiftningen måste i större

eller mindre grad inverka på jordbruket och näringarne, en person inom Stats-Rådet, som vore i tillfälle att öfverskåda hela denna lagstiftning, borde egna sin uppmärksamhet företrädesvis åt jordbruket och näringarne, och om ej i sådant fall ett konsultativt Statsråd bäst skulle kunna motsvara fordringarne på en mera omfattande tillsyn af hvad till näringarnes främjande hörer.

Sedan jag nu sökt att utveckla de åsikter angående förvaltningen, som ledt mig att sasom ledamot af Konstitutions-Utskottet tillstyrka afslag å Kongl. Maj:ts Proposition, så vill jag öfvergå till betraktandet af det Kongl. förslaget förhållande till grundlagen. Utskottet har ej kunnat undgå, att i likhet med Herr Grefve Sparre, finna det vara mindre lämpligt, att man ständigt söker att lappa och plästra på grundlagen. Utskottet har också funnit, att i de länder, der den största politiska frihet är rådande, såsom England, Nord-Amerika, Norge och Belgien, konstitutionen eger en stabilitet, som inger aktning och tillförsigt. Om England kan man dock i detta af-seende ej tala, der de konstitutionela bestämmelserna, sådana de visa sig på papperet, äro så antiqverade, att man skulle af dem frestas att tro, det den starkaste absolutism der vore herrskande, men der i sjelfva verket förhållandet är helt annorlunda. Hvad Nord-Amerika, Norge och Belgien beträffar, så hafva endast få amendinger af ringa betydelse i deras grundlaggar blifvit efter deras stiftande genomförda. Orsaken, hvarföre hos oss förändringar i grundlagen så ofta föreslås, är att söka i historien om denna lags uppkomst, och i den omständighet, att den utgör en sammanfattning af administrativa stadganden och statsrättsliga bestämmelser. Derföre måste också vid hvarje steg som tages till administrationens utveckling, något af grundlagens bud tagas i betraktande och jemkas. Mot den siste värde talaren, som citerade 1809 års Konstitutions-Utskotts Betänkande, vill jag rigta den påminnelse att samma Konstitutions-Utskott, ehuru det erkände vigten och nödvändigheten af förändringar i vår Standsrepresentation, likväl ej ville *då* genomföra dem af fruktan att derigenom åstadkomma söndring, äfvensom att samma Konstitutions-Utskott förklarar att meningen med grundlagen ej var att lägga hinder i vägen för administrationens utveckling. Yttrande i denna riktning afgaf Konstitutions-Utskottet, då fråga väcktes derom, att i 47 § Regeringsformen skulle intagas de gamla bestämmelserna angående kollegierna och uppräknandet af dessa bestämmelser, hvilka ut-trökos ur grundlagen, just för att möjliggöra förbättringar i förvaltningen. Såsom jag nyss nämnde, finna vi i historien svaret på frågan om orsakerna till de många bestämmelser af rent administrativ art som var grundlag innehåller. Dessa orsaker äro att söka dels deri, att 1634 års Regeringsform hufvudsakligen var en administrativ stadga med blott få bestämmelser angående folkets och Regeringens inbördes förhållanden, dels deri att 1719 och 1720 årens Regeringsformer bibehöllo större delen af dessa administrativa bestämmelser, och dels deri att, sedan genom 1789 års Förenings- och Säkerhets-akt Konungen blifvit enväldig, det vid det nya statsskickets införande blef nödvändigt att genom grundlagsbestämmelser göra Högsta domstolen, hvilken dittills varit helt provisorisk, fast och orubblig, äfvensom att i grundlagen införa bestämmelser angående protokolls-förning, ärendens utredning och föredragning m. m.

Den siste värde talaren påstod att 1840 års departemental-inrättning var en nyhet. Regeringsformens § 6 lydte dock enligt 1809 års redaktion: »Statssekreterarne skola vara fyra, nemligen: en för krigs- ärenden, en för kameral-, landthushållnings-, bergshandterings- samt andra dermed gemenskap egande inrikes civile ärenden, en för mål rörande drätselverket» etc. Expeditionerna funnos således förut och den enda förändring, som i detta afseende vidtog 1840, var deras utbytande mot departement.

Till följd af det förhållande, att administrativa stadganden finnas i vår grundlag och att dessa stadganden behöfva tid efter annan förändras, ansåg Utskottet det vara skäligt, att, då fråga om ändring i grundlagarne väcktes, vidtaga densamma på sådant sätt, att vidare ändringar i detta afseende blefvo öfverflödiga och att således, allt efter som nya förhållanden påkallade inrättandet af ett nytt departement eller upphäfvandet af ett gammalt, sådant skulle kunna ega rum utan ändring af grundlagen. Utskottet ansåg sig vidare ej vara så ofelbart, att det kunde lägga sin åsigt beträffande förvaltningen ensam till grund för sitt förslag, utan sökte blott att förekomma, det ej i grundlagen infördes stadganden om ett nytt departement, hvilket måhända genom en omorganisering af administrationen inom departementen kunde förr eller sednare befinnas öfverflödigt.

Hvad slutligen beträffar de anmärkningar, som blifvit framställda mot redaktionen af Utskottets förslag, så och då den siste ärade talaren ej hade några egentliga fel att påpeka i detta afseende, utan blott fästade sig vid det mer eller mindre vackra i den form, som Utskottet gifvit åt sitt förslag, vore måhända härom ej något att säga. Då han likväl sagt att ordet »förvaltningsgrenar» i Utskottets förslag kommer såsom fallet från skyarne, vill jag blott fästa uppmärksamheten derpå, att ordet »departement» i den nuvarande 6 §:n kommer fullt ut lika omotiveradt, då det nemligen i de föregående paragraferna af Regeringsformen på intet ställe varit tal om några departement. Inraveda nu ordet »förvaltningsgrenar», eller »styrelsegrenar», eller något annat ord kan på detta ställe vara fullt lämpligt vet jag icke: *det* vet jag dock, att Konstitutions-Utskottet liksom andra Utskott understundom kan hafva ganska svårt att redigera lagparagrafer. Vidkommande deretter det som den föregående talaren, med citerande af Hans Järta, ansåg såsom ett stort redaktionsfel, nemligen lydelsen af § 26 att: »då justitie- ärenden i Stats-Rådet förekomma skola jemte Statsrådet och Föredraganden för samma ärenden samt två andra Statsråd» etc., så vill jag fästa uppmärksamheten derpå, att orsaken hvarföre Utskottet begagnat orden »Statsrådet och Föredraganden för samma ärenden» varit den, att Utskottet härigenom velat skilja denne föredragande från revisionssekreterarne, hvilka också under vissa förhållanden äro tillstådes i justitiekonseljen och derstädes föredraga ärendena. Den såsom mönster citerade Hans Järta har i den gamla redaktionen af § 26 gjort sig skyldig till alldeles enahanda fel, som här så strängt lägges Utskottet till last, nemligen att begagna ordet »Statsråd» i två olika bemärkelser, ty det hette i nämnde §: »då justitieärenden i Stats-Rådet föredragas, skola Justitie-statsministern, minst tvänne Statsråd, tvänne af Högsta domstolens ledamöter samt Justitie-kanslern dem öfvervara» etc. Då likväl

den framställda anmärkningen ej torde vara fullt obefogad, vill jag hvar-ken taga Järtas eller Konstitutions-Utskottets redaktion i försvar.

På grund af hvad jag haft äran anföra, får jag yrka att Kammar-nen måtte med bifall till Konstitutions-Utskottets hemställan afslå Kongl. Maj:ts ifrågavarande nådiga Proposition.

Herr von Koch: Att en förändring i den syftning. Kongl. Maj:ts nådiga Proposition innehåller, är af behovet påkallad, för att lätta bör-dan för Departements-cheferne, derom torde alla vara ense, om ock me-ningarne, beträffande sättet för denna förändring, äro skiljaktiga. Sedan Konungens främste rådgifvare nu förklarar, att han icke yrkar bifall till den Kongl. Propositionen, så tager jag för gifvet, att den ej heller blif-ver af Representationen gillad; men för min del får jag tillkännagifva, att jag icke kan bifalla Konstitutions-Utskottets förslag, derest icke de anmärkningar, jag emot detsamma nu går att framställa, blifva nöjaktigt besvarade. Den första anmärkningen gäller den af Utskottet föreslagna 6 § i Regeringsformen, hvilken § innehåller: »För de särskilda förvalt-ningsgrenarne skola finnas stats-departement till det antal, som bestäm-mes genom en af Konungen och Riksdagen gemensamt stiftad lag». Om man antog detta förslag, utan att vara ense om den lag, som, en-ligt 87 § Regeringsformen, skulle stadgas, så kunde härigenom uppstå icke obetydliga förvecklingar, enär det låter tänka sig, att man icke på *en* riksdag kunde komma öfverens om densamma; vi hafva sett, att det så inträffade med afscende på lagen för bestämmande af sättet, huru deputerade till markegångssättning skulle utses. För min del anser jag, att Konungen, lika väl som Han eger bestämma *fördelningen* af ären-dena, departementen emellan, borde ega afgöra *antalet* stats-departe-ment. Norges grundlag tillerkänner i dess 7 § Konungen en så-dan rättighet, och jag vet icke, hvarföre ej förhållandet kunde blifva enahanda hos oss.

Den andra anmärkningen gäller den af Utskottet föreslagna 5 §, som har följande lydelse: »Stats-Rådet skall bestå af tio ledamöter, bland hvilka Konungen utnämner *en Stats-minister*». Då Riks-akten i 7 § 2 mom. talar om *tvänne* Stats-ministrar och i samma §. 5 mom., näm-ner: »Stats-ministern för Utrikes ärendena», så finner man således, att Utskottets förslag står i strid med Riks-akten; och enligt mitt förme-nande bör man ej antaga ett förslag, hvarigenom man skulle kunna komma i konflikt med våra bröder på andra sidan fjellen. Jag tror, att man bör taga i betraktande, att det föreslagna stadgandets antagan-de beror ej endast på Svenska Riksdagen, utan äfven på Norges Stor-thing. På den punkt frågan nu står vill jag icke längre upptaga Kam-marens tid, utan endast förklara, att jag vid 6 § under förut gjord för-utsättning ämnar yrka, att Utskottets förslag till samma § måtte blifva återremitteradt, på det att Utskottet måtte taga i öfvervägande dessa och öfriga emot förslaget framställda anmärkningar.

Jag vill endast tillägga några ord. Vid 1840—1841 ärens riksdag begicks, enligt många, och äfven mitt förmenande, ett stort misstag, då den s. k. »Allmänna Ärenders Beredning», indrogs. Denna institution bestod af sakkunnige personer, som borde bereda ärendena, innan de i konseljen behandlades. De ärenden, om hvilka beredningens ledamöter

varit ense, upptogo vanligen högst obetydlig tid för Regenten och hans fleste rådgifvare. Anledningen till indragningen torde få sökas deruti, att den på sednare tiden af sin tillvaro mest besattes med älderstigne embetsmän, betraktades så-om en pensionsanstalt och derföre kom i vanrykte. Jag har velat omnämna denna institution, enär jag anser den böra ihäggkommas, när man söker utvägar att lätta bördan för Regeringen.

Herr Grefven och Talmannen yttrade, att han ansåge sig böra fästa uppmärksamheten derpå, att endast den första punkten af Utlåtandet, hvori Utskottet hemställt, att Kongl. Maj:ts nådiga Proposition om ändring i 6 § Regeringsformen för inrättande af ett nytt Statsdepartement icke måtte af Riksdagen bifallas, nu utgjorde föremål för Kammarens överläggning, samt att Utskottets eget grundlagsändringsförslag innefattades i den fjerde punkten, hvarföre det torde vara lämpligast, att framställandet af de anmärkningar, hvartill nämnda förslag ansåges föranleda, uppskötes till dess den fjerde punkten blefve för Kammarens föredragen.

Grefve Mörner, Carl Göran: Sedan Regeringens främste ledamot tillkännagifvit sig icke vilja yrka bifall till den Kongl. Propositionen om särskildt departement för näringar och allmänna arbeten, så är ej stor utsigt, att denna fråga skall vid innevarande riksdag vinna framgång. Jag vill likväl ej underlåta att yttra mig, enär jag anser det vara orätt af dem, som ej gilla Konstitutions-Utskottets Betänkande, att, genom iakttagande af tystnad, ställa så till, att Utskottets framställning betraktas såsom ett uttryck af Representationens enhälliga tanke. Det torde således tillåtas mig fästa uppmärksamheten på några af de skäl, som Utskottet anfört till stöd för sin hemställan, att den Kongl. Propositionen icke måtte bifallas. Utskottet har i detta hänseende i pag. 5 sagt att: »det kan vara möjligt att vid den ombildning af förvaltningen i det hela som är i fråga, och för hvars beredande Riksdagen nedsatt ett Särskildt Utskott, ett nytt stats-departement för ärendenas ändamålsenligare behandling finnes af nöden; men lika möjligt är det ock, att detta komme att anses utgöra en mindre välberäknad beståndsdel i det system, man vill åstadkomma. Att under sådana förhållanden uttala ett bestämdt omdöme till fördel för den ifrågasatta partiella förändringen, har förekommit Utskottet så mycket mera betänkligt, som ett bifall till Kongl. Maj:ts Proposition skulle införa det nya departementet i sjelfva grundlagen och dermed förläna detsamma en viss karakter af orubblighet, som kunde lägga icke ringa hinder i vägen för ett ändamålsenligare ordnande af förvaltningen i dess helhet. »Häraf synes således, att Utskottet, utan att granska de till Statsrådsprotokollet anförda skäl, hvilka angifva behofvet af detta nya departement, ansett, att, enär det Särskilda Utskottet, som blifvit af Riksdagen nedsatt för uppgörande af förslag till ombildning af förvaltningen i sin helhet, möjligen skulle framlägga ett sådant, hvarmed inrättandet af det ifrågavarande departementet ej låte förena sig, Utskottet borde afstyrka den Kongl. Propositionen. En föregående talare har redan yttrat, att han ej kunde bedöma ändamålsenligheten af det Särskilda Utskottets förslag, då han ej visste huru det kunde komma att se ut.

Konstitutions-Utskottet har ej haft samma betänklighet. Det har, med afseende på förträffligheten af det Särskilda Utskottets blifvande förslag, haft en, man kunde säga evangelisk tro: det har nemligen trott, utan att behöfva se. Om ock genom mellanhand, någon enskild ledamot, som råkat att vara medlem så väl af det Särskilda Utskottet som af Konstitutions-Utskottet, detta sednast nämnda skulle hafva erhållit någon ytlig kännedom om åsigterna hos majoriteten inom det Särskilda Utskottet, så är väl ändock detta en allt för skröplig grund för Konstitutions-Utskottet att derpå bygga en hemställan till Riksdagen. För dem, som granskat den framställning, Kongl. Maj:t gjort, är det, enligt mitt förmenande, ganska klart, att ett behof förefinnes af en mera ändamålsenlig fördelning af ärendena inom Regerings-departementen, än den som för närvarande eger rum. Den talare, som försvarade Utskottets framställning, har trott det vara bättre att Civil-departementet erhöi en särskild expeditionschef för jordbruket än att ett nytt statsdepartement skulle inrättas. För min del tviflar jag på, att något vore vunnet dermed, att man, i stället för en ansvarig Departementschef, fick en icke i samma mån ansvarig person, såsom egentlig chef för de ifrågavarande angelägenheterna värd. Samme talare ansåg det vådligt att inrätta en nytt departement, enär man då komme att ställa alltför stora anspråk på nämnde Departementschef och Regeringen. Man skulle till och med — så sade han — fordra, att Regeringen skapade solsken och regn. Jag vet ej att någon anledning förefinnes att antaga möjligheten af ett så oförmuftigt anspråk. Han trodde vidare, att den enskilda fliten, omtänksamheten och sparsamheten skulle vara det enda, som kunde hjälpa jordbruket, och att utan dessa krafter skulle ingenting vinnas till och med genom inrättandet af tio departement. För min del anser jag, att det vore en riktig olycka, om för jordbruket bildades tio departement. Genom en dylik frikostighet skulle en ohjelpig villervalla uppstå: och ingen har heller satt något sådant i fråga. Men det är en stor skillnad emellan tio departement och intet. Det är stor skillnad, om jordbruket och näringarne få ett särskildt departement, hvars chef både bär ansvar och eger sakkunskap, än om de såsom ett olyckligt påhäng föras under ett med en mängd andra frågor öfverlastadt departement, för att sedermera behandlas af en särskild byrå. Med den kännedom, jag eger om det Särskilda Utskottet och dess arbeten, tror jag, att dess blifvande förslag, om det skulle vinna Riksdagens bifall, skulle, i stället för den föreseglade besparingen, genom att under ett mindre antal stats-departement sammanföra en mängd olika byråer för ärendenas behandling medföra en betydligt ökad kostnad, som kanske kunde komma att uppgå till 100.000 R:dr. Samme talare ansåg, att det ej vore skäl, att en fackkarl blefve chef för det ifrågasatta nya departementet, utan att, med afseende på de insigter, som skulle erfordras i lagstiftningens särskilda delar, ett konsultativt Statsråd, eller — hvilket antagligen menades, fastän det ej uttryckligen utsades — en jurist vore lämpligare härtill. För min del tror jag, att, derest det ifrågavarande departementet kommer att inrättas, bör en lämplig person med sådana kvalifikationer, grundlagen förutsätter, till chef för detsamma utses, utan afseende deruppå om han är ex professo jurist eller icke, churu dessa sistnämnde synas åtminstone på åtskilliga

håll hafva tonen ganska mycket för sig. Ja! till den grad att jag inom det Särskilda Utskottet för styrelseverkens organisation hörde en med sjöförsvarets angelägenheter förtrogen person på allvar framkasta den tanken att en jurist väl kunde vara så lämplig till chef för sjöförsvaret, som mängen sjöman. Huruvida detta yttrande blott skulle innefatta en artighet emot den talare, hvars yttranden jag, genom det nu anförda, sökt bemöta, eller om det hade en vidsträcktare syftning, lemmar jag oafgjordt: men med den nämnde talaren instämmer jag fullkomligt, deruti att det ej är rätt att ständigt kladda på grundlagen, och då vi nu ej hafva någon anledning antaga, att Regeringens förslag skall vinna Representationens bifall, så tror jag det vara bäst vi ej heller fästa oss vid Konstitutions-Utskottets försök att lösa den föreliggande frågan. Det återopades såsom skäl för afslag å den nädiga Propositionen, att Nordamerikas, Norges och Belgiens grundlagar skola varit underkastade högst få förändringar. Hvad Norge angår kan detta ej bestridas. I detta land har man varit särdeles angelägen att ej i någon punkt göra ändring i grundlagen, men om man skall vara riktigt uppriktig, så torde man få erkänna, att förnämsta anledningen härtill torde hafva varit den, att man i Norge uti nästan hvarje förslag misstänkt något zovergrepp från Svensk sida, om man äfven icke kunnat upptäcka ens ett spår der-till. Beherrskade af denna föreställning hafva de ansett sig säkrast före-komma hvarje sådan fara genom att icke vidtaga några förändringar i sin grundlag. Hvad Belgien beträffar, så har detta land ej så särdeles långvarig existens såsom sjelfständig stat, och då denna dessutom är af andra magter garanterad, fordrar naturligen dess ställning en viss försigtighet vid förändringars vidtagande. Nordamerika stiftar och upphäfver understundom ganska hastigt sina lagar; men detta land har ett så afskiljdt läge och utgör en så kolossal magt, att det kan göra hvad det behagar. Ett land åter med ett sådant läge som Sverige, och med dess icke obegränsade resurser, torde böra underkasta sig strängare band och större försigtighet, än den sistnämnda staten. Efter den ganska välförtjenta påminnelse, vi af Herr Talmannen erhållit, att icke utsträcka diskussionen utöfver den föredragna punkten, inskränker jag mig till det nu sagda och skall icke inlåta mig uti granskning af Utskottets eget förslag. Jag har med dessa ord blott velat attrycka min åsigt, att det varit ändamålsenligt, om den Kongl. Propositionen vunnit Representationens bifall.

Grefve Hamilton, Henning: På grund af Kongl. Maj:ts Pro-
position vid 1856 års riksdag blef till den derpå följande ett förslag
hvilande i samma syftning, som ifrågavarande Proposition. Då detta
förslag återkom till pröfning hos Riksdagen, hade jag förtroendet vara
en af Konungens Rådgifvare; och när jag ansåg förslaget särdeles lämp-
ligt, sökte jag och inom Representationen försvara detsamma. Seder-
mera hafva inga omständigheter förekommit, som förändradt mig ändra
min åsigt om önskvärdheten deraf, att näringarne och kommunikatio-
nerna i Regeringen behandlas af ett särskildt departement. Anledningen
till denna önskan hos Konungens dåvarande Rådgifvare läg visserligen
till någon del deruti, att ett alltför stort antal ärenden måste behand-
las inom hvarje särskildt departement, men denna omständighet var lik-

väl ej af den betydelse, som man nu synes vilja derät gifva: ty många mål äro af så ringa vikt, att de ej mycket taga departementschefens tid i anspråk, eller försena arbetet inom departementet. Jag kan såsom exempel anföras, att jag i konseljen på en förmiddag föredragit 82 mål, och man kan finna, att dessa ej kunde hafva fordrat särdeles omtanke. Det är således ej så mycket antalet af ärenden, utan deras beskaffenhet, som är af vikt. Hvad angår den särskilda beskaffenheten af de ärenden, som Kongl. Maj:t, i den nu förevarande nädiga Propositionen, anser böra behandlas af ett särskildt departement, så äro de af den art, att embetsmännen i allmänhet ej ega någon särskild sakkänedom rörande desamma. Det händer naturligtvis, att äfven en embetsman jemväl åt jordbruk, bergsbruk och andra näringar egnat sin tid; men sådant hörer likväl till undantagen, och man kan ej alltid förutsätta hos embetsmännen den särskilda sakkänedom, som fordras för de egentliga näringsfrågornas behandling. Det är visserligen sagdt, att i vårt land, der man brukar i allt kasta omsorgen på Regeringen, det vore betänkligt att åt ett särskildt departement öfverlemnas dessa frågor, emedan anspraken skulle blifva alltför stora; och detta skäl kunde möjligen med fog anföras, så vida ej dylika ärenden redan behandlades i konseljen, men när de det göra, så är det klart, att anspraken icke skulle blifva större än nu, ehuru de nu äro fördelade på olika departement och drabba olika Departements-chefer, hvilka af olikartade äligganden äro förhindrade att gå dem till mötes. Det är också klart, att Regeringen ej kan förekomma, att vissa olyckliga omständigheter menligt inverka på näringsarne; och jag tror ej, att sådana anspråk någonsin blifvit ställda på densamma. Men hvad man med skäl bör kunna vänta är, att de författningar, som från Regeringen utgå, skola grunda sig på verklig sakkänedom. Om detta ej skett, så har häröfver uppstått missnöje, dertill Representationen sjelf bidragit, då den afslög Kongl. Maj:ts Proposition vid 1856 års Riksdag. De skäl, som för mig gjorde sig gällande att tillstyrka nämnda Proposition, qvarstå således oförändrade, och jag skulle också till den ifrågavarande afgifvit min röst, så vida ej några särskilda omständigheter förekommit, som göra, att jag måste derifrån afstå. Den första är helt naturligt den, att Hans Excellens Justitiæstatsministern förklarar sig afstå från att yrka bifall till den Kongl. Propositionen; och jag tror det ej vara skäl, att en enskild ledamot framställer ett sådant yrkande, om Konungens Rådgifvare ej finner nödvändigt och angeläget, att förslaget blir hvilande. Jag medger också, att faran för dröjsmål icke kan vara särdeles stor, då frågan ej kan af Riksdagen afgöras förrän efter ytterligare en riksdags förlopp, och det således är tid att vid nästa riksdag i denna syftning väcka de förslag, som kunna anses nödiga. Ett ytterligare skäl finnes för mig, som ej är afgörande, men likväl i någon mån bidrager till min medgörlighet att icke yrka bifall till Kongl. Maj:ts Proposition. Det är nämligen en tanke, som ej är ny, att, om möjligt, förena de båda försvarsdepartementen till ett, hvarigenom antalet departement blefve det samma, ehuru fördelningen blefve annorlunda. Jag har fäst afseende på denna tanke, icke med anledning af en eller annan af dagens händelser, utan af sjelfva sakens natur. Både politiska och finansiella förhållanden kunna gifva anledning dertill; och jag tror att saken åtminstone bör tagas i öfver-

vägande. Man har fästat, i denna fråga, en viss uppmärksamhet vid det Särskilda Utskottets blifvande förslag. Icke blott Konstitutions-Utskottet, utan äfven Justitie-statsministern har motiverat sitt yttrande i någon mån på detta förslag. Att Konstitutions-Utskottet begagnat denna motivering förefaller mig mindre underligt, men jag kan ej lika lätt förklara, huru Justitie-statsministern kunnat åberopa Utskottets blifvande, ännu alldeles okända framställning. Härmed må dock vara huru som helst; men jag tillåter mig fästa uppmärksamheten derpå, att, såvida Utskottets blifvande förslag står i sammanhang med frågor, som tillhöra grundlagen, skulle, efter mitt förmenande, den rätta ordningen vara, att Representationen gaf sin åsigt tillkänna genom att i grundlagen vidtaga sådana förändringar, som kunde föranleda förändringar i administrationen; och ej att man först talar om huru de administrativa frågorna böra vara ordnade, för den händelse Representationen framdeles skulle behaga göra förändringar i grundlagen. Jag tror således, att Riksdagen bort behandla denna fråga, utan allt afseende på hvad Utskottet kommer att föreslå.

Slutligen tager jag mig friheten hemställa, huruvida icke Herr Grefve Sparre skulle vilja förändra sin Proposition, så att den endast omfattade ett beslut öfver den Kongl. Maj:ts Proposition, som nu är under öfverläggning, i hvilket fall jag skulle vilja förena mig med honom.

Herr Hasselrot: För min del önskar jag bifall till denna punkt, enär Konstitutions-Utskottets förslag kan inrymma den Kongl. Propositionen. Det är ganska uppenbart, att hvarje Departements-chef är så öfverhopad af göromål, att det är öfver en mans höfva att kunna fullgöra dem. Om detta varit svårt förut, så är det nu ändock svårare, då ärliga Riksdagar framkomma med nya förslag, som af Regeringen måste tagas i öfvervägande. Här är visserligen sagdt, att många göromål äro af ringa beskaffenhet, men huru ringa de ock må vara, så erfordras dock någon tid för att sätta sig in i dem. För mig är det derföre mycket tydligt, att en ändring är behöflig; men då fråga är om omorganisation af förvaltningen i sin helhet, och då det är svårt att säga huru denna utfaller, synes mig Utskottet hafva handlat klokt, då det föreslagit en sådan lydelse för 6 §, att den kan inrymma huru många statsdepartement som helst; och det är dessutom ej behöfligt, att i grundlagen bestämma departementens antal, då detta kan ske i en särskild lag, och då dessutom i Norge och andra länder, detta antal bestämmes af Konungen ensam.

Den ledamot af Konstitutions-Utskottet, som yttrat sig, har sökt bevisa, att det vore onödigt inrätta ett särskildt departement för jordbruket och näringarne. Behovvet häraf har dock ända sedan år 1840 uttalats, det Särskilda Utskott, som af förra Riksdagen tillsattes för att behandla jordbrukets finansiella angelägenheter, framhöll på ett bevisande sätt detta behov; och jag trodde sannerligen ej, att någon röst skulle höja sig deremot.

Samme talare sade äfven, att, om ännu ett departement inrättades, skulle man få en ny Departements-chef och således ännu en syndabock, hvilket vore betänkligt; men ett sådant skäl, om det eljest något gäller, skulle då lika väl tala för borttagande af alla ministrar.

Jag har, genom hvad jag nu anfört, endast önskat uttala min mening om behöfligheten af ett särskildt departement för jordbruket och näringsarne; men under för handen varande förhållanden tror jag ej, att man kan komma längre än till hvad Utskottet föreslagit, hvarföre jag, i likhet med Utskottet, ser mig nödsakad yrka afslag å den Kongl. Propositionen.

Herr Landgren: Då en ledamot af Konstitutions-Utskottet redan utförligt motiverat det resultat, hvartill Utskottet kommit, skulle jag ej hafva begärt ordet, om icke åtskilliga yttranden uppkallat mig.

En talare har fästat uppmärksamheten på det olämpliga deruti, att departementens antal skulle bestämmas genom en af Konungen och Riksdagen gemensamt stiftad lag. Han förmenade, att man borde åt Konungen ensam lemna rättigheten att bestämma detta. Om ock inom denna Kammare ett sådant förslag skulle kunnat vinna bifall, så är dock min öfvertygelse, att Andra Kammaren, af fruktan att få för många departement och dermed förenade stora utgifter, skulle bestämdt motsatt sig detsamma.

Samme talare gjorde en ganska graverande anmärkning emot Utskottets förslag, i det han påstod, att det stode i strid med Riks-akten, då det beröfvade Statsrådet för utrikes ärendena Statsministervärdigheten, och han yrkade, på denna grund, återremiss af Betänkandet. Jag underkänner så mycket mindre denna anmärkning, som jag, på grund af samma betänklighet, hyst den största tvekan att instämna i den föreslagna grundlagsförändringen i sin helhet. Emellertid kan, genom den föreslagna förändringen, ingen tvetydighet uppkomma med afseende på vår ställning till Norge, eller om den person på hvilken utrikes-statsministerfunktionen hvilar, äfven om Norges Storting skulle, hvilket icke gerna är tänkbart, göra någons svärighet mot förändringens genomförande. Mina betänkligheter äro i öfrigt häfda derigenom att all rangskilnad mellan Statsråden är af Utskottet borttagen ur Regeringsformens § 34, så att Statsministern endast är primus inter pares och full frihet i öfrigt är lemnad Konungen att gifva utrikesministern den värdighet som erfordras.

Samme talare önskade fästa uppmärksamheten på »Rikets Allmänna Ärenders Beredning», som för icke så lång tid sedan förefunnits. Att Utskottet skulle sänka sig ned i sådana detaljfrågor, ansågs icke lämpligt, då ombildning af embetsverken i sin helhet behandlas af ett utaf Riksdagen tillsatt Särskildt Utskott.

En annan talare har sagt, att Konstitutions-Utskottet hyst en evangelisk tro på det Särskilda Utskottets undergörande förmåga att framkalla nya statsorganisationer. Konstitutions-Utskottet är ej lättroget i detta hänseende, men det skulle anse sig begå en ogranlagenhet emot det Särskilda Utskottet, om det skulle såsom alldeles afgjord förutsätta dess oförmåga att något åstadkomma, då Kammarens sakkunnigaste representanter ingått såsom ledamöter i detta Utskott. Det var således, enligt Konstitutions-Utskottets åsigt, af vigt att undanrödja alla hinder för genomförande af de förändringar, Utskottet möjligen kommer att föreslå.

Samme talare yttrade sig också med skärpa emot Utskottet, såsom det der skulle hafva förkastat tanken på ett departement för näringsarne

och allmänna arbeten: men om också en eller annan af Utskottets ledamöter hyste en sådan tanke var detta dock ej i allmänhet förhållandet. Såsom bekant är, finnas inom Konstitutions-Utskottet många jordbrukare, hvilka utan tvifvel med glädje skulle se, att ett departement inrättades för jordbruket och näringarne: men deraf voro de ej förhindrade att instämma i Utskottets förslag. Flere af Utskottets ledamöter pläderade lifligt för ett sådant departement.

Samme talare har slutligen äfven ordat om obehörigheten att oupphörligen lappa på grundlagen, men på samma gång har han uttalat sig för Regeringens förslag. Ett lappande och påstrande blir det, ehvad förslaget kommer från Regeringen eller från annat håll. Det ligger i syftningen af Konstitutions-Utskottets förslag, att ett sådant lappande skall blifva obehöfligt, derigenom att alla detaljbestämmingar, som med det nationela lifvets utveckling äro underkastade ständiga förändringar, uteslutas ur grundlagen.

För öfrigt har jag icke hört några skäl anföras, som kunna ändra min öfvertygelse om lämpligheten af Utskottets förslag, hvartill jag derföre yrkar bifall.

Grefve Sparre, Eric: Uppkallad af Herr Grefve Hamiltons yttrande, ber jag att få tillkännagifva, att anledningen till det af mig i förra anförandet framställda förslag till Kammarens beslut var den, att sedan Herr Rydin anhållit att Utskottets Betänkande måtte punktvis föredragas och Kammaren, på Herr Talmannens proposition, bifallit detta, jag trodde att, vid behandlingen af denna första punkt, angående Kongl. Maj:ts nådiga Proposition till förändrad lydelse af 6 § Regeringsformen, äfven Utskottets motförslag i fråga om denna §, hvilket förekommer under 4:de punkten, rätteligen borde komma under ompröfning. I alla andra Utskott tillgår så, när ett dit remitteradt förslag ej godkännes, men Utskottet vill tillstyrka ett annat i samma ämne, att punkterna uppställas på ungefär detta sätt, att Utskottet hemställer, det Riksdagen, med afslag å ett inkommet förslag, måtte antaga ett annat så lydande etc.

Men Konstitutions-Utskottet, som har motionsrätt, går till väga på ett annat sätt, i det att först alla till Utskottet remitterade motioner och propositioner affärdas och sedan framlägger Utskottet de grundlagsförändringar det vill föreslå.

Jag finner nu, då dessa punkter, den 1:sta och 4:de, icke ega den sammanbindning, som jag förut tänkt mig, att mitt förslag till beslut innefattar äfven svar å Utskottets 4:de punkt, som nu icke förekommer till afgörande i sammanhang med den första: hvarföre jag alltså icke kan fullfölja den framställning jag i det afseende gjort. Men då jag vid detta förhållande är nödgad att inskränka mig till ett enkelt afslag å den nådiga Propositionen, beklagar jag denna nödvändighet, emedan jag helst velat lemna densamma mitt bifall eller åtminstone önskat ett motiveradt afslag, så att deraf syntes, att Representationen erkände den syftning, hvori Kongl. Maj:ts Proposition vore affattad, och framförallt att Representationen ej ville godkänna Konstitutions-Utskottets förslag, hvilket, jag hoppas, i allt fall ej kommer att af Riksdagen antagas. Jag är, i motsats mot en annan talare, som nyss yttrade sig, af den mening,

att det är ganska nyttigt att föreskrifterna om departemental-styrelsen stå i grundlagen och jag ber att till de skäl, jag härför nyss anført, få lägga ett annat. Jag sade nemligen, att näringarne och kommunikationerna i ett land, sådant som Sverige, äro af den synnerliga vikt, att jag anser dem väl förtjenta deraf att Representationen gifver tillkänna sin önskan om en bestämmelse i grundlagen att en särskild organ därför inom konseljen skall finnas. Jag vill således ej instämma i Utskottets åsigt derom, att detta mål skulle lämpligast vinnas genom att åt Regeringen eller Kongl. Majt öfverlåta rätt att efter godfinnande bestämma om en sådan organ inom konseljen skall finnas eller icke, utan anser rigtigtast att, för detta önskningsmåls ernående, beträda den väg Kongl. Majt sjelf föreslagit.

Under det jag villigt erkänner, att den man, som för närvarande förestår det departement, hvartill en stor del af dessa ärenden angående näringarne och allmänna arbeten nu hörer, med all nit och skicklighet handhaft desamma så, att det ej nog kan uppskattas och erkännas af landet och Representationen, tillåter jag mig dock den anmärkning, att om vi haft en minister för endast näringarne och kommunikationerna, skulle det icke hafva händt i Sverige, jernets land, och der jernhandteringen är lika vigtig som jordbruket, att jernvägarne, såsom nu är händelsen, erhållit de rigtningar att bergslagerna deraf draga ingen nytta. Sådant hade — säger jag — ej varit möjligt, om i spetsen för värden af dessa angelägenheter stätt en man af facket, och tillika affärsman, som från sin högre ståndpunkt bedömt och ntredt dithörande förhållanden samt med behörigt afseende ä samtliga näringarnes särskilda behof af kommunikationer uppgjort och framlagt planer för landets jernvägar. För att visa detta, vill jag kasta en hastig blick tillbaka på våra jernvägars historia. Då vår första stambana byggdes, lades den i grannskapet af någon bergslag? Nej, man gaf den en sådan rigtning, att den ej träffade den redan förut på enskild bekostnad anlagda Köping-Hultbanan, som var afsedd för en af våra vigtigaste bergslager.

Hvar anlades vår andra stambana, den södra? Måne den skulle beröra någon bergslag? Nej, den byggdes med stor kostnad i ett öde land, der någon bergslag ej kunde draga fördel af den. Slutligen när den tredje banan skulle anläggas genom Wermland, så voro meningarne delade om den skulle dragas genom bergslagen eller icke, och den sednare meningen segrade. Bevisar ej detta, mine Herrar, att i ett land som Sverige, der näringarne spela en så stor rol och hvilket har sådant behof af kommunikationer, bör inom konseljen finnas en mälsman för dem, som tillgodoser och bevakar deras verkliga intressen.

När Konstitutions-Utskottet åberopar och uppräknar antalet af de mål, som inom konseljen under året föredragits och hvilka angå dessa näringar och allmänna arbeten, men icke tager i betraktande deras beskaffenhet och betydelse, så frågas, om det är statsmannalikt att efter nakna siffror bedöma en sådan fråga som denna.

Jag har tillåtit mig dessa anmärkningar för att visa, att Konstitutions-Utskottet, efter min tanke, ej varit »en portée de question», då det uppfattat den Kongl. Propositionen på sätt detta Betänkande gifver vid handen. Det är derföre jag helst önskat, att, då Representationen afslår den

den nådiga Propositionen, Representationen tillika högt uttalar, att den gillar syftningen i Propositionen, men ej godkänner Konstitutions-Utskottets Betänkande i öfrigt.

Dessa mina åsikter har jag velat tillkännagifva, emedan, då jag afstår från det förslag som jag förut framställt, jag härmed velat på samma gång förklara, att, ehuru jag nu nödgas afslå den Kongl. Propositionen, detta sker icke därför att jag underkänner syftningen deri, utan under förhoppning att Regeringen vid en kommande riksdag måtte åter framlägga ett förslag i samma syfte.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad, samt Herr Grefven och Talmannen yttrat, att under densamma icke hade afgilvits något annat bestämdt yrkande, än att Utskottets förevarande hemställan måtte bifallas; fram-tällde Herr Grefven och Talmannen proposition på bifall till samma hemställan och, då dervid svarades många ja jemte åtskilliga nej, förklarade sig hafva funnit ja öfvervägande.

2:dra punkten.

Hans Excellens, Friherre De Geer: Den nu ifragavarande Kongl. Propositionen afsåg, på sätt det Propositionen bifogade Statsråds-protokollet utvisar, mindre de förhållanden, som för närvarande förefinnas, än det ifrågasatta stats-departementet, som den föregående Kongl. Propositionen äsyttade, och de ärenden, som skulle komma att af chefen för nämnda departement behandlas, och var ställd i sammanhang med ett samtidigt dermed ifrågasatt indragande af Kommers-kollegium och möjligen några flera embetsverk. För så vidt den tilltänkta reformen i förvaltningen skall gå i den riktningen man ifrågasatt, att frångåta kollegier och andra central-styrelser den högsta ledningen af förvaltningen, så är det min fasta öfvertygelse, att detta ej kan låta sig göras, utan att en vidsträcktare verksamhet beredes Departements-chefen; och denna sak kommer således att framhålla sig själf, i händelse man vill föra reformen i den antydda riktningen. Då förslå nemligen icke de hjälpmedel, som Konstitutions-Utskottet antydt, eller inrättandet af byråer för de särskilda facken; en annan fördelning af göromälen emellan departementen, hvarigenom ojämheter i antalet af de mål, som inom det ena eller andra departementet handläggas, kunde förminskas; och förläggandet af en del besvärsmål från Regeringen till domstolarna. Dessa åtgärder kunna väl i och för sig vara rigtiga och hafva äfven oafätligen varit föremål för Kongl. Majts uppmärksamhet samt föranledt till beslut i den antydda riktningen, som säkerligen kommer att vidare fullföljas. Men om ock man derigenom skulle komma till det resultat, att det blefve möjligt för hvarje Departements-chef att tillräckligt sätta sig in i de ärenden han har att handlägga, så skulle i alla fall tiden ej räcka till för den gemensamma beredningen och föredragningen af alla dessa mål, som måste tillhöra Stats-Rådet i dess helhet. Denna tid är nu redan ganska knapp. Omförmälda ärenden upptaga redan normalt under nästan hela året 5 timmar hvarje dag, som till sådan beredning kan anslås; och att utsträcka denna tid låter sig svårligen göras. Dess

utom, i den mån Departements-cheferne skulle mera direkt ingripa i förvaltningen, är det en mängd mål, som icke väl lämpa sig för en kollegial behandling, och som derigenom skulle få en sämre och ej en bättre utredning. Utskottet synes ock i viss mån hafva erkänt, att något i denna riktning, som den Kongl. Propositionen afser, borde åtgöras, men trots, att man kunde hjälpa sig utan någon ändring i grundlagarne, om man rätt tolkade deras stadganden och särdeles det i 38 § Regeringsformen, som innehåller, att alla föreskrifter och erinringar om verkställighet af utfärdade beslut, må af Departementschefer omedelbarligen kunna till vederbörande expedieras. Utskottet anser häraf följa, att en Departements-chef »eger gifva de föreskrifter, hvilka kunna vara af nöden för förvaltningens gång inom den gren deraf, som blifvit honom anförtrodd», samt att »sedan ett beslut i en ren förvaltningsfråga blifvit till sina väsentliga bestämmelser i Stats-Rådet fattadt, meddela sådana föreskrifter till vederbörande embetsverk, som för ett fattadt besluts genomförande kunde finnas nödiga, utan att behöfva i Stats-Rådet föredraga hvarje detaljärende, hvars sammanhang med ett redan fattadt beslut vore klart och tydligt.» Och »genom begagnande af denna rätt, så långt Regeringsformen kunde anses medgifva», antager Utskottet, »att man i en mängd fall skulle kunna undvika att besvåra Konungen med obetydliga ärendens afgörande.» Vågade man antaga denna tolkning, så erkänner jag, att den ifrågasatta grundlagsändringen skulle vara åtminstone till en del öfverflödig. Men denna tolkning strider åtminstone emot den uppfattning, som hittills gjort sig allmänt gällande, ty enligt denna har man ansett en Departements-chef väl ega rätt att gifva erinringar om verkställighet af Konungens fattade beslut, men ej att till dem göra några tillägg eller besluta om något, som af Konungen icke blifvit afgjort.

Utskottet synes mig ej heller hafva varit fullt säkert i sin åsigt, då det i den ena punkten säger, att Departements-chef »icke eger i Konungens ställe afgöra något ärende», men i den följande, »att man skulle kunna undvika att besvåra Konungen med obetydliga ärendens afgörande», hvilka begge satser synas icke väl stå tillsammans med hvarandra. Men äfven om Departements-cheferne tilltro sig att afgöra obetydliga ärenden, så skulle det dock för dem blifva en ömtalig och kinkig sak att sjelfve uppdraga gränsen för denna beslutanderätt, och ännu mera att göra den så vidsträckt, som nödigt vore, för att det afsedda ändamålet skulle kunna vinnas.

Utskottet anför vidare såsom skäl, hvarför det ej kunnat bifalla den Kongl. Propositionen, »att de i föreslagna texten till grundlagsparagrafen förekommande orden »till Konungen inkommande ärenden» synas kunna gifva upphof åt olika tolkningar». »Man stannar», säger Utskottet, »i ovisshet om meningen varit att låta Departements-cheferne afgöra vissa ärenden, som fortfarande skulle ingå till Kongl. Maj:t, och att Departements-cheferne sålunda skulle med Konungen dela beslutanderätten i verkliga regering-ärenden, eller om vissa mål af af mindre betydelse skulle förlora sin egenskap af regeringsärenden och göras till departementsärenden». Jag kan icke finna annat, än att de båda här förekommande alternativen äro alldeles samma sak. Det är

gifvet, att meningen är, både att låta departements-cheferne afgöra vissa ärenden, som eljest vore regeringsärenden, samt att desse förlora sin egenskap deraf, då Konungen lemnar åt Departements-cheferne att om dem besluta. De begge satserna stå ej i motsats till hvarandra, utan förhålla sig såsom försats till eftersats.

Vidare säger Utskottet, »att, om den sednare tolkningen, såsom man torde kunna förmoda, vore den rätta, vill det af Kongl. Maj:ts förslag ej rätt klart framgå, huruvida klagan hos Kongl. Maj:t öfver Departements-chefens beslut stode öppen, eller om Departements-chefen i dylika ärenden skulle utgöra den högsta instansen». Det är visserligen sannt, att detta ej framgår af ifrågavarande grundlagsstadgande, men en annan fråga är, om i detta fall grundlagen bör innehålla något speciellt stadgande mera, än i afseende å administrativa måls fullföljd i öfrigt. Om det ifrågavarande förslaget antoges, så stode det Kongl. Maj:t öppet att antingen meddela uttryckliga föreskrifter derom, att klagan öfver departements-chefs beslut finge föras hos Konungen, såsom förhållandet till exempel är i Norge, eller ock, hvad jag är böjd att antaga såsom lämpligare, utan dylik föreskrift, låta bero på den missnöjde att i ansöknings- eller petitionsväg hos Konungen söka ändring; då det naturligtvis vore Konungen obetaget att på en sådan ansökning fästa det afseende, han funne den förtjena. Det står ju äfven nu öppet för enskild person att söka ändring eller modifikation uti ett af Konungen sjelf fattadt beslut.

Utskottet säger härefter, »att det icke heller förbiset de olägenheter, som kunde följa deraf, att Konungen skulle kunna skiftesvis gifva och återtaga ett sådant bemyndigande för Departements-cheferne, som förslaget omförmåler, samt att detsamma till följd af bristande bestämmelser om de grunder, hvarefter det skulle lemnas, möjligen kunde blifva för den ene Departements-chefen vidsträcktare än för den andra». För mig hade det varit upplysande, om Utskottet angifvit, hvilka olägenheter som deraf skulle uppstått, ty jag kan ej inse dem. Att Konungen, då grundlagen medgäfve honom rätt att gifva eller icke gifva den ifrågavarande myndigheten åt en Departements-chef, icke heller borde vara förhindrad att återtaga den myndighet, han en gång meddelat, synes mig uppenbart. Om jag, för att belysa saken, framställer såsom exempel frågan om fastställandet af aktiebolagsordningar, dervid åtgärden i de flesta fall inskränker sig till att undersöka, om det ingifna förslaget till bolagsordning öfverensstämmer med gällande aktiebolagslag; så skulle Kongl. Maj:t ju kunna uppdraga åt vederbörande Departements-chef att verkställa denna granskning och meddela det beslut, hvartill den kunde föranleda, men tillika föreskrifva att Departements-chefens beslutanderätt icke skulle omfatta de fall, der bolaget hade till ändamål drifvandet af penningarörelse eller annan uppgifven vidsträckt rörelse, som kunde inverka på en större allmänhets förhållanden. Borde väl detta utgöra hinder för departements-chefen att, om han funne en eller annan bolagsordning utom dessa bestämda kategorier vara af den stora betydelse, att dess granskning borde hänskjutas under Kongl. Maj:t, derom göra anmälan, eller för Kongl. Maj:t att återtaga sitt bemyndigande i detta speciela fall och sjelf pröfva saken. Hvad åter beträffar att uppdraget kunde lemnas vidsträcktare för den

ene än för den andre Departements-chefen, så tager jag för alldeles gifvet, att så skulle blifva händelsen. Jag vet ej många ärenden, som skulle lämpa sig för ett sådant uppdrag inom Justitie-departementet, men deremot tror jag, att många skulle förekomma inom det departement för näringar och allmänna arbeten, hvars inrättande af Kongl. Maj:t nu föreslagits. Icke kan jag föreställa mig, att Utskottet, då det yttrat sin farhåga för de omförmälda olägenheterna, föreställt sig, att Kongl. Maj:t skulle i Stats-Rådet vid meddelandet af dessa uppdrag tillvägagå på ett för någon Departements-chef förolämpande sätt och låta det hero af tillit eller mistroende till hans personlighet.

Utskottet anför vidare, »att det i allmänhet anser sig kunna befara, att det ifrågasatta bemyndigandet för Departements-cheferne, äfven inom de gränser den föreslagna paragrafen utstakar, kunde utsträckas till ett omfång, som svårligen vore förenligt med Konungens och Stats-Rådets ställning till hvarandra». Dessa gränser äro dock i detta förslag närmare bestämda än i de flesta andra länders grundlagar; och tvifvelsutän är det förenadt med stora svårigheter att i detta fall åstadkomma något fullkomligt exakt. För att taga ett exempel från Norge, så innehåller dess grundlag ej någon annan bestämmelse i detta fall är att saker af »Vigtighet» skola föredragas Konungen. Departements-cheferne hafva emellertid på grund häraf fått sådan rättighet, som nu blifvit här ifrågasatt, och gränserna för densamma hafva blifvit utstakade genom särskilda stadganden det första af år 1825, med deruti sedermera gjorda tillägg. Att Konungens och Stats-Rådets ställning till hvarandra skulle förändras derigenom att det lemnades åt Konungen en rätt, den han kunde begagna om och när han ville och underlåta begagna, om han ej ville, nemligen att uppdraga åt Departements-cheferne att afgöra vissa mindre viktiga mål, då han tillika egde rätt att, när han så för godt funne, återtaga ett gifvet bemyndigande, kan jag för min del ej fatta. Och dessa farhågor, som jag sett starkt accentuerade i åtskilliga skrifter, som behandlat dessa frågor, tror jag för en framtid skola uppfattas såsom en blott skugggräddsla; såvida man ens kan öfvertyga sig om, att dessa farhågor varit annat än låtsade.

I afseende å Stats-Rådets ansvarighet säger Utskottet »att, ifall den Kongl. Propositionen bifölles, en lucka jemväl komme att uppstå i grundlagens och den för Stats-Rådets ledamöter gällande ansvarighetslagens bestämmelser, i fråga om den ministeriela ansvarigheten». Kongl. Maj:ts förslag innehåller dock, att en berättelse öfver de mål, som Departements-cheferne på grund af Konungens uppdrag komma att afgöra, skall inför Konungen i Stats-Rådet afgifvas. Konstitutions-Utskottet skulle genom denna berättelse åtminstone få uppgift på de mål, som Departements-cheferne afgjort, och sålunda försättas i tillfälle att förskaffa sig handlingarne i alla de ärenden, hvarpå Utskottet kunde komma att fästa sin uppmärksamhet, och som för Utskottets bedömande af Regeringens verksamhet vore behöfliga. Mig synes klart, att någon tvekan icke kan uppstå derom, att, i händelse Utskottet funne en Departements-chef hafva i förevarande fall låtit komma sig något till last, 107 § i Regeringsformen kunde tillämpas. Denna paragraf innehåller, att, om Utskottet anmärkt, att någon Föredragande icke med oväld, nit, skicklighet och drift sitt förtroende-embete utöfvat, Utskot-

tet eger att hos Riksdagen derom göra anmälan, för den åtgärd som i paragrafen vidare omnämnes. Meningen härmed kan ingalunda vara, att Utskottets granskningsrätt i afseende å en Föredragandes förfarande skulle vara inskränkt till endast de mål han föredragit, utan är den tydligen utsträckt till alla de fel, han vid förvaltningen af sitt förtroende-embete möjligen kan hafva begått.

En annan fråga blir åter, huruvida i detta fall 106 § i Regeringsformen skall kunna tillämpas, emedan brott emot den skola bedömas efter ansvarighetslagen för Stats-Rådets medlemmar, hvilken åter endast talar om *råd*, som Stats-Rådsledamöterna gifvit, och ej om beslut som de fattat. I afseende härå kan dock anmärkas, att ansvarighetslagen för Statsråden är en lag, som lika med hvarje annan utom grundlagen får tolkas efter sin grund, och der man icke är strängt bunden vid ordalydelsen. Dessutom förekommer i afseende härå, att ansvarighetslagen upptager straffbestämmelser endast för brott emot de viktigaste paragrafer i Regeringsformen och afser mål af den betydelse, att det aldrig kan komma i fråga att uppdraga deras afgörande åt Departements-cheferne. En tillämpning af denna lag i förevarande mål kan således icke heller nu komma i fråga. En omarbetning af ansvarighetslagen vore ock lika behöflig, om man godkänner den tolkning af 38 § Regeringsformen, som Utskottet ansett vara den rätta.

På nu anförda grunder kan jag ej finna mig öfvertygad af Utskottets motivering om olämpligheten af det förslag, Kongl. Maj:t framställt; men, såsom jag förut tillkännagifvit, vill jag nu ej yrka bifall till det samma, eller att det må antagas såsom hvilande. Framläggandet af detta förslag skall dock bära vittne om, huru Regeringen tänkt sig, att början af en reform af de förvaltande verken skulle kunna ske; och en sådan tror jag icke böra företagas annat än småningom och successivt. Kan Representationen utfinna ett bättre initiativ, så skall det vara mig kärt, men kan den ej blifva ense derom, så skall det åtminstone icke kunna läggas Regeringen till last, att hafva vägrat taga frågan om hand och förbereda dess lösning, på det sätt den anser vara möjligt och lämpligt.

Herr Nordström: Det förslag, som nu tagits under pröfning, sedan frågan om inrättande af ett nytt stats-departement blifvit afgjord, äsyftar att ändra 7 § i Regeringsformen derhän, att Konungen skulle, efter godtfinnande, ega åt vederbörande Departements-chef uppdraga att ensam afgöra sådana regeringsärenden, eller, såsom orden falla, »till Konungen inkommande ärenden», som ej äro af den vikt, att Konungen vill om dem sjelf besluta, med undantag dock af de ärenden, hvilka i grundlag *särskildt* nämnas bland dem, som Konungen eger afgöra, och som för öfrigt afse klagan öfver någon embetsmyndighets åtgärd. Departements-chefen skulle det likväl äligga, att öfver de af honom afgjorda mål till Konungen i Stats-Rådet afgifva berättelse.

Den genomgripande betydelsen och stora vigten af detta förslag kunna ej annat, än derpå rigta allas och en hvars största uppmärksamhet. Afstyrkt af Konstitutions-Utskottet, har det likväl nu ytterligare blifvit försvaradt af den främste bland Konungens Rådgifvare; och då jag, för min del, finner mig manad att nu uppträda deremot och i så-

dan syftning framställa mina skäl, tillåter jag mig förklara, att jag dervid ledes endast af fast öfvertygelse om förslaget's oförenlighet med andan af hela vår samhällsförfattning.

Det är en verklig *ministerstyrelse*, för hvilken dörren genom det samma skulle öppnas, till en början väl i viss mån inskränkt, men i följd af den nya principens egen expansionskraft och omständigheternas inneboende magt smäningsom allt mera utvidgad, trots än, att den grundsats i Regerings-formen oförändrad skulle kvarstå, som nu fastställer, att Konungen eger allena styra riket. En hvar af Departements-cheferna skulle nemligen, enligt förslaget komma att, den verklige Konungen öfverlåta, suveränt, inapellabelt och i sista instans afgöra alla åt honom uppdragna ärenden, icke ens efter samråd med sina medbröder, utan allena och utan samverkan med dem, och icke ens i Konungens namn, utan endast i sitt eget; och när då en man, nog gammalmodig, att ännu dela den Svenska folkets urgamla tro och tradition, enligt hvilken detta folk i den verklige Konungen lärt sig att städe betrakta och vörda den högsta värdaren och upprätthållaren af lag och rätt i smått och stort, ville hos honom söka rättelse i hvad en Departementschef mer eller mindre rätt och välbetänkt, men suveränt afgjort, skulle han af Konungen endast kunna få emottaga till svar: »jag kan ej hjälpa det, min vän, min minister har så beslutat.

Väl skulle det, enligt förslaget, tillkomma Konungen att, med ofvannämnda undantag, bestämma, hvilka ärenden skulle få åt Departements-chefs suveräna afgörande öfverlemnas, att efter godtfinnande ändra dessa bestämmelser, utvidga eller inskränka deras omfång, framtaga den ene Departements-chefen en magt, som den andre finge åtnjuta, eller en ny chef den myndighet, hvarmed hans företrädare varit beklädd; men tiden och traditionen skulle dock otvifvelaktigt äfven här komma att utöfva sitt mäktiga inflytande; hvad i sitt ursprung helt och hållet berodde af Konungens vilja och godtfinnande, eller var återkalleligt och föränderligt, skulle smäningsom allt mer antaga en fast natur och form, och det kunde sålunda slutligen komma derhän, att vi finge åtta Konungar i stället för en, att den verklige Konungen smäningsom blefve förvandlad till en blott ceremonialfigur, en namnstämpel. Det är långt ifrån mig att ens vilja antyda, att sådant i något afseende legat i förslaget's upphofsmäns mening; men då förslaget i sin grundtanke obestriddigen innefattar möjligheten af sådana följder, inser jag ej, hvarför man ej skulle våga uttala det och ställa frågan i sin rätta dager. Den föränderlighet i regeringsärendenas behandling och afgörande, som, enligt det nyss sagda, kunde af förslaget's antagande blifva en följd, kunde derjemte leda till ett ganska betänkligt störande af den homogenitet, som det är så önskvärdt och af så mycken vikt att städe finna i en Regerings verksamhet. Och dessutom der en Regerings ledamöter hvar för sig uteslutande ega behandla och afgöra regeringsärenden, utan samråd sinsemellan, utan föregående gemensamma öfverläggningar, må vara äfven att ärendena i de särskilda departementen äro af olika art och innehåll, der kan det ej undvikas, att ju icke sjelfva afgörandet ofta skall blifva ett mer eller mindre omedelbart uttryck af den afgörandes individuella åskådningar, begreppsuppfattningar, viljetendenser, ja, måhända

äfvén lynnes egenskaper; der åter en kollegial förberedelse, åtminstone enligt regeln och såsom en följd af gemensam ansvarighet, bör föregå beslutet, der kunna dessa individuella meningar ofta komma att undergå en för det hela helsosam granskning, och homogeniteten i Regeringens allmänna system, åtminstone i grundprinciperna och hufvudtendenserna, säkrare bibehållas och värdas.

Man skall härvid måhända erinra, att det endast vore frågor af jemnförelsevis mindre vikt, som förslaget ville få öfverlemnas åt Departements-chefs suveräna afgörande; men, utom det att uttrycken »af mindre eller större vikt» alltid skola gifva rum för en flersidig och ganska elastisk tolkning, särdeles på en Regerings höjder, bör man i detta hänseende ej glömma att sfären af de ärenden, som enligt förslagets tydliga mening och ord sålunda skulle kunna åt Departements-chef till afgörande uppdragas, omfattar alla petitions- och supplikären, underordnade embetsverks framställningar, och så vidare, eller, med andra ord, hela materialet för Regeringens förvaltningsverksamhet, så vida det ej angår frågor, som enligt grundlagens tydliga ord skola af Konungen i konseljen afgöras, eller ock besvärsmål. Rätt att till vederbörande omedelbart expediera föreskrifter och erinringar om verkställighet af utfärdade beslut är Departements-chef redan nu af grundlagen medgifven. Förslagets portée är således redan nu stor och kan i sin utveckling blifva än större.

Bland förslagets motiver förekomma ett par yttranden, enligt hvilka det sättes i fråga, huruvida icke med stöd af Regeringsformen i sin nuvarande lydelse, en myndighet, sådan som den nu föreslagna, kunde åt Departements-chef af Konungen öfverlätas. Då Konungen, i följd af sin ekonomiska lagstiftningsmakt, kan ålägga en underordnad embetsmyndighet att i frågor, som röra rikets allmänna styrelse och hushållning, afgöra en mängd ärenden, vore det orimligt, säges det, om Konungen likväl ej skulle ega att uppdraga afgörandet af åtskilliga sådana åt en Departements-chef. Åtminstone vore det tvifvelaktigt, huruvida sådant ej redan nu kunde anses befogadt. Jag tillåter mig att härom, för min del, vördsamt yttra min mening, som är den, att de två förutsättningarna icke äro fullt adæqvata. Tvifvelaktigt är för det första, huruvida det i sjelfva verket öfverensstämmer med Konungens ställning i samhället och vår statsförfattnings urgamla anda, att förneka någon medlem af samhället, hög eller låg, att hos Konungen söka rättelse i ett af någon bland hans underordnade förvaltningsorganer meddeladt beslut, ehvad ärendet är af större eller mindre vikt: erkännande jag likväl, att flera förhållanden nu gifvas, der det är stadgadt, att klagerätt mot beslutet icke eger rum. Men i alla fall, då den karakter, grundlagen tilldelar Departements-cheferne, utslutande innebär, att de endast äro Konungens rådgifvare med ansvarighet för sina råd samt åliggande derjemte att behörigen till efterrättelse befordra Konungens beslut, då det uttryckligen är stadgadt, att *alla* regeringsärenden, och dertill måste väl äfvén alla supplik- eller petitionsärenden, och som helst räknas, skola inför Konungen i Stats-Rådet föredragas *och der afgöras*, endast med något olika form för ministeriella ärenden och kommandomål, då det för öfrigt är stadgadt att medlem af Stats-Rådet icke får tillika något annat embete utöfva, hvilket likväl skulle blifva

förhållandet, om Departements-chef kunde bemyndigas att, jemte sitt rådgifvarekall, äfven i sista instans och i eget namn, oberoende af Konungen och tillika Stats-Rådets öfriga medlemmar, afgöra en mängd till Regeringen enligt stadgad ordning ingående ärenden, då således Stats-Rådets medlemmar icke äro jemförlige med de högsta magten underordnade förvaltningsmyndigheter så synes mig rim för tvifvel icke finnas derom, att utöfningen af en myndighet, sådan som den nu ifrågasatta, icke vore med nuvarande grundlag förenlig.

Hvarföre förklaras då en sådan nu vara vorden behöflig? Ett hufvudskäl bland de i motiverna anförda, framställt dock i samband med förslaget om ett nytt stats-departement, förklaras vara regeringsärendenas växande mängd, svarigheten att kunna egna erforderlig tid åt deras beredning till föredragning i Stats-Rådet under gemensam ansvarighet, och derjemte behöfvet att förbereda en länge önskad indragning eller förändring i organisationen af vissa nedom Regeringen stående förvaltande verk, i stället för atskilliga af hvilka, byråer i departementen, lydande under dessas chefer, kunde inrättas, och ärendenas beredning inom hvarje departement åt dessa byråer öfverlemnas. Om Ecklesiastik-departementet anmärkes särskildt, att det numera icke endast är ett verk, som emottager, förbereder och expedierar inkomna mål, utan tillika en verklig läroverksstyrelse, som genom inspektionen öfver elementarläroverken och afgångsexamen samt inspektionen öfver folkskolorna och folkskollelärare-seminarierna, äfvensom värden om utarbetning af läroböcker och undervisningsmateriel för dessa skolor, kommit i omedelbar personlig beröring med läroverken och deras lärare. Hvad detta förhållande speciellt angår, kunde man dock, icke utan fog, draga i tvifvel, huruvida hela denna embetsverksamhet med sina många, ända derhän gående, detaljer, att sjelfva ämnena till scripta för afgångsexamina vid elementarläroverken omedelbart författas och utfärdas från departementet, väl kan förenas med Departements-chefens ofvantecknade ställning såsom Konungens rådgifvare, den der icke eger annat embete utöfva, och huruvida det kan vara fullt lämpligt, att en så vigtig del af statsförvaltningen sålunda nära nog bortfaller från den egentliga Regeringens pröfvande öfversigt, eller om ej en Regeringen underordnad, fristående, läroverksstyrelse, som uteslutande sinne egna sig åt den omedelbara värden om dessa vigtiga samhällsangelägenheter, och uti Departements-chefen egde en pröfvare i högsta instansen af styrelsens betänkanden och förslag och föredragande inför Kongl. Maj:t af dess framställningar, mera skulle motsvara ändamålet, än den nu existerande ordningen i dessa hänseenden. För öfrigt blir det alltid ett svårfattligt problem, huruledes en önskelig minskning af de på Departements-cheferne liggande ärendens beredning, skulle vinnas genom att till under dem lydande byråer från andra embetsverk öfverföra nya administrativa ärenden, för att i byråerna beredas och af Departements-cheferne omedelbart och oöveränt afgöras, medan dermot dessa andra embetsverk skulle upplösas, med förlust af den speciela sakkänedom, säkerhet och lefvande fackkunskap, som mångårig handläggning hos de der anstälde män utbildad och den de, såsom i en praktisk skola, i sin tur kunde meddela åt den der arbetande, yngre generationen.

Kastar man några blickar tillbaka på de förnämsta grunddragen

af den högre och högsta förvaltningens organisation i föregående tider, finner man dervid ej heller något, som vore jemnförligt med den nu föreslagna. Det är med sjuttonde seklet, som denna organisation egentligen inträder. Vid början och i förra hälften af detta sekel blef den ständiga. Konungen i utöfningen af rikets styrelse omgifvande rådkammaren stadgad; principen om en bestämd instansordning för rättstvisters dragande från lägre domstolar till Konungens skär-kadande fastställd; hofrätter stiftade och rikskollegierna inrättade. Äfvansa den s. k. landt-regeringen och städernas förvaltning noggrannare bestämd och ordnad, och en instansordning införd äfven i afseende å de administrativt-judiciela ärendenas dragande under Konungens pröfning. För den rena administrationen och utöfningen af Konungens ekonomiska lag-stiftnings-magt blefvo *kollegierna* snart skattkamrar för fackkunskap och speciel sakkännedom inom sina områden. Det säges om dem i 1720 års Regeringsform, att de sträcka sig, likasom armarne vid kroppen, till allt det som i riket göras och uträffas bör, ett yttrande, som ock i Regeringsformen af år 1772 återfinnes. De voro till en början fyra, lämpade efter de samhällsangelägenheter, som den tiden förnämligast togo Regeringens uppmärksamhet i anspråk. Under tidens lopp tillkommo några andra, likasom längre fram ett och annat bland dem indrogs; men länge förblef det en hufvudgrundsats i deras organisation, att så väl presidenten som några bland råden i dessa särskilda kollegier äfven skulle vara medlemmar af rådkammaren. Denna grundsats vidhölls ännu till någon del i Regeringsformen från 1720, och i den af år 1772; och ehuru det nu må lemmas derhän huruvida icke äfven andra grunder derför må hafva funnits, är det dock visst, att på denna väg medlemmarne af Konungens råd bereddes ett säkert medel att göra sig förtrogne med den högre förvaltningens detaljer, likasom ock att de på noggrann sakkännedom grundade förslag, betänkannden och upplysningar, som städe kunde från kollegierna infordras, innefattade förtäffligt materiel till ledning för den högsta förvaltningens verksamhet. Äfven för de ekklesiastika ärendenas värd var ett kollegium i sjuttonde seklet under namn af konsistorium generale påtänkt, men kom ej till stånd af skäl, som nu kunna förbigås. Domkapitlen uppfylla ännu i flera delar dess bestämmelse. Särskildt må för öfrigt här erinras om, att till flerahanda viktiga ärenden, som det tillkom kansli-kollegium att värda och behandla, hörde äfven det att författa och uppsätta från Regeringen utgående stadgar, ordningar och förordningar rörande riket i allmänhet, eller särskilda delar deraf, eller enskilda personer, samt andra skrivelser, bud och befallningar; ett stadgande, som, om än i tillämpningen mer eller mindre utsträckt, dock alltid, i fall af behof, kunde af Regeringen begagnas till lättnad för dess omfattande expeditonsarbeten.

Med året 1789 inträdde för vårt samhälle ett i flera viktiga delar förändradt statskick. Rådkammaren upphörde att existera såsom en nödvändighet. Högsta domstolen grundlades. Andra än justitieärenden föredrogs inför Konungen, stundom i kabinettet, stundom, efter omständigheterna, i en af Konungen tillkallad konselj, af tillförordnade föredragande eller statssekreterare, och för att till föredragning *bereda* alla dessa regeringsärenden, tillsattes den institution, som benämndes

rikets allmänna ärendens beredning. Det förtjenar att härvid erinra om, att Konungen stundom lät utfärda vissa expeditioner under sitt "sekret", som då anförtröddes åt vissa dertill utsedde män. och att, då under Konungens bortovaro en regering blifvit tillförordnad, expeditionerna dock alltid undertecknades på Konungens vägnar af den t. f. Regeringen. Konungen kunde ej substitueras.

När Regeringsformen af år 1809 inträdde i kraft och rådkammaren med föredragande statssekreterare åter insattes i sin rätt, förblef äfven rikets allmänna ärendens beredning vid sin förut bestämda verksamhet. Oppositionen begynte dock mot dess tillvaro att höja sin stämma. Må vara, att den kunde ega någon anledning dertill med hänsigt till en eller annan i denna beredning insatt person; men i afseende å det ändamål, detsamma i högsta förvaltningen skulle uppfylla, torde det likväl ej med fog kunna sägas, att beredningen var öfverflödig. Principen därför var välbetänkt, och klokheten hade bort förbjuda att bortkasta barnet med badvattnet. Sådant skedde likväl, då den s. k. departementalsstyrelsen år 1840 infördes, enligt hvilken i spetsen för hvarje departement ställdes en af Konungens rådgifvare med skyldighet, att till föredragning inför Konungen i det kollektiva Stats-Rådet bereda de till departementet inkomna ärenden, och samtliga rådgifvarne underkastades gemensam ansvarighet för beslutet. Mahända skulle nu, åtminstone lika mycket, om ej mera än förr, beredningen, väl sammansatt, kunnat för ärendenas utredning blifva Regeringens medlemmar och särskildt de föredragande uti denna nya kombination till stort gagn. För inhemtande af erforderliga upplysningar, äro nu endast vederbörande embetsverk att tillgå.

En följd af det nya systemet från år 1840 var ock den att, då nu med regeringsärendenas tillväxt de föredragandes tid allt mer af dem tages i anspråk, de åt den del af den högsta förvaltningen, som i lagstiftningen yttrar sina omsorger, icke kunna egna all den verksamhet, de eljest önskade. Före år 1840 var förhållandet något olika. Regeringsärendenas beredning och föredragning ålåg då beredningen och Statssekreterarne, och de egentliga Statsråden kunde då mera odelad egna sin tid och sin uppmärksamhet åt de framåtskridandets stora frågor, som voro mogna att genom lagstiftningen vinna sin lösning. Detta bland mycket annat visar, med huru stor varsamhet det i allmänhet är nödigt att gå till väga i fråga om förändringar af de organisationer, som bestämma formerna för utöfningen af den magt, som skall verka på samhällets höjder och derifrån utsprida sin välgörande inflytelse på det hela. Att icke allt förtjenar bibehållas därför att det är gammalt och för sin tid gagnat, må i allmänhet gerna och villigt medgifvas; men säkert är ock, att icke allt förtjenar att förkastas därför att det är gammalt. Ropen på s. k. förbättringar äro ofta ensidiga; de, som åstadkomma dem, se ofta endast en viss sida, som väl må vara förtjent af reform, utan att därför grundvalarne för det hela behöfva rubbas. Den skizz af de högsta förvaltningsformernas historik, jag här tillåtit mig uppdraga, torde i detta afseende icke vara oförtjent af all uppmärksamhet.

Huruvida nu den i motivererna till ifrågavarande förslag antydda reform i den syftning, att regeringsärendenas beredning till föredragning i Statsrådet skulle verkställas i *byråer*, underlydande departemen-

ten, är dock en fråga, som direkt och omedelbart ej hör hit annorledes, än ur synpunkten af ett motiv till förslaget om utvidgad magt för Departements-cheferne. Ett noggrannare studium af historien om vår högsta förvaltningsorganisation torde dock visa att, förändringarne oaktadt, vissa grundprinciper ständigt bibehållits i anseende till deras otvifvelaktiga nytta, nemligen kollegielt anställda förberedande pröfningar i förening med gemensam ansvarighet för dem, och, äfven med afbrott dock för någon tid (1789—1809), för beslutens laglikmätighet, der ärendets beskaffenhet var sådan. Äfven ett studium af främmande staters enahanda organisation vore härvid upplysande. För min del tror jag, att t. ex organisationen af den år 1806 stiftade och 1845 reformerade franska conseil d'état i sådant afseende innehåller frön till flerfaldig väckelse för begrundande.

En punkt i förslaget tillåter jag mig att ännu vidröra, nemligen den som innehåller, att det skulle äligga Departements-chef att öfver de af honom i eget namn afgjorda mål till Konungen i Stats-Rådet afgifva berättelse, för att Konstitutions-Utskottet sålunda måtte få tillfälle att granska hans åtgärder. Om denna berättelse skall fullt motsvara detta ändamål, synes den, åtminstone i flertalet af fall, böra af de till hvarje sak hörande handlingar innehålla en så omständlig utredning, att intet på saken möjligen inverkan, må blifva förbigånget. Vid sådant förhållande åter synes den tidsvinst, som förslaget antager skola af den föreslagna nya ordningen vara att förvänta. knappt blifva någon, eller åtminstone ej för föredraganden större, än om äfven beslutet tillika med berättelsen underställdes Konungens pröfning. Äfven detta motiv torde således ej kunna erkännas såsom tillräckligt för antagande af ett förslag, hvarigenom utöfningen af Konungens högsta förvaltningsmagt så väsendtligen komme att styckas. Då jag på alla dessa skäl, för min del, biträder Konstitutions-Utskottets Betänkande, som afstyrker förslaget, får jag endast tillägga att vid utöfningen af samhällets centralmagt mycket i verkligheten kan förefalla, som ej kan och ej bör reglementeras. Formernas majestät intager der en väsendtlig betydelse.

Herr Rydin: Med anledning af den siste värde talarens yttrande, i afseende å 2:dra punkten af det föredragna memorialet, anser jag mig, såsom ledamot af Konstitutions-Utskottet, skyldig att anföra de skäl, som föranledde Utskottet att afstyrka bifall till Kongl. Maj:ts i punkten afhandlade Proposition.

Af dessa skäl har den siste talaren sjelf framhållit ett, nemligen att den förändring, som blifvit ifrågasatt, vore, med afseende å våra statsrättsliga förhållanden så genomgripande och af den vigt, att man noga borde besinna sig, innan man tillstyrkte densamma. I afseende härå var jag dock af olika mening med Utskottets pluralitet. Jag ansåg nemligen för min del, att omständigheterna fordrade, att uti det i 4:de punkten innehållna förslag till ändring af Regeringsformens § 6 borde intagas något, som uttryckligen tillkännagaf, att vederbörande Departements-chefer egde att närmast under Konungen utöfva högsta förvaltningen hvar och en inom sitt departement. Detta förslag blief ej af Utskottet antaget, utan afslogs hufvudsakligast på de skäl, som den siste ärade talaren ur den monarkiska principen och det monarkiska tänkesättet sökt ut-

veckla. Som jag emellertid kommit till samma slut i förevarande fråga som Utskottet, så ber jag att få anföra de skäl, som föranlett mig att, i afseende å resultatet, instämma med Utskottets majoritet. Jag anser nemligen att syftningen med detta förslag bör vara, att Departementschefen inom sitt område närmast under Konungen egde att leda förvaltningen i den riktning, som finnes i regeringssystemet gifven, men icke utöfva någon konungslig myndighet. Den i Kongl. Maj:ts Proposition föreslagna förändringen uppfyller ej enligt mitt förmenande till alla delar dessa anspråk. Sådant Regeringsformens § 7 skulle enligt detta förslag komma att lyda, kunde vid tillämpningen den grupp af frågor, som den föregående talaren fäst på uppmärksamheten på, såsom regeringsärenden, hvilka alltid böra af Konungen afgöras, nämligen petitionsfrågor, komma att till Departementschefen öfverlätas, och således den vigtiga petitionsrätten, som genom häfd om ej genom grundlag är åt hvarje medborgare bevarad, gifvas en ringares betydelse, än den förut egt. Å andra sidan blefve ej genom detta förslag det obestämda i Departementschefens ställning till kollegier och landtregeringen undanröjdt. Regeringsformens § 47, hvilken bestämmer kollegiernas och landtregeringens ställning till Kongl. Maj:t, gifver, jemförd med §§ 7 och 10 ett slags stöd för den tydning, att det endast är Kongl. Maj:t som vederbörande lägre embetsmän äro skyldige att lyda; och att således Departementscheferne, hvilka nu endast hafva sig uppdraget att öfvervaka verkställigheten af de förekrifter, som från Regeringen utgå, icke skulle kunna utöfva den magt, eller intaga den sjelfständiga ställning i förhållande till embetsverken, som detta förslag just åsyftar att bereda dem.

I den siste ärade talarens anmärkning mot förslaget, att åt Departementscheferne öfverlemnas en del af Konungens beslutanderätt, nemligen att derigenom en rubbning skulle göras i de principer, som gälla i vår statsrätt och i den uppfattning deraf, som råder hos den Svenska medborgaren, angående konungamagten, kan jag icke instämma. Den monarkiska principen och det monarkiska tänkesättet lida intet af en grundlagsändring i ifrågavarande riktning. Man behöfver blott taga de verkliga förhållandena i ögonsigte för att finna, att det i intet land och under inga förhållanden är möjligt för en Regent att sjelf i all dess utsträckning utöfva en så omfattande magt, som konungamagten, utan han måste delegera af densamma åt andra. Historien från äldsta tider lär oss, huru, så snart riksenhet uppstått, delegation af konungamagt varit behöflig och nödvändig. Länsväsendet var ju en territoriellt utstyckad regeringsmagt. Länsinnehafvarne under Konungen såsom läns-herre utöfvade faktiskt Konungens magt inom sitt län. Det nyare Europeiska samhällets utveckling har varit ett fortgående arbete på utveckling af en ordnad delegation af styrandemagten från Konungen såsom enhetspunkt. Vår egen historia visar oss likaledes, huru först under medeltiden förläningstagare utöfvat Konungens magt inom sina län. Sedermera under den första nyare tiden måste Konungen åt ståthållare, ja lägre ned, åt sekreterare och fogdar öfverlemnas en del af regeringsmagten och låta dem handla i sitt namn. Då sedermera kollegialstyrelsen och den högre landtregeringen blifvit ordnad, har en ny form för denna delegation af konungamagten inträdt, och detta på den tid

då Sverges konungamagt bragt sig upp till sitt högsta anseende. Just i denna kollegialstyrelse ligger ett erkännande af den grundsatsen, att åt underordnade myndigheter måste öfverlemnas en del af den högsta magten. Dessa kollegier fingo nemligen åt sig öfverlemnadt rättigheten att i vissa saker fräda i Regeringens ställe. I spetsen för dem stodo Riksråd, hvilka på en gång voro Konungens rådgifvare i styrelsen och utföväde centralförvaltande myndighet. Det sedermera inträdda enväldet sökte visserligen att starkare än förut koncentrera konungamagten, men nödvändigheten af att till en del öfverläta den på underordnade myndigheter fortfor. Regeringsformen af 1719 och 1720, som gjorde Riksråden till en slags Konungens medregenter, var uppbyggd på grundvalen af nödvändigheten af ordnade former, som delegerade en del af Konungamagten på Rådets medlemmar, på samma gång desse gjordes ansvarige för styrelsen. Vi måste antaga detta såsom ett bevis på framätskridande, äfven om principen vid genomförandet och i tillämpningen medförde de olyckligaste följder. Efter Gustaf den Tredjes enväldet tillämpades samma grundsats och Konungens Högsta domstol utsöndrades från regeringsmagten. Med 1809 års statshvälfning sökte man att genom i grundlagen införda utförliga stadganden ordna Konungens förhållande i styrelsen och förvaltningen, och dervid stadgades såsom grundsats att Konungen måste inrymma delaktighet åt sina rådgifvare i styrande magtens utöfning. Intet Konungens beslut kan verkställas, utan medverkan af en rådgifvare medelst kontrasignation af regeringsbeslutet; och genom införande af departementalstyrelsen 1840 har ett ytterligare steg blifvit taget för att genom ordnade former underlätta regeringsmagtens utöfning. Men ytterligare lättnad genom öfverlåtelse af beslutanderätt i Konungens namn åt Departements-chef, har visat sig nödig. Och frågas nu: kan en delegation af beslutanderätt och af själfständig förvaltningsmyndighet åt departements-chef vara vägad? Kan den stå i strid med den monarkiska principen? Förhållandena hafva nemligen nu utvecklat sig så, att ingen af denna Kammares ledamöter lär vilja för sig sjelf påstå, att Konungen efter pröfning afgjort alla de ärenden, hvori beslut utfärdas i Konungens namn, och detta helt naturligt, ty Konungen kan omöjligen medhinna att sjelf taga fullständig kännedom om alla regeringsärenden, utan måste han i detta fall förlita sig på sina rådgifvare och, sedan föredraganden satt sitt namn under beslutet, genom att underteckna detsamma, gifva bekräftelse derät. Jag har hört sägas att, då Konung Oscar tillträdde Regeringen, han lät inför sig föregå den öfverläggning om ärendena, som nu sker i Statsrådsberedningen, och alhörde debatten derom; men att han snart insett olämpligheten och omöjligheten af detta sätt att gå till väga, och dertill inskränkt sig till att taga kännedom om dem, åt hvilka han tillerkände någon vikt. De löpande regeringsärendena, som inför Konungen föredragas, kunna således sägas hafva blifvit i Statsrådsberedningen på förhand afgjorda, och Konungens beslut och underskrift å dem kan verkligen sägas vara i hufvudsaklig mån af ceremoniel natur. Den Kongl. Propositionen afser således icke något annat, än att i grundlagen måtte uttalas den sanning, som redan finnes i de gifna förhållandena, nemligen att det icke är Konungen utan den Föredragande, som i mål af underordnad vikt bestämmer beslutet. Är dermed den monarkiska

principen i någon mån lemnad utan afseende, så är det den faktiska nödvändigheten, som har vållat detta, ej den ifrågasatta grundlagsändringen. Lika litet bör det så mycket omtalade monarkiska tänkesättet, som tillerkännes Svenska folket, härigenom kunna få någon anstöt. Om vi jemföra förhållandena hos oss med dem i länder, med ännu friare konstitutioner än våra, t. ex. England, hvarest det hufvudsakliga af monarkens magt öfverflyttats på ministären, skall man ej kunna säga, att det monarkiska tänkesättet af den utvidgade ministermagten lidit skada. Jemförelsen med England utfaller ej till vår fördel. Och om man tager i betraktande den vördnad, som hvarje god Engelsk medborgare visar sin regent, med det sätt hvarpå utaf den del af vår press, som begärligast läses och har den största publik, den högsta person i samhället neddrages i diskussionen, kan man vara frestad att göra sig den frågan: hvar finnas dessa så mycket omordade monarkiska tänkesätt? Jag tror derföre, att det är af vigt att man, oberoende af den monarkiska principen i och för sig, helt enkelt gör sig reda för de verkliga förhållanden och erkänner sasom en sanning, hvad som är sanning, nemligen att Konungen ej kan, utan att vara utrustad med den Högstes egenskaper, pröfva och afgöra alla de mål, som såsom regeringsärenden afgöras, utan han måste i detta fall lita på sina Departements-chefer. En lagförändring i den riktning, som ifrågavarande förslag angifver, kan således ej från nu angifna synpunkt underkännas. Dess antagande kan ej heller leda till ett försvagande af konungamagten. Denna åsigt beror på en missuppfattning af hvad som förstås med stark och svag konungamagt. Med stark konungamagt måste förstås den, som kan utträta mest; och mest kan den konungamagt utträta, som har under sig myndigheter, hvilka i lagbundna former handla och sjelfständigt besluta i öfverensstämmelse med de hos Regeringen gällande allmänna grundsatser, och som veta att de äro för sina beslut och handlingar sitt land ansvarige. Svag är den Konungs magt, som, huru stor magt han än har på papperet, ej har tillgång på sådana lagbundna organer, utan får lita på gunstlingar, som han väljer efter godfinnande, och hvilka, till följd af sitt beroende af Regentens gunst och ansvarsfrihet inför sitt land, äro föga måne om landets väl. Har enväldet råkat i händerna på en ädel och kraftfull regent, har denne större svärigheter att öfvervinna, än den konstitutionela monarken, ty han måste ej blott välja personer, utan äfven skapa formen för att göra sin goda vilja gällande.

Önskar man derföre att gifva Regenten fritt utrymme för sina goda afsigter och åt en kraftfull styrelseverksamhet, måste man ordna förhållandena så, att Konungen ej belastas med en mängd blotta formalitetsbestyr, och ordna formerna så, att Konungen och hans Departementschefer kunna samverka med hvarandra, utan att onödigtvis nedtyngas af hinderande formaliteter. Alla saker af mindre vigt måste derföre kunna afgöras af Departementschefen, utom Stats-Rådet. Men ej nog med att nu gällande bestämmelser äro betungande för Konungen och vederbörande Departement-chef. De äro det äfven för öfrige Departementschefer, som nu äläggas att taga reda på och bära ansvaret för alla mål, så snart de i Stats-Rådet föredragas och således, om de skola med erforderlig noggrannhet sköta sina värf, finna sig förpligtade att med sorgfällighet kontrollera äfven i de minsta småsaker de öfrige Departements-

chefernes verksamhet. Således både för Konungens skull och för Departements-chefernes, anser jag, för min del, att man förr eller senare måste gilla den syftning, i hvilken den Kongl. Propositionen tillkommit, ehuru jag, till följd af det sammanhang, hvori den deri föreslagna förändringen står med åtskilliga stadganden i våra grundlagar, instämmer i Konstitutions-Utskottets förslag i denna punkt.

Herr Nordström: Den sednaste talaren må gerna erkännas hafva rätt deruti, att Konungen omöjligen kan antagas hafva erhållit en fullständig kännedom af alla detaljer af de många regeringsärenden, som inför honom i Stats-Rådet föredragas och der afgöras. Det är ju därför just, som det är af största vigt, att föredragande Departements-cheferne sjelfve böra ega denna kännedom, för att kunna gå med upplysningar tillhanda, och att de skola vara ansvarige för sina meddelanden och råd, på det Konungen må kunna med tillförsigt förlita sig på dem och deras upplysningar om fakta och lag i hvarje sak, och om det, som deri väsendtligen bör inverka på beslutet. Det, hvarom frågan här egentligen vänder sig, är, huruvida byråer under departementen äro ändamålsenligare anstalter för regeringsärendens slutliga afgörande, eller beredning till afgörande, än i allmänhet den kollegiala behandlingen. Att för rena rättstvisters pröfning och afgörande den strängt kollegiala formen erbjuder en fastare garanti för frågornas utredning, än der endast en person pröfvar och afgör, derom torde meningarne vara temligen ense. I ett kollegium är hvarje dess medlem beklädd med lika rätt till sjelfständigt uttalande af sin mening och underkastad lika ansvarighet därför som chefen. Intet hindrar honom ens att yttra en mening i direkt strid med den sednares, och få den framlagd till högre pröfning bredvid majoritetens. En så beskaffad kollegial behandling kan icke heller sägas vara annat än nyttig i fråga om administrativa ärenden; ty der olika meningar om det ändamålsenliga komma att bryta sig mot hvarandra, der måste hvar medlem försöka att för sin äsigt gifva goda skäl, och det hela kan då ej annat än vinna derpå, att blicken vidgas och tanken skärpes. Något dylikt skulle dock ej komma att kunna ega rum i de departementsbyråer, hvilkas chefer allena och uteslutande skulle ega att afgöra ärendena, sedan desse af underordnade tjenstemän blifvit efter akterna dertill beredda.

En annan af erfarenheten bekräftad regel är, att den kollegiala formen företrädesvis bör få tillämplighet i högre instans och framför allt i den högsta. Beträffande de omtalade departementsbyråerna deremot, skulle den afgörande chefen der blifva helt och hållet lemnad åt sig sjelf, ehuru till och med hans utfärdade beslut skulle få samma betydelse som Konungens och blifva suveräna och oåterkalleliga. Dessutom, genom den grundligare granskning, det ärende undergått, som i en mellaninstans varit underkastadt kollegial behandling, kunde det, på goda skäl, antagas hafva blifvit så omständligen till hufvudfrågan utredt, att antingen de intresserade sjelfve funne bäst, att låta det stanna dervid, eller ock, om det ändock droges under högsta instansen, gifvden der föredragande ringa möda vid dess slutliga handläggning: förhållanden, som i båda fallen skulle bidraga till att minska arbetets tillväxt i högsta instansen eller här Regeringen. Om deremot samtliga kollegierna,

hvilka nu utgöra centrala mellaninstanser inom förvaltningen, blefve afskaffade, och förvaltningsärendena omedelbart dragna från lokalmyndigheterna till departementsbyråerna och Regeringen. skulle verkan deraf blifva motsatt, eller ett ökande af dit ingående ärenden och deraf förändradt ökad arbete, tvärtemot ett af de motiver, som för förslaget blifvit framställda.

Om det obestämda och sväfvande i uttrycket: *förvaltningsgrenar*, jemnfördt med begreppet: *regeringsärenden*, har jag förut haft tillfälle yttra min mening, och upprepar ännu att, om det förra är valdt, för att underlätta inrättandet af departementsbyråer och uppdragandet åt dessas chefer af magten att med konungslig rätt och myndighet afgöra en mängd regeringsärenden, hvilkas vigt och inverkan dock ofta kunna vara af den största betydelse för det allmänna, så är hela detta förslag mycket för tidigt, så länge beskaffenheten och organisationen af dessa nya institutioner icke i ringaste mån äro kända och likalitet huruvida och på hvilket sätt de nuvarande centrala förvaltningsinstanserna skulle komma att ersättas. Hvad som under alla omständigheter är visst, det är, att den monarkiska princip, som genomgår vår samhällsförfattning ända från vår historias början, skulle genom de nya förslagen erhålla en väsendtligt olika karakter. Men uti en helt nyligen offentliggjord statsakt har Konungen sjelf behagat förklara, att genom den sednast antagna Riksdags-ordningen andan af vår statsförfattning har på intet sätt blifvit förändrad, och är det väl värdt, att erinra sig detta yttrande, med hvars grundtanke den konungsliga magtens delning äroför-enlig.

Grefve Hamilton, Henning: Då Herr Justitie-statsministern sjelf ej yrkat bifall till den Kongl. Proposition, som nu är under behandling, och den ej heller vunnit understöd af någon ledamot inom Kammaren, anser jag det vara öfverflödigt att, rörande densamma, yttra mig. Jag skulle ej heller hafva begärt ordet, om jag ej nyss hört framställas den frågan, hvar man inom vårt land nu finner monarkiska tänkesätt, och det vore möjligt, att, om denna fråga lemnades obesvarad, man kunde tro, att något svar ej finnes på densamma. Jag lemnar den talaren, som framställde frågan, rätt deri, att, om man till ledning för sitt sökande efter svar endast tager pressen, man kanske förgäfvos skall forska efter, hvar sådana tänkesätt finnas; men vill man gå något djupare i forskningen, så tror jag ej att det skall blifva svårt att finna det. Jag vill ej spörja den värde talaren, om han icke redan hos sig sjelf skulle finna dessa tänkesätt; och jag vill än mindre hänvisa till min egen obetydliga person, men jag vågar säga, att vi finna dessa tänkesätt uttalade i våra grundlagar; och då denna Kammar ej blott enligt grundlagen har befogenhet att representera det Svenska folket, utan ock enligt min öfvertygelse, är ett uttryck af dess tänkesätt i alla väsendtliga fall, skall den värde talaren hos denna Kammar högst öfvervägande majoritet, finna svaret på sin fråga.

Många ledamöter hördes härtill yttra bifall.

Herr

Herr Rydin: Jag har begärt ordet endast för att söka häfva det missförstånd, hvartill mitt förra anförande, att döma efter den siste värde talarens yttrande, synes hafva gifvit anledning. Det är visst möjligt, att jag ej uttryckt mig rätt. men, då man åberopar såsom de förnämsta skälen mot antagandet af det ifrågavarande förslaget, att det allmänna tänkesättet hos folket skulle stå i strid deremot, så har jag icke kunnat underlåta att, såsom bevis derpå att det monarkiska tänkesättet ej skall kunna anses böra taga anstöt af, utan vara mottagligt för den sanning, som innebäres i det förslag till grundlagsändring, som nu diskuterats, påpeka hurusom de läror, som inom en del af pressen alltjemt uppdukas och äro allt annat än monarkiska, med begärlighet läsas. Jag har derföre ej velat påstå, att pressen riktigt uttrycker landets allmänna opinion, och ännu mindre har jag haft för afsigt att ifrågasätta det monarkiska tänkesättet inom denna högtärade Kammare, hvars lojala tänkesätt äro upphöjda öfver allt tvifvel.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad samt Herr Grefven och Talmannen yttrat, att under densamma endast hade yrkats, att Utskottets förevarande hemställan måtte af Kammaren bifallas, framställde Herr Grefven och Talmannen proposition på bifall till samma hemställan och, då dervid svarades många ja jemte några nej, förklarade sig halva funnit ja öfvervägande.

3:dje punkten.

Utskottets hemställan bifölls.

Den vidare föredragningen af Utlåtandet blef härefter uppskjuten till eftermiddagens sammanträde.

Anmälades och bordlades från nedannämnda Utskott samt Andra Kammaren inkomna Utlåtanden, Memorial, Betänkande och protokollsutdrag, nemligen från

Konstitutions-Utskottet:

N:o 5, i anledning af väckt motion om ändring i 1 § 12 mom. samt 4 § 11 mom. Tryckfrihets-förordningen;

N:o 6, angående väckt motion om ändring i Tryckfrihets-förordningens 1 § 6 mom.;

N:o 7, i anledning af väckt motion om tillägg till 16 § Riksdagsordningen;

N:o 8, i anledning af väckt motion om ändring i Riksdagsordningens 21 och 22 §§;

N:o 9, i anledning af väckta motioner om ändring i 23 § Riksdagsordningen.

Riksd. Prot. 1868. 1 Afd. 3 Band.

Stats-Utskottet:

N:o 81, med förslag till sammanjemkning, i anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut i fråga om upplåtelse till Westerås stad af Kronans dervarande spannmålsmagasinostomt jemte dertill hörande utmarks-lott;

N:o 82, med förslag till voteringsproposition, i anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut i fråga om anvisande af medel för undersökningar om och hvarest till skogskultur tjenliga ödemarker må för Statens räkning inköpas;

N:o 83, i anledning af återremiss å en § uti Stats-Utskottets Utlåtande N:o 53, angående Riksdagens revisorers berättelse rörande granskning af Statsverkets samt andra utaf allmänna medel bestående fonders tillstånd, styrelse och förvaltning under år 1865;

Sammansatta Banko- och Lag-Utskottet:

N:o 4, i anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut i fråga om Utlåtandet N:o 2, om ändringar i lagstiftningen för enskilda banker;

N:o 5, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga Proposition, angående förändrade bestämmelser i fråga om utmyntning af guldmynt, samt af väckta motioner dels om antagande af guldmyntsystem, dels om förändring i grunderna för silfverutmyntningen.

Banko-Utskottet:

N:o 17, i anledning af Kamrarnes beslut öfver Utskottets förslag i Utlåtandet N:o 9, angående befrielse för Häradshöfdingen C. F. Jakobsson, såsom ansvarig inlemnare till länekontoret i Göteborg af sedermera falska befunna länehandlingar, från betalning af en del af hans sålunda iråkade skuld till länekontoret;

N:o 18, angående 1:sta, 2:dra och 3:dje artiklarne i Bankoreglementet;

Andra Kammararen:

N:o 250, med delgifvande af Kammararens beslut öfver dess Tillfälliga Utskotts Utlåtande N:o 42, om ändring i gällande föreskrifter rörande tiden för allmänna vägars lagning och grusning.

Kammararen åtskiljdes kl. 2 e. m.

In fidem
O. Brakel.

Onsdagen den 22 April 1868.

Kammaren sammanträdde kl. 6 e. m.

Justerades protokollet för den 8 dennes.

Grefve Cronstedt: Jag anhåller vördsamt om ledighet från Riksdagen från den 25 i denna månad till och med den 6 nästkommande Maj.

Denna anhållan bifölls.

Anmälades och bordlades Första Kammarens Tillfälliga Utskotts Utflåtande N:o 13, med förslag till ordningsstadga för Riksdagens Första Kammare.

Sedan Herr Grefven och Talmannen tillkännagifvit, att Herr Statsrådet von Ehrenheim anmält sig nu skola till Kammaren öfverlemna en Kongl. Skrifvelse, framträdde Herr Statsrådet och aflemnade till Herr Grefven och Talmannen Kongl. Maj:ts nådiga Skrifvelse, angående lydelsen af 23 § i Riksgälds-kontorets reglemente.

Den Kongl. Skrifvelsen föredrogs; hvarefter anmälde sig och yttrade

Grefve Hamilton, Henning: Då Riksgälds-kontoret aflät sitt svar till Statskontoret i det uti Kongl. Maj:ts nådiga Skrifvelse afhandlade ämne, var det klart, att Riksgälds-fullmäktige måste hafva hänsyn dertill, att Riksgälds-kontorets reglemente snart kunde erhålla en ny lydelse, och att man ej visste, om det blifvande reglementet komme att lemna Kontoret det bemyndigande, som var nödigt för ett tillfredsstäl-

lande svar å Statskontorets fråga. Jag vill nu endast taga mig friheten fästa Stats-Utskottets uppmärksamhet derpå, att någon ytterligare jemkning i 23 § torde vara behöflig, om all tvetydighet skall undvikas. Denna § stadgar, att Riksgälds-kontoret skall lemna Statskontoret medel, då det visar sig att brist uppstår, äfven om hufvudboken för året icke är avslutad. Det är således klart, att, om, vid slutet af ett år, det visar sig, att inkomsterna icke uppgått till det beräknade beloppet, kan Statskontoret från Riksgälds-kontoret requirera det felande, äfven om detta icke är till siffran fullständigt känt. Deremot synes det tvetydigt, huruvida den omständigheten, att en viss inkomstitel under en viss del af året icke uppgått till det beräknade beloppet, skulle berättiga Statskontoret till en sådan åtgärd. Hvad brännvinsbränningsafgiften beträffar, är det troligt att, då den redan för vintermånaderna underskridit hvad man beräknat, det äfven kommer att ske under året i dess helhet, om också inkomsten skulle under höstmånaderna blifva i proportion något ökad. Under sådana omständigheter uttrycker paragrafen icke nog tydligt, att Statskontoret har att af Riksgälds-kontoret erhålla tillskott, och det är detta som med Kongl. Maj:ts nådiga Skrifvelse afses. Men i paragrafen finnes äfven en mellanmening, som kan ge anledning till olika tolkning, så lydande: »under förutsättning att, så snart sig visar, det sagda inkomster komma att öfverstiga sitt i Riks-staten upptagna belopp, de sålunda uppkomna öfverskottsmedlen varda af Kongl. Statskontoret afräkningsvis till Riksgälds-kontoret aflemnade etc». Om det nu inträffar, att ett öfverskott uppstått, som icke blifvit af Statskontoret till Riksgälds-kontoret aflemnadt, skall då aflemnandet deraf anses såsom ett vilkor för att Riksgälds-kontoret skall lemna tillskott i fall af brist? Jag antager för gifvet, att Riksdagens mening har varit, att Statskontoret aldrig skulle kunna svika i sin betalningsskyldighet af brist på penningar, och jag skulle därför icke tveka, att från Riksgälds-kontoret lemna Statskontoret den försträckning, som vore behöflig, äfven om det, till följd af en otydlighet i redaktionen af en reglementsparagraf, skulle ge anledning till anmärkning af revisorerne. Då Stats-Utskottet, till följd af Kongl. Maj:ts nådiga Skrifvelse, kommer att taga paragrafen under behandling, har jag härvid velat fästa uppmärksamheten, och anhåller att, vid paragrafens omredigerande, Stats-Utskottet ville undanrödja äfven denna tvetydighet.

Efter härmed slutad öfverläggning och uppå gjord proposition hänvisades den Kongl. Skrifvelsen jemte yttrandet till Stats-Utskottet.

Fortsattes föredragningen af Konstitutions-Utskottets Utlåtande N:o 3, i anledning af dels Kongl. Maj:ts nådiga Proposition till Riksdagen om ändringar i 6 och 7 §§ Regeringsformen, dels ock enskild motion om ändring i förstnämnda §.

4:de punkten.

Utskottets förslag till ändring af § 6 i Regeringsformen.

Herr Faxe: Det synes mig, som om den hufvudsakliga anmärkningen mot denna paragrafs nuvarande lydelse vore, att den ovillkorligen bestämmer departements-chefernes antal. Derigenom måste uppkomma antingen flere departements-chefer, än som erfordras, eller att, om en minskning skall ega rum, den icke kan ske i annan ordning, än som för grundlagsändringar är bestämd, och således först sedan förslaget varit hvilande och nya val till Andra Kammaren egt rum. Jag tror äfven, att det är öfverflödigt att alla departementen uppräknas, och detta så mycket mer, som det synes mig ligga en motsägelse deri, att man uppkallar hvarje departement efter de ärenden, som der skola förekomma, och sedan säger, att fördelningen af ärendena bestämmes af Konungen. Jag förbigår den anmärkning, som redan blifvit framställd på förmiddagen, att i denna § nyttjas ordet »förvaltningsgrenar» sedan man i föregående § talat om »ärenden»; men jag tillåter mig en annan anmärkning mot Konstitutions-Utskottets nu gjorda förslag, nemligen att departementens antal skulle bestämmas genom en af Konungen och Riksdagen gemensamt stiftad lag. Denna lag skulle alltså tillkomma på samma sätt som civillagarne. Om man nu föreställer sig, att Konungen föresloge ett visst antal departement och Riksdagen vägrade bifall dertill eller gjorde derifrån afvikande bestämmelser, skulle efter min åsigt stora svårigheter uppkomma. Jag vill äfven fästa uppmärksamheten på hvad som redan under förmiddagens diskussion vidrörts, nemligen att Riks-akten innehåller, att båda Statsministrarne skola deltaga i vissa ärendens behandling. Detta hinder skulle väl genom en förändring i Riks-akten kunna undanrödjas, men det är dock icke alldeles säkert att Norska Storthinget skulle härpå ingå. Jag har trott, att dessa svårigheter skulle kunna undvikas derigenom, att man bestämde det minsta antalet departement. Man kunde sedan upprepa hvilka dessa äro, eller låta detta bli föremål för föreskrift af Kongl. Maj:t, såsom det är i Norge, eller ock kunde man i grundlagen bestämma, att, om flera departement erfordrades, skulle Konungen och Riksdagen derom gemensamt besluta. Detta borde icke ske genom en lag, utan på det sätt, att en Kunglig proposition med begäran om anslag ingafs, och, om detta vägrades af Riksdagen, vore frågan förfallen. I denna syftning anhåller jag om återremiss af Utskottets förslag i denna del, helst jag hör, att Andra Kammaren redan återremitterat denna fråga.

Herr von Koch: Under förmiddagens öfverläggning om förslaget alla punkter yttrade jag att, om de anmärkningar, jag framställde mot förslaget till § 6, icke blefvo vederlagda, skulle jag önska återremiss af detta förslag. Jag har icke af de skäl, som blifvit framlagda, funnit mig öfvertygad, att mina anmärkningar varit ogrundade, och jag har ytterligare befästats i denna min åsigt genom den siste årade talarens yttrande. Jag får därför anhålla, att Kammaren ville till Utskottet återförvisa denna punkt.

Herr Rydin: Med anledning af de emot denna punkt gjorda an-

märkningar ber jag att få yttra några ord. Vidkommande först hvad Herr von Koch anført, att någon vederläggning af hans på förmiddagen gjorda anmärkningar icke skett. får jag fästa uppmärksamheten derpå, att beslutet om Betänkanedets föredragning punktvis innebar, att man icke skulle i diskussionen indraga hvad som endast rörde redaktionen. Hvad åter beträffar de anmärkningar, som blifvit gjorda mot principerna i denna §, får jag, i afseende på Herr Faxes förslag, att ett minimiantal af departement borde vara bestämdt, fästa uppmärksamhet på svårigheten häraf under närvarande förhållanden; ty om de nuvarande departementens antal skulle anses tillräckligt, och man ville indraga Sjöförsvarsdepartementet, skulle antalet minskas från sju till sex, hvilket är samma antal som man har i flera andra länder och deribland i Norge, om man ej inräknar Revisionsdepartementet, som svarar emot vår Kamrarrätt. Anmärkning har äfven blifvit gjord mot Utskottets förslag, att departementens antal skulle bestämmas genom en särskild lag. Den, som anser det vara af vigt att båda Kamrarna hvar för sig härutinnan får besluta, bör ej hafva någonting deremot. Om det i denna § blifvit föreslaget att Konungen ensam egde att bestämma departementens antal, skulle Riksdagen kunna i anslagsväg indraga ett statsdepartement. Om man deremot låter det ske genom en gemensamt stiftad lag, möta icke några andra svårigheter, än då denna lag första gången skall stiftas, och det är icke tänkbart, att det förslag, som då framlades på grund af den skedda förändringen i grundlagen, icke skulle af Riksdagens båda Kamrar bifallas. Det kunde dessutom lätt förekommas genom en proposition, som bestämde såsom vilkor för Konungens sanktion af grundlagsändringen, att de nuvarande departementen skulle fortfara att bestå till dess en omreglering deraf skett. De svårigheter, som i början kunde förete sig, uppvägas genom fördelen att kunna utan omgång med grundlagsändring besluta om departementens antal och anslagen dertill.

Jag tror därför, att denna omständighet bör icke föranleda till återremiss. Den andra anmärkningen var, att förslag icke blifvit framställt till ändring af Riks-akten. Utskottet ansåg sig icke böra och ej heller behöfva röra vid denna lag, som kan ändras vid samma riksdag, som fråga om ändring väckes, innan den nu föreslagna förändringen blifvit antagen.

Herr von Geijer: I afseende å den nu föredragna punkten ber jag att få nämna några ord. Det torde icke kunna nekas, att ju borttagandet ur grundlagen af bestämmelserna rörande departementsindelingen möjliggör en jemnare fördelning af ärendena de särskilda departementen emellan, än som nu kan ega rum, då departementen äro med utsatta namn i grundlagen upptagna. För borttagandet tala ock andra och viktigare skäl. Derigenom att grundlagen uppräknar departementen, har den liksom visat vägen för inrättandet af allt flera och flera departement, hvaraf ökandet af Statsrådets antal, utöfver hvad lämpligt är, lätteligen blir en följd. Det är klart att, när antalet Statsråd är nog stort, kan det icke hos dem väntas den öfverensstämmelse i åsikter rörande tidens stora frågor, den, om jag så får säga, enhet i politiska vyer, som utgör vilkoret för att regeringsärendena må kunna blifva afgjorda på ett sätt, som verkligen leder till rikets sannskyldiga nytta.

Vid Utskottets redaktion af 6 § har blifvit anmärkt att i vissa fall ordalagen äro illa valda. Möjligen är det så, men rättelse härutinnan kan ju lätteligen vinnas genom en återremiss.

En talare fann stor betänklighet vid att bifalla Utskottets förslag, derföre att 6 § hade det stadgandet att departementens antal »bestäm- mes genom en af Konungen och Riksdagen gemensamt stiftad lag». Och påvisade talaren, att grundlagen på det sättet innehölle ett stadgande, som icke med säkerhet kunde genomföras, ity det alltid vore en möj- lighet att den ifrågavarande lagen icke komme till stånd. Jag förestäl- ler mig att, om Konstitutions-Utskottets förslag nu blefve hvilande och af Riksdagen 1870 bifallet, komme Konungen, i fall han funne förslaget godt och vore betänkt på dess antagande, att till samma Riksdag aflemta nådlig Proposition till nämnda lag. Om Riksdagen då afslog Proposi- tionen, så föll det af sig sjelf att Konungen förkastade den af Riksdagen beslutade grundlagsförändringen. För öfrigt kunde väl jag ock ingå på, att departementens antal bestämdes genom en af Konungen utfärdad stadga, på sätt med fördelningen af ärendena departementen emellan redan eger rum. Dock torde få bemärkas att, enär de särskilda hufvud- afdelningarne af regeringsärenden voro före 1840 i grundlagen uppräknade och ännu äro genom departementens namn angifna, så, och om alla bestämmelser härom skola ur grundlagen utgå, synas skäl vara för handen, att dylika bestämmelser igenfinnas uti en af båda Statsmagterna stiftad lag af civil-lags natur.

I Dansk grundlagen är intagen en särskild förteckning å ärenden, som till afgörande i Regeringen förekomma.

Emot 5 §, enligt Utskottets förslag, har blifvit anmärkt, att, då här lagen talas om blott *en* Statsminister, så strider detta emot Riks-akten, som förutsätter att i Sverige finnas tvänne Statsministrar. Det synes mig, som denna anmärkning vore utan vikt. Vi måtte väl få ändra vår grundlag utan afseende på Riks-akten, när, såsom här är fallet, förän- dringen icke gör det ringaste intrång på Riks-aktens bestämmelser i sak. För närvarande påträffas ock både Rikets Ständer och Landtmarskalken i Riks-akten, men icke i Svenska grundlagen.

Borttagande af bestämmelserna om departementsindelningen ur grund- lagen synes följdriktigt böra leda till uteslutande derifrån af stadgandet om den högre värdighet, som nu finnes tillagd cheferne för Justitie- och Utrikes-departementen. Likväl har Ut-kottet ansett, att Statsministers-vär- digheten skulle bibehållas för den ledamot af Stats-Rådet, vare sig depart- ements-chef eller Statsråd utan portfölj, som Konungen utser att bland rådgifvarne intaga främsta platsen. Det kan visserligen sägas, att, enär med denna högre värdighet af Statsminister icke är förenad något för honom framför de öfrige Konungens rådgifvare utmärkande embetsälig- gande — så blir värdigheten blott en tom titel. Men detta kan med lika, måhända mera skäl, sägas om Norges statsminister, liksom ock om den statsministervärdighet, hvarmed enligt nuvarande grundlag tvänne ledamöter af Stats-Rådet äro beklädde. Dessutom torde det, för hvad Stats-Rådets ställning till Representationen angår, icke vara utan sin betydelse, att genom Konungens val, en af hans rådgifvare bland dem intager främsta platsen.

Vid sådana förhållanden tror jag, att Utskottet gjort rätt, då det bibehållit statsministervärdigheten för en ledamot af Stats-Rådet, men icke för flere.

En talare, som var emot bifall till Konstitutions-Utskottets förslag till förändrad lydelse af 5 och 6 §§, yttrade dervid att »vi förändra grundlagen alltför ofta». Han hade dock nyss velat bifalla Kongl. Maj:ts Proposition till omredaktion af 6 §, hvilken nådiga Proposition lika väl som Konstitutions-Utskottets förslag innefattar en grundlagsändring. Man talar om att grundlagsändringar äro vanskliga och icke kunna undgå, att rubba den konstitutionela rätt, som bestämmer förhållandet emellan Konung och folk. Men fastän våra grundlagsändringar varit ganska många, ända derhän att sju åttondelar af den gamla Riksdags-ordningens paragrafer hade förlorat sin ursprungliga lydelse, när den nya Riksdags-ordningen infördes, så kan man väl icke påstå, att genom dessa förändringar förhållandet emellan Konung och folk blef rubbadt. Man kan således bibehålla alla viktiga grunddrag i en konstitution och dock ändra ganska mycket. Det vill till och med synas som just pietet för grundlagen stundom föranledt till förändringar i ganska oviktiga delar af densamma, blott för det de ansetts vara i behof af hvad man kallar hyfsning. Så till exempel blef för ej många år tillbaka motion väckt, att de uti en paragraf af Regeringsformen förekommande orden »denna grundlag», hvarmed tydligen menades grundlagarne i gemen, skulle utbytas emot ordet »grundlagen», hvilken motion vann allmänt bifall.

Herr Faxé: Jag hade för mig sjelf uppställt ett förslag, grundadt på de åsichter, jag nyss uttalat; men som jag ansåg mig icke vara berättigad att väcka något sådant, ville jag icke föredraga detsamma. Då jag emellertid nu fått höra, att något hinder derför icke finnes, ber jag att få uppläsa mitt förslag, och anhåller att Utskottet, derest punkten blir återremitterad, ville taga detsamma i öfvervägande. 5:te §:n skulle förblifva oförändrad och 6:te §:n erhålla följande lydelse: »För de särskilda ärendenas handläggning skola finnas stats-departement till ett antal af minst sju. Erfordras flera departement, ege Konungen och Riksdagen gemensamt besluta inrättandet af sådant departement».

»Bland Stats-Rådets ledamöter utnämne Konungen Statsministrar eller Departements-chefer, hvilka äro föredragande hvar för sitt departement».

»Fördelningen af ärendena departementen emellan bestämmes af Konungen genom en särskild utfärdad, offentlig kungjord stadga».

Sista momentet uteslutes.

Då jag har ordet, vill jag besvara några af de mot mitt förra yttrande framställda anmärkningar. Jag anser det icke alldeles säkert, att Riksdagen och Kongl. Maj:t alltid skulle komma öfverens om departementens antal. Man kunde föreställa sig, att Riksdagen af en långt drifven sparsamhet kunde finna sig föranlåten att nedsätta antalet under hvad som vore behöfligt. Det är troligt, att Norska Stortinget icke skulle hafva något emot att införa en ändring i Riks-akten i enlighet med den grundlagsändring som nu är i fråga. Men om denna lag derförinnan behöfde tillämpas och några Statsministrar då icke

funnes, huru skulle det då tillgå? En talare trodde, att lagen om departementens antal kunde stiftas innan grundlagen i detta fall blefve ändrad. Men jag tror icke att ett sådant förfarande vore riktigt, utan först måste grundlagsändringen vara genomförd, innan den med anledning deraf behöfliga lagen kan stiftas.

Grefve af Ugglas: Sedan Herr Justite-statsministern förklarar sig på angifna skäl icke yrka bifall till Kongl. Maj:ts Proposition, har Riksdagen i enlighet med Utskottets afstyrkande deraf förfarit. Det synes mig klart, icke endast af Herr Justitie-statsministerns yttrande, utan äfven af hvad som till Statsråds-protokollet blifvit sagdt, att nästa Riksdag från Regeringen har att förvänta förslag till grundlagsändring i detta syfte. Under sådana förhållanden hemställer jag, om det kan vara skäl att nu gå ett sådant förslag i förväg, genom att till hvilande antaga något, som kan komma att stå i strid med hvad Regeringen då må föreslå. Om Kongl. Maj:ts Proposition då icke vinner afseende, anser jag icke något hinder möta för att Konstitutions-Utskottet nästa riksdag framkommer med ett liknande förslag. Af detta skäl anhåller jag att Kammaren ville afslå denna punkt.

Herr Nordström: Åberopande äfven nu åtskilliga af de erinringar i allmänhet, dem jag i dag på förmiddagen hade äran framställa vid behandlingen af förslaget om rätt för Konungen att på Departements-cheferne öfverläta afgörande magten i en del regeringsärenden, ett förslag, hvilket Utskottet afstyrkt, får jag omedelbart öfvergå till pröfning af det förslag, som Utskottet i stället framlagt Kamrarna till antagande, och vid hvars uppställande Utskottet tillkännagifver sig hafva äfven tagit i betraktande så väl, dels huruvida icke framdeles vissa klasser af ärenden helt och hållet kunde från Regeringens handläggning skiljas och på andra myndigheter öfverföras till definitivt afgörande, dels möjligheten af snart förestående reformer af hela den civila förvaltningens organisation, med hvilken fråga ett af denna Riksdag tillsatt Särskildt Utskott nu vore sysselsatt, som ock, huruvida icke väsendtlig lättnad i afseende å regeringsärendenas beredning till slutligt afgörande kunde vinnas, derest *byråer* för de olika grenarne af förvaltningen, ställda under de respektive Departements-chefernes högsta ledning, vid departementen inrättades med bestämmelse att ärendena till slutlig pröfning bereda. I dessa olika hänseenden har Utskottet likväl icke framlagt några speciella och bestämda förslag; men lika obestriddigt det är att, vid ordnande af formerna för den högsta förvaltningens utöfning, man icke kan lemna utan vederbörligt afseende beskaffenheten af den organisation, de underordnade förvaltande verken ega, lika obestriddigt måste det väl vara att, om denna organisation är ämnad att underkastas reformer, dessa först böra vara bestämda och kända, innan reformen i den högsta förvaltningens formela inrättning vidtages. När man vill bygga ett hus, begynner man nedifrån med grunden. Huruvida Regeringen har för afsigt att framlägga något förslag rörande förändrad inrättning af de förvaltande verken, är oss emellertid tills vidare obekant, och hvad det till pröfning af en under denna riksdag gjord enskild motion i samma hänseende tillsatta Utskott kan komma

att föreslå, känna vi ännu lika litet. Hvad vi veta är att flera från hvarandra divergerande meningar derom tid efter annan blifvit uttalade, men hvilka ännu ej, på långt när, blifvit underkastade den noggranna granskning och kritik, som tvifvelsutän erfordras för att deraf något skall kunna varda.

Konstitutions-Utskottet har dock nu uppställt sitt ifrågavarande förslag äfven med hänsigt till möjligheten af sagda reformer, och deruti hemställt om sådan ändring af 6 § Regeringsformen, att, bland annat, der skulle förklaras, att »för de särskilda förvaltningsgrenarne skola finnas stats-departement till det antal, som bestämmes genom en af Konungen och Riksdagen gemensamt stiftad lag». Med ärendenas fördelning på departementen skulle åter förhållas äfven framdeles såsom hittills. Uttrycket: »för de särskilda förvaltningsgrenarne», etc. förtjenar, i min tanke, här synnerlig uppmärksamhet. Är det händelsevis, för att så säga, valdt, så är det icke lyckligt eller sakenligt. Den nuvarande grundlagen talar ej om »förvaltningsgrenar», utan endast om »regerings-ärenden», det vill säga ärenden, som inkomma till Regeringens handläggning. Begreppet förvaltningsgrenar kan innefatta vida mer, nemligen hela förvaltningen i dess särskilda fördelningar efter ärendenas beskaffenhet, och således både kollegier, styrelser, och andra underordnade, nu fristående verk; och om detta ingätt i Utskottets tankegång vid val af det anmärkta uttrycket, om man sålunda i förening med de af Utskottet förordade *byråer*, som vid hvarje departement skulle inrättas, ville på förhand bereda väg för ett fullständigt afskaffande af alla de underordnade förvaltande verken och inom Regeringens område grundlägga en centralisation, som sannerligen då blefve högelingen kompakt, så torde förslaget syftning få anses vara sådan, att man väl må betänka sig mer än en gång, innan man derpå ingår. Stats-departementen skulle derigenom komma att väsendtligen förändra natur, och hvad deras chefer än skulle kunna vinna derpå, icke vore det tid och ledighet att egna åt dessa högre statsmannaoomsorger, på hvilka deras ställning såsom ledamöter af sjelfva den högsta statsförvaltningen och såsom Konungens rådgifvare äfven gifver grundad anledning till rättmätiga anspråk.

Sedan i nyare tider de flera förvaltningsverk tillkommit, i hvilka chefen, omgifven af ett par konsultative ledamöter, ensam eger beslutanderätten och ledamöterna endast äro berättigade att få sina afvikande meningar, om de det önska, införda i protokollet, hafva äfven mot denna princip för organisation många ogillande röster förspotts, förordande ett verkligt kollegialt förfaringssätt med sjelfständig röst för hvarje ledamot. Utan tvifvel vore sådant en vinst för ärendenas noggranna utredning, pröfning och slutliga afgörande. Det verkliga kollegiala förfaringssättet tvingar en hvar ledamot att för sin mening gifva skäl och utbildar sålunda en skärpa och sjelfständighet i omdömet, som åtminstone ej enligt regeln med lika säkerhet är att påräkna hos dem, hvilkas uppgift är, att inom *byråer* utreda ärendena efter dithörande akters faktiska innehåll utan förbindelse till sjelfständig pröfning af det rätta, det ändamålsenliga, det bästa i afseende å den fråga, hvarom beslut bör fattas. Förhållandet förändras väl i sin mån, om det ock blefve dem ålagdt att i saken afgifva ett sjelfständigt betänkande; men, då

den bestämmelse, de omordade *byråerna* i stats-departementen skulle komma att få, ännu är något alldeles obekant, och hela denna ifrågasatta nya anordning således ej heller för det närvarande kan komma under något slags öfvervägande, är det endast till det föreliggande förslaget, sådant det nu lyder, som pröfningen nu kan sträckas; och då, ehuru det må medgifvas, att i följd af förändrade tidsförhållanden och deraf föranledda nya, till sina grundprinciper väsendtligen förändrade, författningar, Kommers-kollegium förlorat sin fordna betydelse, och att dess nuvarande embetsåligganden kunna tåla vid andra behandlingsformer, då likväl detta icke kan sägas om Kammar-kollegium, hvars äfven för jordeganderätten i så många afseenden vigtiga verksamhet ännu i hufvudsaken är densamma som tillföre, då för öfrigt ännu intet är bekant, huruvida eller om några förändringar i afseende å kollegierna äro att emotse, och då i alla händelser en genomgående reform af de förvaltade verken utgör en så vigtig angelägenhet, att initiativet der till väl främst och lämpligast måste förbehållas Regeringen, så anser jag, för min del, det vara rättast och bäst att icke genom något hvilande grundlagsförslag i det hänseendet binda eller hindra hennes fria pröfning och verksamhet, och får på alla dessa skäl vördsamt tillstyrka, att Konstitutions-Utskottets nu förevarande förslag måtte varda afslaget.

Grefve Mörner, Carl Göran: Det är icke min mening, att bestrida den siste värde talarens åsigt, att ett förslag till förändring af denna del af grundlagen bör utgå från Regeringen; men jag finner dock icke uti den omständighet att förhållandet icke är sådant med nu ifrågavarande förslag ett fullgiltigt skäl för att frågans behandling af Utskottet nu skall afbrytas. Om äfven föga sannolikt torde vara att Utskottet lyckas på ett fullt tillfredsställande sätt lösa frågan, kan dock af Utskottets bemödanden att reda densamma icke annat än godt uppstå, enär man derigenom sättes i tillfälle att mera komma under fund med de särskilda åsikter, som inom Representationen kunna vara rådande, och Regeringen sedermera, efter pröfning utaf hvad afseende dessa olika åsikter kunna förtjena, kan vid en annan riksdag framlemna ett derefter lämpadt förslag. Jag tror således, att det icke är skäl att vi motsätta oss den återremiss, som åtskillige talare, utgående från denna synpunkt, redan påyrkat. Då jag nu har ordet, ber jag att få göra en eller annan erinran emot de åsikter, som blifvit af några föregående talare yttrade. En talare i min närhet yttrade sålunda, att man borde bestämma antalet af departement så litet talrikt som möjligt, på det ej den politiska enheten inom regeringspersonalen skulle äfventyras. Jag tror det vara af större vikt, att man ställer så till att ärendena blifva välbehandlade, än att man har till hufvudsyste att värda sig om den omtalade enheten i politiskt hänseende. Denna kommer nog i alla fall att göra sig gällande och jag tror, att vi skola få tillräckligt deraf till följd af den inverkan på Regeringen, som den införda förändrade Representationen måste utöfva. Man har vidare ansett, att det skulle möta svårigheter att i grundlagen intaga en bestämmelse om departementens antal. För min del kan jag icke finna, hvarför det icke skulle kunna ske lika väl i den Svenska grundlagen som det blifvit gjordt i den Norska, der det

står, att det minst skall vara 7. Härigenom gifves tillfälle att öka antalet i mån af behof. Men om ur grundlagen borttages bestämmelsen om det antal departement, som en längre tids erfarenhet redan visat vara oundgängligen behöfligt, och sedan inträffade, att Regeringen och Representationen icke komme öfverens om stats-departementens antal, så kunde ställningen blifva föga angenäm. Insättes åter det nuvarande antalet såsom ett minimum, så har man beredt trygghet åt det närvarande och möjlighet att i framtiden få ett ökad antal, derest det skulle befinnas behöfligt. Man har sagt, att det icke vore tänkbart, att ju icke ett förslag till lag, som bestämde departementens antal, skulle första gången, det framlades, af Riksdagen antagas. Efter min tanke är det icke allenast tänkbart utan äfven möjligt, att ett sådant förslag icke vunne Representationens bifall, och jag tror därför, att det vore klokast att ordna saken så, att man vet hvad man har. Genom den redaktion, som Utskottet gifvit åt 5:te och 6:te §§:ne, har Utskottet uteslutit de å cheferne för Justitie- och Utrikes-departementen nu intagna benämningar af Justitie-statsministern och Utrikes-statsministern samt i stället stadgat, att Konungen må bland Stats-Rådets tio ledamöter utnämna en Statsminister. Jag tror, att man noga bör tänka sig före, innan man gör denna förändring, åtminstone hvad Utrikes-statsministern angår, ty han är för närvarande en för båda rikena gemensam embetsman. Han bevakar båda ländernas diplomatiska intressen och representerar dem i förhållanden med de härvarande utländska magternas diplomatiska agenter. Att förändra hans ställning på ett sätt, som skulle innebära en nedsättning af densamma, tror jag derföre icke vara klokt, om det äfven icke skulle med oblanda ögon ses i Norge. Genom den föreslagna förändringen är ett annat stadgande uteslutet, som förekommer i den nuvarande grundlagen, nemligen om kvalifikationen hos de konsultative Statsråden. Häröfver är nu stadgad, att af desse böra minst två hafva förvaltat civil befattning, och jag är icke benägen att efterskänka denna bestämmelse, så länge nuvarande form för de administrativa ärendenas behandling icke undergått högst väsendtliga förändringar. Regeringen är nu hänvisad att till de ifrågavarande befattningarne söka civile embetsmän af bepröfvad insigt och skicklighet. Utesluter man deremot ifrågavarande bestämmelse, skulle till äfventyrs kunna hända, att dessa platser utdelades såsom belöning för riksdagsmannaförtjenster och jag tror icke, att detta skulle vara rätt ändamålsenligt för befrämjande af de administrativa ärendenas handläggning. Jag anser under nuvarande förhållanden det vara af största vikt, att man söker bibehålla de garantier, som grundlagen lemnar derför, att embetsmannaskickligheten icke må sakna representanter inom Konungens råd för lemnande af nödiga upplysningar i afseende på förekommande mål. En talare har yttrat, att man af pietet för grundlagen borde hyfsa densamma. Grundlagen anger sjelf, i hvad syftning ändringar i densamma böra göras, då den säger, att blott sådana böra göras, som äro »högst nödiga eller nyttiga och möjliga att verkställa».

Jag lemnar till Konstitutions-Utskottets bepröfvande, huruvida de nu ifrågavarande förändringarne uppfylla dessa vilkor och om de äro af beskaffenhet att man kan hoppas att de skola bereda ökad säkerhet för ärendenas ändamålsenliga behandling och utgöra en borgen för att Regeringens ledamöter skola med, om möjligt, ännu större oförskräckt-

het föra Konungens talan inför Kamrarne och landets talan inför Konungen.

Jag yrkar återremiss.

Herr Rydin; Med anledning af hvad en talare nämnt i afseende på Utskottets förslag om stats-departementens antal, att det icke skulle kunna genom en särskild proposition framställas, att, till dess en ny lag blir införd, provisoriskt befämna detta förhållande, ber jag så fästa uppmärksamhet derpå, att vid alla grundlagsförändringar fordras några interministiska stadganden af civil-lags natur, och det finnes icke något hinder att äfven här göra några sådana. Vidare har man berört Utrikes-statsministerns ställning. I afseende på Norge är det ena landet beroende af det andra. Härom stadgas i Riks-akten, att sammansatt Stats-Råd skall bestå af tio ledamöter, nemligen från Sverige: de *tvänne* Statsministrarne o. s. v.; äfvensom att saker, som angå de båda rikenä och ej genom sin natur tillhöra något särskildt departements handläggning, föredragas af Statsministern för utrikes ärendena. Således så länge föreningen med Norge fortfar, är gifvet, att det, som ger ministern för utrikes ärendena en särskild ställning, komme att bibehållas i vår statsrätt; men tager man hänsyn till landets egen konstitution, så kan jag ej finna något skäl härför. Det, som rör hans värdighet, rör Riks-akten, och jag ber att få fästa uppmärksamhet på, att, på det att ingenting må hindra Konungen att gifva Utrikes-ministern en särskild ställning, Utskottet har föreslagit att borttaga 1:sta punkten i 34 § Regeeringsformen, som innehåller, att Statsministrarne innehafva rikets högsta värdighet. Härigenom har Konungen rätt att åt Utrikesminister förläna den rang, som är behöflig, för att inom föreningen upprätthålla värdigheten af det embete, han bekläder.

På förmiddagen fälldes här det yttrande, att Norska grundlagen innehåller, huru många statsdepartementen skola vara. Så är icke förhållandet, ty den innehåller endast, huru många Statsråden, men icke huru många departementen skola vara.

Slutligen får jag, med anledning af den anmärkning en talare framställt mot uttrycket »förvaltningsgrenar», förklara, att i afseende på hvad han med detta uttryck menar, delar Utskottet hans åsigt. Men det är svårt att här finna ett passande uttryck, och då Staten är en organism, måste man välja någon bild ur det organiska lifvet. Tegnér säger, »att språket är en samling af förbleknade metaforer», och ordet förvaltningsgren är en metafor. Staten är en organism, och en förvaltningsgren står i samma förhållande till den som en gren till trädet. Man satte i fråga att begagna ordet styrelsegren; men då Konungen styr allena, kunde någon stöta sig på detta uttryck, och därför tog man »förvaltningsgren».

Skulle nu Kammaren icke anse sig kunna antaga Utskottets förslag, emedan det är behäftadt med för stora brister, så anhåller jag, att Kammaren heldre behagade afslå än återremittera detsamma, emedan jag betvivlar, att Utskottet nu i sista stunden kan åstadkomma något antagligt förslag.

Då jag nu har ordet, anhåller jag, att, med anledning af en talares yttrande, att jag, till följd af min ställning som ledamot både i det

Särskilda Utskottet och Konstitutions-Utskottet, skulle hafva begagnat mig i det sednare af hvad jag fått veta i det förra, få tillkännagifva, att, innan det Särskilda Utskottet kommit i verksamhet, var detta Utlåtande redan uppsatt och färdigt till justering och var jag icke närvarande vid justeringen.

Jag anhåller om bifall.

Grefve Mörner, Julius Oscar: Gerna ville jag för min del biträda den åsigt, att grundlagen bör så litet som möjligt ändras; men om en ändring visar sig vara af stort behof; så kan jag icke dela den mening, att man bör med orubblig envishet fasthålla vid det förhandenvärande och icke vidtaga den ändring, som är nödvändig. Och huru är väl då förhållandet i anseende till de §§, hvilkas förändring nu egentligen är i fråga? Jo, Regeringen har hemställt om förändring och Konstitutions-Utskottet, om det äfven icke biträdt Regeringens förslag, har dock icke allenast ansett förändring böra ske, utan föreslagit densamma af ännu mera genomgripande art, och vid sådant förhållande har jag svårt att icke anse att en förändring bör vara »högst nödig och nyttig»; och att den skulle vara »omöjlig att verkställa», kan jag icke inse.

Man har sagt, att man nu borde afslå förslaget till följd af de anmärkningar, som mot detsamma blifvit framställda, och äfven därför, att man hade anledning tro, att Regeringen skulle nästa riksdag framkomma med ett nytt förslag, och då borde den icke vara bunden af detta. Att, om ett förslag nu till hvilande antages, detta kan hindra Regeringen, om den icke gillar förslaget, att framlägga ett nytt till nästa riksdag, kan jag icke fatta, hvaremot jag tycker vara klart, att ju mera ärendet nu utredes, destomera blifver tillfälle att begrunda och öfverväga förhållandena och, då viktiga anmärkningar emot förslaget i dess nuvarande skick blifvit framställda, torde den lämpligaste åtgärden nu vara att ärendet till Konstitutions-Utskottet återförvisas.

Hinner icke Utskottet med att uppgöra ett nytt förslag, så är sådant beklagligt, men ingalunda menligt för frågans framtida lösning.

Jag har förut yttrat min åsigt, att grundlagen icke bör ofta ändras, och just till följd af denna min åsigt skulle jag vilja påpeka några ytterligare fall, hvori jag tror, att Utskottet, ifall det nu skall återhandlägga de under öfverläggning varande frågorna, skulle jemväl kunna, med begagnande af sin grundlagsenliga rätt och till gagn för det allmänna, föreslå förändringar.

Jag torde således få kasta en blick framåt på några förhållanden i grundlagen. I 11 § har icke föreslagits någon annan ändring än den, som är en följd af utbytandet af titeln Statsminister till Chefen för utrikes-departementet; men i slutet af denna § står: »Af sådana beslut må Konungen låta till Stats-Rådets kunskap komma, hvad honom nyttigt synes, så att äfven någon kännedom af denna riksstyrelsens gren måtte hos Stats-Rådet finnas.»

Skall nu Konstitutions-Utskottet göra ett nytt förslag, så önskar jag, att man toge i betraktande, om icke denna § också borde ändras så, att deruti inflöte ett bestämdt stadgande om skyldighet för den Stats-Rådets ledamot, som förestode utrikesärendena, att meddela Stats-Rådets öfrige ledamöter kännedom om möjligen pågående viktigare underhand-

lingar med främmande magter, samt eljest i allmänhet om den politiska ställningen i förhållande till utlandet. I den 12 § står det: »Konungen eger att i afhandlingar och förbund med främmande magter ingå, sedan Han, enligt föregående §, deröfver hört Statsministern för utrikes ärendena och någon annan tillkallad Stats-Rådets ledamot». Vid en återremiss kunde väl tagas i betraktande, om icke så viktiga saker som afhandlingar och förbund med främmande magter vore af den egenskap, att de borde tillhöra hela Stats-Rådets pröfning. Mig synes det åtminstone, att ofvannämnda ärenden äro af vida större vikt än många underordnade mål, som af hela Stats-Rådet pröfvas. Det är dessutom en lycklig tillfällighet, som man icke alltid kan hoppas skall inträffa, om den person, som bekläder utrikes-statsministersemetet, har i de ärenden, som röra handel och sjöfart, den insigt, som för uppgörande af handels- och sjöfartstraktater är nödig.

Jag skulle slutligen önska en ändring i 32 §, som nu har följande lydelse: »Sändebud hos främmande magter och tjenstemän vid beskickningarne nämne Konungen i Statsministerns för utrikes ärendena och någon annan tillkallad Statsrådsledamots närvaro.» Jag kan icke se, hvarför desse embets- och tjenstemän skola nämnas endast på en sådan föredragning och skulle derför önska, att äfven de må nämnas i Stats-Rådet.

Jag yrkar återremiss och anhåller på samma gång, att, om detta mitt yrkande blir Kammararens beslut, Utskottet måtte taga i öfvervägande, hvad jag nu påpekat.

Grefve Hamilton, Henning: Det hade varit min afsigt att yrka återremiss; men då en af Utskottets ledamöter och den, som här för dess talan, uttalat sin önskan, att man heldre måtte afslå Betänkandet, så vill jag visst icke neka en så obetydlig gunst, utan skall yrka afslag å detsamma. Det kan emellertid hända, att icke alla Kammararens ledamöter äro benägna att visa samma välvilja, utan återremittera frågan, och jag ber derför att få yttra några ord, som i sådan händelse torde få af Utskottet tagas i öfvervägande. I 5 § har Utskottet föreslagit, att Konungen skall bland Stats-Rådets ledamöter utnämna en Statsminister, och deremot har jag icke något att anmärka. Jag skulle till och med gerna se, att Kongl. Maj:t ville utnämna 2. på det att utrikesministern, såsom unionel minister, måtte få behålla sin värdighet. Men det besynnerliga härvid är, att, då Utskottet föreslår utnämmandet af en Statsminister, man sedan kan läsa igenom hela Regeringsformen, utan att få veta, hvilken från öfrige Statsrådets särskild befattning skulle Statsministern tillkomma. Först när man kommer till Riksdags-ordningen, står der, att han skall granska riksdagsmännens fullmakter; men till detta uppdrag kan Konungen jemväl förordna en annan Stats-Rådets ledamot, och jag tror icke, att det nödvändigt härtill fordras en embetsman med en särskild, för detta ändamål tillkommen titel och hög värdighet.

I Riksdags-ordningen förekommer ett annat tillfälle, då Statsministern skall användas, nemligen då Konungen icke sjelf öppnar Riksdagen; men äfven härtill kan en annan förordnas.

Dessutom är väl denna förrättning, ehuru högtidlig, ej af den vikt,

att man därför behöfver göra den föreslagna förändringen. För den händelse att Utskottet skulle återfå förslaget och vilja företaga en omarbetning af detsamma, skulle jag därför önska, att Regeringsformen måtte uttrycka hvad som i sjelfva verket menas med Statsminister och genom hvilka äligganden eller företrädesrättigheter han från öfrige ledamöter af Stats-Rådet utmärkes. I afseende på 6 § har en anmärkning blifvit gjord mot ordet »förvaltningsgrenar», och denna anmärkning har blifvit biträdd af Utskottets egne ledamöter, som beklagat sig öfver svårigheten att finna ett bättre uttryck. Denna svårighet är möjligen stor; men en lycklig omständighet är den, att ordet alldeles icke behöfves, ty meningen blir oförändrad, om §:n helt enkelt börjar sålunda: »Stats-departementens antal bestämes genom en af Konungen och Riksdagen gemensamt stiftad lag.» Ordet »förvaltningsgrenar» är olämpligt, äfven om man icke sträcker dess betydelse derhän, att man dermed afser de lokala, utan endast de centrala styrelserna, som t. ex. styrelsen för Statens jernvägar, Tullstyrelsen m. fl.; ty efter ordalydelsen skulle det blifva ett särskildt departement för hvarje sådan styrelse. Detta har naturligtvis icke varit Utskottets mening, som med en högst obetydlig förändring i ordställningen kunnat blifva klar. Om Utskottet i stället för »de särskilda förvaltningsgrenarne», begagnat det kortare uttrycket »särskilda förvaltningsgrenar», hade det redan varit bättre och kunnat mindre lätt missförstås.

Det har vidare anmärkts, att bestämmandet af departementens antal genom en särskild lag kunde hafva den olägenhet, att Representationen möjligen icke kunde komma öfverens hvarken med Regeringen eller sinsemellan om detta antal. Härpå har svarats, att, om man antog grundlagsförändringen, så vore icke tänkbart, att ett af Regeringen framlagdt förslag till lag, som skulle bestämma departementens antal, kunde afslås. Men härvid förekommer den omständighet, att man kan vara öfverens om grundlagsändringar, men på alldeles olika grunder. Kongl. Maj:t har nu föreslagit departementens ökande till 8. Det är således sannolikt, att detta är det antal, som af Regeringen skulle önskas. Men det är alldeles icke omöjligt, att denna Kammare ville hafva 7 och den Andra Kammaren 6 departement. Det är alltså ganska tänkbart, att man med mycken lätthet lemnar frågan obestämd i grundlagen, utan att man därför, då den genom en särskild lag skall bestämmas, anser sig behöfva låta sina åsigtter vika. Dessutom är detta en sådan lagstiftningsfråga, som förfaller, om icke Kamrarna komma öfverens, och jag tror därför, att bestämmelser om departementens antal måste intagas i grundlagen eller ock öfverlemnas till Kongl. Maj:ts afgörande. I öfrigt äro alla anmärkningar, som jag skulle önska framställa, redan gjorda, och jag vill blott i afseende på en af en föregående talare framställd anmärkning deremot, att Utskottet uteslutit stadgandet om de konsultative Statsrådets kvalifikation, förklara, att detta förekommer mig så mycket mera oväntadt, som Utskottet, sedan det motiverat förändringarne i 5 och 6 §§, säger, att öfriga förändringar äro endast redaktionsförändringar. Jag hade då icke väntat, att en så vigtig förändring skulle under denna rubrik kunna upptagas.

Om Kamrarna beslutar återremiss, anhåller jag, att dessa mina anmärkningar måtte få ättfolja till Utskottet. För min del yrkar jag afslag.

Herr

Herr Bergstedt: Det har icke varit min mening att begära ordet, af den orsak, att de Utskottets medlemmar, som här försvarat dess åsikter, äro dertill vida bättre qualificerade, än jag. Den ende anledning, jag har att upptaga Kammarrens tid, är det klander, som af en talare rigtats mot Utskottet derför, att det föreslagit grundlagsändringar, som enligt hans åsigt vore alldeles onödiga.

Detta klander har drabbat mig så mycket hårdare, som jag är placerad i denne talares omedelbara grannskap och som jag högt värderar hans omdöme, fastän jag icke alltid kan dela hans åsikter.

Det föll under den föregående diskussionen ett uttryck att pieteten skulle bjuda Konstitutions-Utskottet att hyfsa grundlagarne. Jag är med derom, så framt bestämda anledningar dertill förefinnas, och om de paragrafer, hvilka komma i fråga att »hyfsas», på något vis kunna stå i vägen för samhällets normala och rigtiga utveckling.

Hvad Regeringsformen beträffar, så är det väl bekant, att denna grundlag från början snarare afsåg att vara en regeringsstadga än en charta. Då nu vårt regeringssätt och den konstitutionela utvecklingen antagit en sådan rigtning, att man icke längre kan betrakta Regeringsformen som en regeringsstadga, så tror jag det vara ganska lämpligt att söka efter hand få den reducerad till hvad den bör vara, nemligen en charta, genom att smäningsom borttaga sådana stadganden, som icke äro af grundlagsnatur, men som genom sin befintlighet inom grundlagshelgden i många afscenden förhindra och fördröja sådana förändringar i den civila och ekonomiska lagstiftningen, hvilka ligga inom samhällsutvecklingens rigtning, och icke utan stora olägenheter kunna uppskjutas.

Då den Kongl. Propositionen om ett nytt stats-departement föranelle Konstitutions-Utskottet att afgifva ett Utlåtande, hade Utskottet, då det fattat sitt beslut att icke understödja densamma, två vägar att välja, nemligen att gifva ett motiveradt afslag eller att framställa detta afslag i form af ett nytt förslag. Det var mig icke alldeles obekant, och jag har fått ytterligare bekräftelse derpå genom Herr Justitie-statsministerns i dag på förmiddagen afgifna förklaring, hvilken liksom alla framställningar från denna sida på ett så tillfredsställande sätt vittnar om Regeringens förtroende och tillmötesgående mot Riksdagen. Hans Excellens förklarade nemligen att Kongl. Maj:t icke lade så mycken vikt på det framställda förslaget till grundlagsändring, att Kongl. Maj:t skulle anse som ett misstroende från Riksdagens sida, om denna framställning icke blef bifallen. För mig borde således, i min egenskap af ledamot i Konstitutions-Utskottet, ett Riksdagens afslag på Utskottets förslag icke förekomma oväntadt eller förödmjukande. Mot bifall till de af Kongl. Maj:t föreslagna grundlagsförändringarne talade mest hos mig min övertygelse, att den föreslagna åtgärden endast skulle medföra en hjälp för tillfället men olägenheterna, som vi vilja afhjelpa, i sjelfva verket blifva permanenta. Jag har som utskottsledamot genomgått Statsråds-protokollet öfver de mål — jag tror närmare 11,000 — som Regeringen haft att behandla under det förflutna året, och jag tror, att en så oerhörd massa af s. k. »mål» icke kan af någon regering på ett tillfredsställande sätt handläggas. Den första tanken var den, huru skall detta antal något kunna reduceras? Utskottet har för att vinna detta syfte gått en

annan väg än den, Kongl. Maj:t föreslagit, då det ansett att ju mindre detaljbestämmelser grundlagen innehåller, desto lättare skulle målet kunna vinnas. Hvarje gång frågan varit väckt om inrättande af ett nytt statsdepartement har det skett under olika titlar. I Kongl. Maj:ts Proposition är det kalladt »Departement för näringar och allmänna arbeten»; i Friherre von Schulzenheims »Departementet för jordbruket och kommunikationerna». Jag har ansett det olämpligt att sätta enskilda näringar såsom motiv för inrättningen af ett regeringsdepartement, så mycket mer, som jag befarar, att inom loppet af några år kan ett annat intresse eller åtminstone ett annat förvaltningsområde uppkomma med samma anspråk. Jernvägsanläggningarna äro väl för närvarande så godt som afbrutna, men om tiderna blifva bättre, torde de nog komma att upptagas i betydligt omfång, och man kan då väl tänka sig att om några år behöfves därför ett särskildt departement. På samma sätt kan det gå med skolstyrelsen, och skulle Staten utom sina många öfriga fastigheter komma att inköpa skogsmarker för återplantering, kan det snart nog också behöfvas ett skogsdepartement. Det har därför icke varit mig tvifvelaktigt, att en stor fördel skulle uppstå derigenom, att departementsfördelningen kunde hållas rörlig, så att Kongl. Maj:t kunde med eller utan Riksdagens deltagande dekretera om fördelningen af ärendena mellan Stats-Rådets medlemmar. Detta har varit orsaken, hvarför jag ansett mig böra omfatta alternativet att afslå Kongl. Maj:ts Proposition i afseende på grundlagsförändringen i 6 §, och föreslå en annan förändring, ty att ändring var nödig, detta har jag funnit alldeles fullständigt ådagalagdt.

Åtskillige talare hafva yrkat återremiss; men då den ledamot af Utskottet, som hufvudsakligen har fört dess talan, på anförda skäl undanbedt sig detta och föredragit ett afslag, så vill jag äfven instämma med honom. Jag tror dock, att i hufvudsaken de åsigter, som Utskottet framställt, och som i allmänhet varit af här uppträdande talare understödda, icke skola blifva alldeles bortglömda, eller att Utskottets arbete varit alldeles fruktlöst, och jag hyser den förhoppning, att, om Utskottets förslag nu icke blir antaget, och Kongl. Maj:t vid nästa riksdag framlägger ett nytt förslag till ändring af de ifrågakvarande paragraferna i Regeringsformen — ett sätt att gå tillväga, som behagar mig vida mer än om det komme från Konstitutions-Utskottet — Utskottets åsigter skola icke alldeles lemnas utan afseende.

Jag ber nu att få besvara några särskilda yttranden, som blifvit fällda under den föregående diskussionen. Man har anmärkt, att det sista momentet af 6:te §:n Regeringsformen blifvit af Utskottet utlemnadt. Det lärer väl icke vara att befara, att någon Regering, som är mån att inom sig hafva kompetente personer, skulle kunna på de konsultativa statsrådsplatserna sakna sådane män, som ega insigter i administrativa ärenden, och om en sådan insigt antages ensamt vara att finna hos sådane män, som förut någon tid förvaltat civilt embete, så lära väl sådane män hädanefter icke komma att alldeles saknas vid Konungens rådsbord. Hvad beträffar, att dessa platser skulle kunna blifva en belöning för riksdagsmeriter, så tror jag, att hvad vid denna riksdag passerat utesluter all befogenhet för en dylik fruktan. Jag undrar om någon, som följt företeelserna under denna riksdags sista vecka, skulle anse en statsrådsplats

såsom någon synnerlig belöning. Samme talare har yttrat, att han ansåge regeringsärendenas rigtiga behandling vara af större vikt än den omtalade och äsyftade politiska enheten hos regeringspersonalen. Icke heller jag lägger så mycken vikt på denna, ehuru kanske något mer än han, men hvad jag lägger vikt på, det är, att Statsråden icke alldeles må hindras från att kunna tänka på verkliga regeringsangelägenheter och om styrelsegrunderna bilda sig öfvertygelser, och att icke, såsom nu, deras tid nästan uteslutande upptages af den massa af s. k. mål, som endast undantagsvis äro af någon vikt. Lättas nu denna börda genom en förändring af grundlagen, så uppstår för dem en nödvändighet att söka utveckla hos sig bestämda åsigtter i de egentliga politiska frågorna, och härifrån lära väl icke steget vara långt till enhet. En sådan ministeriel enhet hafva vi till en viss grad redan, ehuru derom ingenting står i grundlagen, och det ligger i sakens natur att detta system allt vidare utvecklar sig.

I formelt afseende kunde visserligen genom en återremiss åstadkommas några förbättringar, så att till exempel det för några talare stötande ordet »förvaltningsgrenar» kunde utbytas mot förvaltningsområden eller något dylikt, hvilket i alla fall är en smäsak, och derpå jag ej kan föreställa mig att någon fäster särdeles vikt. Men då jag ej ser huru i sjelfva hufvudsaken, under de få veckor som nu återstå af riksdagen, något skulle vinnas genom en återremiss, så vill jag, om Utskottets förslag ej kan bifallas, hvarom jag anhåller, heldre yrka afslag å detsamma.

Grefve Mörner, Carl Göran: Det har varit långt ifrån min tanke att vilja klandra Konstitutions-Utskottet för det resultat, det framlagt i de föreslagna grundlagsförändringarne, men jag har dock icke kunnat tillbakahålla den öfvertygelsen, att Utskottet, enligt min mening, icke rigtigt lyckats att lösa de svårigheter, som det med sitt förslag önskat undanröddja; och jag hemtar för denna min mening jemväl ett ytterligare stöd af de anföranden, som nu blifvit här afgifna, till och med af en och annan ledamot inom Konstitutions-Utskottet.

En ledamot af Utskottet har yttrat, att man borde sträfva till att minska antalet af paragrafer i vår grundlag, och att Konstitutions-Utskottets syftemål är att gallra ut en mängd af de §§, som nu deri förekomma. Om sådant är Utskottets mål, så måste jag bekänna, att Utskottet allt sedan 1809 icke kommit långt på vägen emot detta mål, ty om äfven Utskottet någon gång föreslagit borttagandet af en §, så har det alltid låtit sig angeläget vara att genom delning af någon annan § så ordna, att §§:nes antal måtte kunna orubbadt bibehållas.

Jag tror emellertid att den väckta frågan är af den vikt, att den icke bör nu genast få falla, och på det att Utskottet, med ledning af de nu yttrade meningarne, må kunna blifva i tillfälle att uppgöra och framkomma med ett annat och bättre förslag än det nu framställda, anser jag en återremiss af Betänkandet vara ändamålsenlig, och får på sådan grund anhålla om proposition derå.

Herr Landgren: I början af denna diskussion yttrades af en talare, att han var öfvertygad om, att Regeringen vid nästa riksdag skulle framkomma med ett förslag, som skulle lyckligare lösa den fråga, Utskottet här haft till behandling. Om jag kunde fatta detta yttrande

såsom ett bemyndigadt löfte, så skulle ingen lifligare än jag omfatta detsamma och således instämma med dem, som yrka afslag å Utskottets Betänkande i denna punkt. Det synes dock i sanning icke vara särdeles inbjudande för Regeringen att gång efter annan framkomma med propositioner, då de möta ett så tvärt och enhälligt afslag, som man särskildt i denna fråga finner sig befogad att yrka på. Vi veta väl, att det nya regerings-departement, som Regeringen här fordrat i sin proposition, blifvit af Ständerna sjelfva yrkadt och begärdt; och nu skulle Riksdagen, sedan Konungen villigt gått Riksdagens önsknings härutinnan till mötes, afslå det förslag, Regeringen framställt, utan att likväl på något sätt rättfärdiga ett sådant afslag. Afslaget är dock förklaradt, om Riksdagen antager ett sådant kontraförslag, som Konstitutions-Utskottet här framställt; men afslår Riksdagen äfven detta, så har derigenom blifvit tydligen tillkännagifvet från Riksdagens sida, att den icke önskar att något blifver vidgjordt i detta hänsende. Det är sålunda troligt, att Regeringen icke skall framkomma med några nya propositioner i denna syftning, på hvilka den endast kan vänta nya nederlag och nya afslag. De, som önska afslag å Utskottets förevarande Betänkande och att Regeringen måtte framkomma med ett nytt initiativ i frågan, borde åtminstone tillse, att Riksdagen meddelade utlåtande, i hvad rigtning det nya förslaget skulle affattas.

Jag har ifrån diskussionens början noggrannt följt de inkast, som blifvit gjorda emot Utskottets förslag, men icke lyckats upptäcka ett enda af grundväsendtlig beskaffenhet; utan har det synts mig, som man hufvud-akligen velat söka sak med Utskottet och heldre strida om ord än om de stora grundsatser som äro i fråga. Så har man t. ex. disputerat om betydelsen af ordet "förvaltningsgren" och menat att detta skulle vara så otydligt. Detta ord är dock i sjelfva verket icke mera otydligt än uttrycket "regeringsärender" i 7 § af Regeringsformen, som synes utesluta besvärsmålen, hvilket dock icke är meningen. Den, som läser en grundlag eller en skrift af hvad beskaffenhet som helst, måtte väl af sammanhanget kunna sluta sig till hvad betydelse orden hafva. De flesta ord i alla jordens språk hafva en mångfaldig betydelse och hvarje läsare anses förpligtad att af sammanhanget inse ordens mening. Jag förmodar, att Utskottets Betänkande icke bör beröfvas rättigheten att på samma sätt läsas och bedömas.

Det är verkligen ett sällsamt inkast, som man framhållit så mycket, att man nemligen befarat, att Riksdagen möjligen skulle vägra anslag till de 7 nu varande departementen och vilja indraga något af dessa departement. Hyser nu verkligen Regeringen eller någon af Kammarens ledamöter så dåliga tankar om Riksdagen, att den af en lumpen girighetsanledning skulle kunna vägra, att bevilja ett af Regeringen begärdt behöfligt anslag och sålunda derigenom blottställa riket för en dålig förvaltning, så är det icke värdt att disputeras om ena eller andra grundlagens ändamålsenlighet, ty Riksdagen eger i alla fall nu i sina händer magten att ruinera Regeringen och rikets förvaltning i alla dess grenar. En talare har tagit sig anledning att tvista med Utskottet, emedan Utskottet icke intagit i sitt förslag en ny redaktion af 11 och 12 §§ Regeringsformen, angående dessa §§s bestämmelser om utrikes ärendenas behandling. Jag kan icke förstå hvad detta har

med denna fråga att göra, och tror att Utskottet skulle råka i en ganska obehaglig klämna om det gjorde sig skyldigt till ett sådant tillägg.

En högt värderad talare har ansett, att man i Betänkandet tydligen bort hafva uttalat hvad Statsministern skulle hafva för befattning och bestämt området för hans verksamhet. Ingen vet bättre än denna talare, hvad en Statsminister har för åligganden; och ingen borde väl bättre, än han, inse den rätta orsaken hvarföre Utskottet ej inlåtit sig på några sådana bestämningar. Utskottet har trots att man icke bör väcka björnen som sofver. Det har troget vidhållit de grundsatser, hvarpå vår grundlag är byggd, och tror sig derigenom hafva gjort sig förtjent af Kammarens aktning och erkännande.

Jag kan sålunda icke annat än, i enlighet med de grundsatser, jag nu uttalat, yrka, att Utskottets förslag måtte lemnas hvilande till grundlagsenlig behandling under en påföljande riksdag.

Herr Rydin: Det är blott med anledning af Grefve Hamiltons anmärkning, rörande Utskottets bestämmelser i fråga om Statsministerbeställningen och utslutandet af stadgandet, att utaf de konsultative Statsråden två skola innehåft civil beställning, som jag ber, att nu få yttra några ord. Hvad beträffar den i förslaget omnämnde Statsministern, så här Utskottet icke ansett sig kunna i vidsträcktare mån än som skett, bestämma arten af och gränsen för hans verksamhet. Det är redan anfördt att grundlagen med benämningen Statsminister utmärker de förnämste i Konungens råd, och då nu, enligt Utskottets förslag, det icke skulle finnas mera än en sådan, är det ju klart, att denne ende skulle vara den förnämste Statsrådsledamoten. Om jag icke missminner mig har man en sådan institution äfven i andra länder, särskildt i Frankrike, der en Statsminister är den förnämste af regeringens embetsmän.

Hvad nu vidare angår den omständigheten, att Utskottet utslutit bestämmelsen om de konsultative Statsråden, så ber jag få nämna, att Utskottet härutinnan följt Regeringens förslag, hvilket yrkade på borttagandet af all klassifikation för de konsultative Statsråden, och detta af det skäl, att en sådan klassifikation ej skulle vara behöflig. Behöflig var den visserligen 1840 och är det äfven så länge besvärsmälen spela en så stor rol och hafva en sådan betydelse, som för närvarande, ty det faller af sig sjelf att för dessas bedömande och afgörande äro civile embetsmän mest lämplige, men i den mån en förändring i detta fall kommer att ske, hvilket väl icke skall dröja länge, kunna också andra personer befinnas passande till konsultative Statsråd, och vissheten om denna förändring utgör det skäl, hvarpå Utskottet i detta hänseende stödjer sitt förslag till utslutande af sista momentet i Regeringsformens 6 §.

Friherre Raab, Adam: Det yrkande på afslag å hvad Utskottet här föreslagit, som Utskottets ledamöter sjelfve framställt, har förmått mig att begära ordet. Kammarén har nu använt hela förmiddagen och, såsom jag förmodar, mer än halfva eftermiddagen på denna fråga. Den omsorg och noggrannhet, hvarmed diskussionen blifvit förd, ådagalägger, att Kammarén vid frågan fäster allvarlig vikt, d. v. s. att Kam-

maren finner det förslag, som här nu varit ä bane, både nyttigt och viktigt. Att derföre nu, sedan Kammaren använt så lång tid, afslå Utskottets förslag, hvilken betydelse skulle icke allmänna opinionen derät gifva! Allmänna föreställningen inom landet skulle blifva, att man hvarken inom Konungens råd eller i Första Kammaren önskar en förändring i det hänseendet, som nu blifvit ifrågasatt, ty visserligen hafva några talare förklarad sig anse en sådan förändring vara af behovet påkallad, men att några talare så yttrat sig, visar icke, att Kammarens majoritet hyser samma önskan. Jag minnes åtskilliga fall, då vi i riksdagens tolfte timma återremitterat frågor och icke afslagit dem, då man verkligen ansett dem behöfliga. Från Utskottets sida har i fråga om återremissen yttrats, att det vore bättre att afslå, emedan det vore så liten tid af riksdagen kvar; men jag tillåter mig fästa Kammarens och särskildt Utskottets ledamöters uppmärksamhet derpå, att 1809 års Konstitutions-Utskott icke hade mer än tre veckors tid för att utarbete det Betänkande, som lades till grund för nu gällande grundlag, hvilken bestått i snart 60 år. Jag kan derföre icke tro annat än att de utmärkte män, som nu sitta i Konstitutions-Utskottet och redan satt sig in i frågan, skola, med ledning af de upplysningar, de under diskussionen i dag erhållit, kunna snart utarbete ett förbättradt förslag, hvilket, om det än icke får den framgång, att det antages, dock skall hafva det goda med sig att derigenom frågan blifver ytterligare utredd. Med anledning häraf och då numret på Utskottets ifrågavarande Betänkande visar, att Utskottet hittills icke måtte varit öfverlastadt af göromål, samt vid sådant förhållande det väl ej kan synas ogrannlaga att begära, det Utskottet under de sista dagarne af riksdagen måtte något anstränga sig, yrkar jag, att frågan måtte till Utskottet återremitteras, under den förhoppning, att Utskottet ock skall få tid att, innan Riksdagen åtskiljes, inkomma med nytt förslag i ämnet.

Grefve Sparre, Eric: Äfven jag hade beredt mig att i denna fråga hålla ett föredrag på en timme; men som jag tyckt mig märka, att Kammaren icke med stort intresse följt de sista föredragen och jag är rädd, att jag skulle kunna röna samma öde, ber jag att, under åberopande af hvad jag på förmiddagen yttrade, få yrka afslag sans phrases.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad samt Herr Grefven och Talmannen yttrat, att under densamma hade yrkats, dels att Utskottets ifrågavarande förslag skulle antagas att hvila till grundlagsenlig behandling, dels att förslaget måtte återförvisas och dels att detsamma skulle förkastas, framställde Herr Grefven och Talmannen först proposition på förslagets antagande att hvila till grundlagsenlig behandling, hvarvid svarades många nej jemte några ja, och sedermera proposition på återremiss deraf, då svaren utföllo med många ja och nej i blandning; och förklarades ja nu hafva varit öfvervägande.

Flere ledamöter begärde votering.

Efter det Kammaren, uppå Herr Grefven och Talmannens fram-

ställning, till kontraposition vid voteringen antagit afslag å merberörda förslag, uppsattes och justerades följande voteringsproposition:

Den, som vill, att Konstitutions-Utskottets i Utlåtandet N:o 3 framställda förslag till ändring af 6 § i Regeringsformen skall till Utskottet återförvisas, röstar

Ja ;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, förkastar Kammaren det ifrågavarande förslaget.

Sedan voteringspropositionen blifvit anslagen, verkställdes omröstningen; och befunnos vid dess slut rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—40;

Nej—46.

Härefter föredrogos, hvart efter annat, Utskottets förslag till ändringar i §§ 5, 11, 12, 15, 26, 32 och 34 Regeringsformen, §§ 32, 33, 34 och 36 Riksdags-ordningen samt §§ 1, 4 och 5 Tryckfrihets-förordningen; och blefvo samtliga dessa förslag, uppå framställda yrkanden och gjorda propositioner, af Kammaren förkastade.

Föredrogs änyo Konstitutions-Utskottets den 16 och 18 dennes bordlagda Utlåtande N:o 4, i anledning af väckta motioner om ändring i i Regeringsformens och Riksdags-ordningens bestämmelser, angående tiden för val af Riksdagens Justitie-ombudsman samt Fullmäktige i Riksbanken och Riksgälds-kontoret.

Herr Sæve: Då jag väckte de här ifrågavarande motionerna rörande Regeringsformens 96 § och Riksdags-ordningens 68 § samt 71 § Riksdags-ordningen och föreslog, att såväl Justitie-ombudsman som fullmäktige i Riksbanken och Riksgäldskontoret skulle, såsom före den nya Riksdags-ordningen var brukligt, väljas för trenne år i stället för hvart enda år, afsåg jag naturligtvis för det första att bereda Riksdagens Justitie-ombudsman en mera betryggad ställning, ett större oberoende och framför allt ett tillräckligt tidsutrymme, för att sätta sig in i sin befattning och kunna medhinna sina så vidtomfattande och ansvarsfulla åligganden. Huru det skall vara honom möjligt att, enligt instruktionen, på ett enda år »hafva allmän tillsyn öfver lagars och författningars efterlefnad af domare och tjänstemän», att därför kringresa i landsorterna, anställa åtal och infordra upplysningar, samt att »till hvarje Riksdag afgifva en allmän redogörelse öfver lagskipningens tillstånd», kan jag åtminstone ej inse. Äfvenså skulle jag för det andra velat unna Riksdagens fullmäktige i Banken och Riksgälds-kontoret något längre tid och öfning att göra sig bekante med och fullt hemmastadde i dessa verks vidlyftiga räkenskaper och förvaltning, hvilken kunskap och djupare insigt väl ej är hvar och en gifven i och med fullmäktigskapet. En fördel vore det ju också att till hvart tredje år spara dessa nu vid hvarje

riksdag återkommande partibildningar för att utse eller blifva fullmäktig, hvilka ofta ej äro utan inflytande på riksdagens gång.

Konstitutions-Utskottet har svarat, att såsom Justitie-ombudsman och dessa fullmäktige hafva sina fullmagter af Riksdagen, så bör ock hvarje Riksdag hafva rätt att återtaga sitt förtroende och välja andra personer om de så finna tjenligt. Ja, om någon verklig fördel låge i detta ärliga väljande! Ej heller kan man anse, att Justitie-ombudsman och fullmäktige derföre förlora sin egenskap att vara Riksdagen befullmäktigade ombud, att de fungera intill nästa riksdag, då omval af Andra Kammarens ledamöter sker, emedan riksdagsmannapersonalen är under denna tid öfverhufvud densamma i begge Kamrarne; lika litet, som det skadat tryckfrihetskommittéens, hvars främste ledamot är Justitie-ombudsmannen, anseende såsom ombud för Riksdagen, att den väljes för trenne år enligt 70 § Riksdags-ordningen.

Ett af Konstitutions-Utskottet anmärkt förbiseende vid författandet af min sednare motion angående valet af fullmäktige, det nemligen, att jag icke närmare bestämt sättet för detta val, om omedelbart eller genom elektor, får jag dock erkänna. Jag förutsatte verkligen, att detta skulle ske på hittills vanligt sätt genom tjugofyra valmän från hvardera Kammaren. Som emellertid detta bort uttryckas, så kan det nu ej annorlunda hjälpas än genom en återremiss. Jag är likväl långt ifrån att begära en sådan åtgärd, då sjelfva saken ej fått något understöd af Konstitutions-Utskottet. Jag bör vara så mycket mera beredd att en af mig väckt motion kan falla, som Konstitutions-Utskottets i dag framlagda egna förslag till grundlagsändringar blifvit af Kammaren afslagna.

Herr Wallenberg: Då den värde motionären ej i frågan gjort några påståenden, är det ej skäl att förlänga konversationen om sjelfva saken; men ett ord undföll honom, hvilket jag anser icke böra alldeles obemärkt passera, det nemligen, att fullmäktige i Riksbanken och Riksgälds-kontoret borde tillsättas för tre och ej för ett år i sender, på det att de genom någon längre tids öfning måtte blifva så mycket skickligare. Jag tror dock icke, att de platser, som dessa fullmäktige innehafva, äro sådana, att man der bör auskultera, utan att de böra be-sättas med män, som hafva vunnit den erfarenhet i både ena och andra rigtningen, att de kunna hafva insigt om hvad der förehafves. För öfrigt är jag öfvertygad, att Riksdagen är tacksam för att den får på nämnda platser bibehålla sådana personer. Öfverflödet derpå är verkligen ej så stort.

Öfverläggningen förklarades slutad och Utlåtandet bifölls.

Föredrogs ånyo Bevillnings-Utskottets den 16 och 18 dennes bordlagda Betänkande N:o 16, i anledning af väckt motion om förnyade stadganden rörande Sveriges och Norges ömsesidiga handels- och sjöfartsförhållanden.

Grefve Sparre, Eric: Jag har i fråga om det slut, hvartill Bevillnings-Utskottet i förevarande Betänkande kommit, ingenting att anmärka, utan tillstyrker fasthellre till alla delar, att det må godkännas. Jag skulle hafva kunnat önska, att Utskottet i en fråga, som är så magtpåliggande, något mera, än som egt rum, utvecklats sina åsikter; men då Utskottet såsom sina åberopat de motiver, Herr Wærn i sin motion anført, och följaktligen Utskottet vid uppsättandet af förslaget till den underdåniga skrifvelsen är i tillfälle att der närmare utveckla de skäl, som föranledt samma skrifvelse, så har jag ingenting att erinra vid hvad Utskottet här föreslagit. Så mycket vill jag likväl säga, att i en fråga af den ofantliga vikt, som den närvarande, Representationen ej bör låta densamma afgå till Regeringen utan att den beledsagas af något yttrande från Kamrarna. Jag tillstår, att under nuvarande förhållanden förevarande fråga synes mig vara af den betydelse, att jag icke kan nog framhålla densamma, och jag är öfvertygad, att Kongl. Maj:t skall skänka samma fråga all den uppmärksamhet, som den påtagligen förtjenar. Jag tvekar ej att uttala den mening, att en omreglering, af de förenade rikenas förhållanden i kommersielt hänseende är af den vikt, att jag skulle vilja för ögonblicket sätta den framför till och med de frågor som den nuvarande unionskomitéen har att behandla. Vi hafva i allmänhet i Sverige haft den svagheten (ett arf från den tid då vi voro en politisk stormagt) att vi låtit oss för mycket hänföras af de stora politiska frågorna och förbigått dem, som lägo oss närmare, hvarföre det nu är af så mycket större vikt att gripa i dem med allvar, och till dessa räknar jag särskildt det att söka ordna förhållandena mellan Sverige och Norge i kommersielt och industrielt hänseende, så mycket mer som vi derigenom böra kunna hoppas få ett lifligare utbyte af varor mellan de båda länderna, hvilket omöjligt kan vara annat än för båda länderna fördelaktigt. Jag behöfver ej nämna hvilka följderna skola blifva, när den jernväg till Norge öfver Wermland, för hvilken vi alla nitälska, blifver färdig, eller de öfriga kommunikationsleder mellan båda rikena, öppnas, derför intresset med hvarje dag stiger. Det är alldeles uppenbart, att ett sådant närmande skall förena nationerna mer och mer. Den förening af särskilda länder, som på sednare tider egt rum i Tyskland, började med ett närmande länderna emellan i kommersielt hänseende. Jag, som tillhör en landsort, der industrien varit liflig och derifrån afsättningen på Norge varit ganska stark, har ett synnerligt intresse för denna fråga och tror, att denna ort skulle skörda stora fördelar af ett närmande emellan de båda nationerna. Det är visserligen sannt, att de försök, som hittills gjorts för att närma nationerna, hafva misslyckats; men förhållandena äro numera icke desamma som fordom. Sedan den förra tullkomitéen afgaf förslag till ny mellanrikslag, hafva vi väsendtligen förändrat vår tullagstiftning och derigenom betydligt närmat oss Norge, hvarjemte kommunikationen mellan båda rikena redan är och snart blifver mycket lifligare. Men hvad jag här vill lägga synnerlig vikt på, det är den önskan, som ock Bevillnings-Utskottet uttalat, att om möjligt frågan må komma före vid nästa riksdag och storthing, ty, om så icke sker, förorsakas ett uppskof med frågans lösning, hvilket uppskof skulle medföra stora förluster, Jag vill derfor bönfälla hos Regeringen att den

ville göra allt, hvad göras kan, för att åt ifrågavarande ärende bereda den möjligen hastigaste framgång. I anseende till den långt framskridna tiden har jag icke något vidare att tillägga, utan beder, att Kammaren måtte bifalla Utskottets Betänkande.

Öfverläggningen förklarades slutad och Betänkandet bifölls.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till afgörande Bevillnings-Utskottets den 16 och 18 dennes bordlagda Memorial N:o 17, i anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut angående tullbevillningen.

1:sta, 2:dra och 3:dje punkterna.

De föreslagna voteringspropositionerna godkändes.

4:de punkten.

Lades till handlingarne.

5:te punkten.

Sedan undertecknad tillkännagifvit, att Andra Kammaren, enligt ankommet protokollsutdrag, bifallit Utskottets i förevarande punkt till samma Kammare gjorda hemställan samt förklarat den föreslagna voteringspropositionen till följd deraf hafva förfallit yttrade Herr Grefven och Talmannen, det Kammaren vid nu upplysta förhållande torde finna, att punkten ej föranledde till annan åtgärd än att läggas till handlingarne.

Ropades ja.

6:te punkten.

Bifölls.

7:de punkten.

Voteringspropositionen godkändes.

Herr vice Talmannen: För att befordra ärendenas skyndsammare gång tillåter jag mig föreslå, att samtliga nu en gång bordlagda ärenden må sättas främst på föredragningslistan för nästa plenum och ibland dessa först Stats-Utskottets Betänkanden.

Till detta förslag lemnade Kammaren, uppå gjord proposition, sitt bifall.

Justerades ett protokollsutdrag rörande den remitterade Kongl. Skrifvelsen.

Kammaren åtskiljdes kl. 9 e. m.

In fidem
O. Brakel.

Torsdagen den 23 April 1868.

Kammaren sammanträdde kl. 6 e. m.

Justerades tre protokollsutdrag för den 22 dennes.

Upplästes protokollet för den 11 innevarande månad.

Begärdes på bordet.

Vid föredragning af Stats-Utskottets den 18 dennes bordlagda Ut-låtande N:o 74, i anledning af Riksdagens år 1867 församlade reviso-rers berättelse, angående verkställd granskning af de under Kongl. Kommerskollegii förvaltning ställda fonder och medel, lades Utskottets första anmälan till handlingarne och dess sednare yttrande gillades.
